

სსიპ - ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტი
ბიზნესის ადმინისტრირების, მენეჯმენტის და მარკეტინგის დარგობრივი
დეპარტამენტი

გურამ საფარიძე

საქართველოს ბიზნეს გარემოს ფორმირების აქტუალური საკითხები ევროინტეგრაციის პირობებში

ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარდგენილი დისერტაციის

ავტორეფერატი

ბათუმი 2022

ნაშრომი შესრულებულია ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის ბიზნესის ადმინისტრირების, მენეჯმენტის და მარკეტინგის დარგობრივ დეპარტამენტში

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:

პაატა ჩაგანავა

ეკონომიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

უცხოელი შემფასებელი:

ჰალინა ფილიუკი

ეკონომიკის დოქტორი, კიევის ტარას შევჩენკოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის დეპარტამენტის ხელმძღვანელი, პროფესორი.

შემფასებლები:

გელა მამულაძე

ეკონომიკის დოქტორი, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი

პაატა აროშიძე

ეკონომიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

ნანული მახარაძე

ეკონომიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

დისერტაციის საჯარო განხილვა შედგება 2022 წლის 26 ივლისს 14 საათზე ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს მიერ შექმნილ სადისერტაციო კომისიის სხდომაზე. მისამართი: ქ. ბათუმი, ნინოშვილის ქუჩა N 35/32. აუდიტორია N 423.

სადისერტაციო ნაშრომის გაცნობა შესაძლებელია ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ილია ჭავჭავაძის ბიბლიოთეკაში - www.bsu.edu.ge

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი: ლეილა ცეცხლაძე - ბიზნესის მართვის დოქტორი, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასისტენტ პროფესორი.

შესავალი

საკვლევი თემის აქტუალობა. საქართველო ევროკავშირში გაწევრიანების გზაზე იმყოფება. ასოცირების ხელშეკრულებამ პრაქტიკულად ბევრი კარი გახსნა ევროკავშირში საზოგადოებრივი ურთიერთობების მრავალ, მათ შორის ეკონომიკური ურთიერთობების, სფეროში. ამ მხრივ ძალიან მნიშვნელოვანია ევროკავშირში ქართული სამეწარმეო სექტორისთვის გაჩენილი სხვადასხვა სახის საქონელ-მომსახურების ექსპორტის შესაძლებლობები. ერთ-ერთი საკვანძო კითხვა, რომელიც ამ შემთხვევაში შეიძლება წარმოიშვას, შემდეგია: არის თუ არა ქართული ინდუსტრია მზად იმისთვის, რომ ახალი შესაძლებლობების ეფექტიანი რეალიზება მოახდინოს?

ეს კითხვა თავის თავში გულისხმობს სხვა კითხვასაც - რამდენად მოქნილია, განვითარებაზე და ადაპტირებაზე ორიენტირებული ქართული ბიზნეს-სექტორი ბიზნესის კეთების შეცვლილ პირობებზე წარმატებული პასუხისთვის?

ამასთან ერთად, ლოგიკურია კიდევ ერთი კითხვის დასმა: რა ცვლილებებს გამოიწვევს ევროკავშირში ინტეგრაცია ქართული საწარმოებისთვის ბიზნესის კეთების პირობებში, რა მნიშვნელობებს შეიძენს ბიზნეს-გარემოს ფაქტორები ქართული კომპანიებისთვის, რომლებიც ახალი შესაძლებლობების გამოყენებასთან დაკავშირებით სხვადასხვა საქმიანი გადაწყვეტილებების მიღებას დაიწყებენ?

ცხადია საქართველოს ბიზნესის წარმომადგენლების პერსპექტივები ევროკავშირში ინტეგრაციის შემდეგ საკვანძო საკითხს წარმოადგენს, რადგან სწორედ სამეწარმეო სექტორი ქმნის ეროვნულ დოვლათს და შესაბამისად მოქალაქეთა კეთილდღეობის უმნიშვნელოვანესი ელემენტია. მოახერხებს თუ არა ბიზნეს სექტორი ადაპტირებას ახალი რეალობისადმი, რა შეიცვლება მისთვის და რა არა - ამ კითხვებზე პასუხი მნიშვნელოვანია, რათა შეფასდეს ამ ინტეგრაციის ეფექტიანობა მთლიანობაში.

ბიზნეს გარემო ის რეალობაა, გარე თუ შიდასაფერძო, რომელშიც ოპერირება უწევს კომპანიას. ეს მრავალფაქტორიანი მოცემულობაა, რომელშიც ზოგიერთი ფაქტორი უფრო დიდ როლს თამაშობს, ზოგიერთი ნაკლებს. საბოლოო ჯამში კომპანიას უწევს ზოგიერთის მიმართ ადაპტირება, ზოგიერთი მათგანის მართვა კი

(ცხადია, ძირითადად იგულისხმება შიდა საფირმო ფაქტორები) თავად შეუძლია. თუმცა ის, თუ როგორ მართავენ შიდა საფირმო ფაქტორებს ამა თუ იმ საზოგადოებაში, თავისთავად წარმოადგენს მოცემული საზოგადოების ბიზნეს გარემოს მახასიათებელს.

პრობლემის შესწავლის მდგომარეობა. საქართველოს და ევროკავშირის ურთიერთობები რამდენიმე სადისერტაციო ნაშრომის თემად იქცა. ბოლო პერიოდში დაცული ინგა ცინცილაძის, სერგი კაპანაძის, ნათია დაღელიშვილის, ოთარ აბესაძის სადოქტორო დისერტაციები საქართველოს და ევროკავშირის ურთიერთობების სხვადასხვა ასპექტებს შეისწავლის.

საქართველოს და ევროკავშირის ინტეგრაციის პრობლემატიკა მრავალი მკვლევარის ყურადღებას იქცევს. გ.მამულაძის, პ.არომიძის, ბ.გეგზაიას, ვ.სერჟანოვის, მ.ცეცხლაძის, ა.ცინცაძის, ი.ვაშაყმაძის, ი.თავაძის, ლ.მელიან-ფუტკარაძის, გ.აბუსელიძის, კ.ჩახავას, ს.გელაშვილის, ნ.აბესაძის, ო.აბესაძის, ს.ლოდას, რ.ფუტკარაძის, გ.ბედაინაშვილის, ს.გოგიაშვილის, ს.პავლიაშვილის, მ.კრისტინას, ნ.აბრამიშვილის, ა.რუქსანდრას სტატიებში ყურადღება გამახვილებულია საქართველოს და ევროკავშირის ეკონომიკური ინტეგრაციის პროცესის და ამ პროცესში წარმოშობილი სხვადასხვა შესაძლებლობების პრობლემატიკაზე.

სამუშაო ჰიპოთეზა. საქართველოს ევროკავშირთან ინტეგრირების პროცესში, როდესაც ქვეყნის ბიზნეს-გარემოს მახასიათებლები ნელი ტემპით უახლოვდება ევროკავშირის ბიზნეს-გარემოს მაჩვენებლებს, საკვანძო პრობლემას ქართული ინდუსტრიისთვის საწარმოების მცირე მასშტაბები და რესურსები წარმოადგენს, რაც არ აძლევს მათ შესაძლებლობას ეფექტიანად მართონ პროდუქტის ევროკავშირში გასაღების პროცესი.

კვლევის მიზანი და ამოცანები. კვლევის მიზანია საქართველოს ევროკავშირთან ინტეგრირების პროცესში ქართული საწარმოებისთვის ბიზნეს-გარემოს პირობების ცვლილების, ახალ პირობებთან ადაპტაციის კანონზომიერებების იდენტიფიცირება, ახალ ბიზნეს-პირობებთან ადაპტაციის ძირითადი პრობლემების გამოვლენა და მათი გადაჭრის მექანიზმების შემუშავება.

კვლევის მიზანმა შემდეგი ამოცანების დასმა განაპირობა: ბიზნეს-გარემოს ტრანსფორმაციის პროცესის ბიზნეს-ერთეულზე გავლენის ეკონომიკური

კანონზომიერებების გააზრება; ევროკავშირთან ინტეგრირების პროცესში ქართული საწარმოებისთვის გაჩენილი ახალი შესაძლებლობების რეალიზაციის ხარისხის დადგენა და ძირითადი პრობლემების იდენტიფიკაცია; ინტეგრირების პროცესში გაჩენილი პრობლემების გადაჭრისა და საფრთხეების ეფექტიანი მართვის მექანიზმების შემუშავება.

კვლევის საგანი და ობიექტი. კვლევა განიხილავს ორი ეკონომიკური სისტემის ინტეგრაციის პროცესში ბიზნეს გარემოს ცვლილებას და ბიზნეს-სუბიექტის საქმიანობაზე მის გავლენას. კვლევის ობიექტს წარმოადგენს ბიზნეს-ერთეული, რომელიც კონკრეტულ, მცირე მასშტაბის ეკონომიკურ სისტემაში ფუნქციონირებს, თავად სისტემა კი ინტეგრირდება მსხვილ ეკონომიკურ გაერთიანებაში.

კვლევის მეთოდოლოგია. კვლევის მიზნებმა და ამოცანებმა, სამუშაო ჰიპოთეზამ, კვლევის საგანმა და ობიექტმა განაპირობეს ორი რაოდენობრივი მეთოდის გამოყენება კვლევის პროცესში. დროითი მწკრივების ანალიზი გამოყენებულ იქნა ინტეგრაციის პროცესის პროგნოზის გასაკეთებლად. მრავალფაქტორიანი რეგრესული ანალიზი გამოყენებულ იქნა ბიზნეს გარემოს ფაქტორების შესაფასებლად.

კვლევის შედეგები. დადგინდა მცირე ეკონომიკური სისტემის მსხვილ ეკონომიკურ გაერთიანებასთან ინტეგრირების პროცესში ბიზნეს გარემოს პირობების ცვლილება რა გავლენას ახდენს ბიზნეს-სუბიექტზე; განხორციელდა საქართველოს და ევროკავშირის ინტეგრირების პროცესის ფარგლებში საქართველოს ბიზნეს გარემოს ცვლილების ქართულ საწარმოებზე გავლენის ანალიზი, გამოვლინდა ინტეგრაციის ძირითადი საფრთხეები და პრობლემები, რომლებიც ჩნდება ქართული საწარმოებისთვის; შემუშავდა რამდენიმე მექანიზმი, როგორ შეიძლება ეფექტიანად იმათებოდეს ინტეგრაციის საფრთხეები და წარმატებით გადაიჭრას ინტეგრაციის პრობლემები ქართულ ბიზნეს-სუბიექტებში.

სამეცნიერო სიახლე. ეკონომიკური სისტემების ინტეგრაციის პროცესში ბიზნეს-გარემოს ტრანსფორმაციის ბიზნეს-სუბიექტზე გავლენის თეორიული გააზრების შედეგად დადგინდა, რომ

- 1) ბიზნეს-სუბიექტებისთვის აუცილებელი ხდება წარმოების ხარჯების მინიმიზირების, ბაზარზე ეფექტიანი ბრძოლის, სამუშაო ძალასა და

თანამედროვე ტექნოლოგიებში ინვესტირების შესახებ გადაწყვეტილებების მიღება; ქართული ბიზნეს-სექტორის ანალიზმა გამოავლინა, რომ

- 2) საწარმოთა მცირე მასშტაბები,
- 3) სხვადასხვა რესურსებსა თუ ტექნოლოგიებზე წვდომის ნაკლებობა,
- 4) ქართული პროდუქციისადმი უნდობლობა და შესაბამისად მაღალკონკურენტულ ევროპულ ბაზარზე ეფექტიანი ბრძოლის უუნარობა ყველაზე მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს ქართული საწარმოებისთვის; დადგინდა, რომ
- 5) საქართველოს და ევროკავშირის ბიზნეს-გარემოს მაჩვენებლები ერთმანეთს უახლოვდებიან; დადგინდა, რომ
- 6) საქართველოს და ევროკავშირის ბიზნეს-გარემოს მაჩვენებლების დინამიკა პრაქტიკულად ერთნაირია, რაც აჩვენებს რომ ეს ორი ეკონომიკური სისტემა პრაქტიკულად ერთნაირად ვითარდება;
- 7) რაოდენობრივი ანალიზის საერთო სქემის ფარგლებში ერთმანეთთან დაკავშირდა რეგრესული ანალიზის და დროითი მწკრივის ანალიზის მეთოდები.
- 8) პირველის ფარგლებში მოხდა რეგრესიის კოეფიციენტების ანგარიში რათა დადგენილიყო რა წვლილი შეაქვს ბიზნეს-გარემოს კონკრეტულ ფაქტორს წარმოების საერთო მოცულობაში.
- 9) ამის შემდეგ მოხდა რეგრესიის განტოლების კოეფიციენტების მოდიფიკაცია, რათა მიღებულიყო კოეფიციენტების მნიშვნელობა ბიზნეს გარემოს ინტეგრირებული მაჩვენებლის ფორმულებისთვის.
- 10) ამის შემდეგ დაანგარიშდა ორი სისტემის ბიზნეს-გარემოს მაჩვენებლთა სხვაობის მოდული, რათა დროითი მწკრივების ანალიზის ფარგლებში განხორციელებულიყო ბიზნეს გარემოთა დაახლოების პროგნოზი.

ნაშრომის თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა. კვლევის შედეგები შეიძლება საინტერესო აღმოჩნდეს აკადემიური წრეების იმ წარმომადგენელთათვის,

რომლებიც იკვლევენ ბიზნეს-გარემოს ტრანსფორმაციის და ბიზნეს-სუბიექტის გარემოს ცვლილებებზე რეაგირების პრობლემატიკას.

საწარმოს გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის და შინაარსის ტრანსფორმაცია ბიზნეს-გარემოს ახალი რეალობის პასუხად საინტერესო შეიძლება აღმოჩნდეს მენეჯმენტის, რისკ მენეჯმენტის, სტრატეგიული მენეჯმენტის სფეროს მკვლევართათვის.

საქართველოს და ევროკავშირის ბიზნეს გარემოთა ინტეგრაციის პროცესის იდენტიფიცირებული საფრთხეები, პრობლემები და ბიზნეს-სუბიექტების მხრიდან მათი ინდივიდუალური თუ კოოპერირებული მართვის შემუშავებული მიმართულებები შეიძლება საინტერესო აღმოჩნდეს ბიზნესის პრაქტიკოსებისთვის, რომლებიც ინტეგრაციის პროცესში მოგების მაქსიმიზირებას და ზარალის მინიმიზირებას ცდილობენ.

დისერტაციის პირველი თავი **„ორი ეკონომიკური სისტემის ინტეგრაციის პროცესში ბიზნეს-გარემოს ცვლილების თეორიული გააზრება“**, სამი ქვეთავისგან შედგება. ქვეთავში **„ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს გარემოში მოქმედი საწარმო“** წარმოდგენილია ბიზნეს გარემო, როგორც პირობების ერთობლიობა, რომლებიც დროთა განმავლობაში იძენენ სხვადასხვა მნიშვნელობებს და განსაზღვრავენ, რამდენად მდგრადია და მასშტაბური ბიზნეს გადაწყვეტილებები და ბიზნეს პროცესები. ბიზნეს გარემოს ელემენტები შემდეგი კლასიფიკაციით შეიძლება აღიწეროს: ბიზნესის მაკრო გარემო (ეკონომიკური ზრდა. უმუშევრობა. ინფლაცია); ბიზნესის მიკრო გარემო (კონკურენციის ხარისხი); ბიზნესის სოციალური გარემო (სიღარიბე; პოლიტიკური მდგომარეობა); ბიზნესის ეკო-გარემო (გარემოს დაბინძურება); ბიზნესის გლობალური გარემო (სავალუტო კურსი).

ბიზნეს გარემო ადგენს გამოწვევებს კომპანიებისთვის, რომლებიც მასში მოქმედებენ. შესაბამისად, კომპანიებს უწევთ სხვადასხვა ტიპის გადაწყვეტილებების მიღება ამ გამოწვევების საპასუხოდ. ცხრილი 1. სწორედ ამ გადაწყვეტილებების აღწერას ემსახურება.

N	ბიზნეს-გარემო	ფაქტორები	გამოწვევები ბიზნეს-სექტორისთვის	ბიზნეს-გადაწყვეტილებები
1	გლობალური	სავალუტო კურსი	სავალუტო კურსის მკვეთრი ცვლილებები	გადაწყვეტილება პარტნიორ ქვეყანაში ინვესტირების განხორციელების ან შეჩერების შესახებ გადაწყვეტილება სავალუტო მარაგების შექმნის ან დახარჯვის შესახებ გადაწყვეტილება საქონალ-მომსახურების გასაღების ან გასაღების შეჩერების შესახებ გადაწყვეტილება მარაგების შექმნის ან დახარჯვის შესახებ.
2	მაკრო	ეკონომიკური ზრდა	ეკონომიკური ზრდის ტემპების დაცემა ან გადიდება ქვეყანაში / პარტნიორ ქვეყნებში	გადაწყვეტილება წარმოების მოცულობის ცვლილების / შემცირების შესახებ გადაწყვეტილება დაქირავებულთა რაოდენობის ცვლილების შესახებ გადაწყვეტილება ახალი ბაზრების ძიების შესახებ გადაწყვეტილება პროდუქტის / სერვისის დიფერენცირების შესახებ.
		უმუშევრობა	ციკლური უმუშევრობა	გადაწყვეტილება სახელფასო პოლიტიკის ცვლილების შესახებ გადაწყვეტილება დაქირავებულთა რაოდენობის ცვლილების შესახებ გადაწყვეტილება ბიზნესის სოციალურ პასუხისმგებლობასთან დაკავშირებული პროექტების განხორციელების შესახებ გადაწყვეტილება ბიზნესის გადანაცვლების შესახებ სხვა ქვეყანაში
		ინფლაცია	ფასების დონის ზრდა როგორც საბოლოო ისე შუალედურ პროდუქტებზე. მათ შორის მიწოდების შოკების გავლენით.	გადაწყვეტილება საფასო პოლიტიკის ცვლილების შესახებ გადაწყვეტილება წარმოების მოცულობის ცვლილების შესახებ გადაწყვეტილება დაქირავებულთა რაოდენობის ცვლილების შესახებ გადაწყვეტილება ინვესტიციების განხორციელების ან შეჩერების შესახებ
3	მიკრო	კონკურენციის ხარისხი	კონკურენციის გამწვავება.	გადაწყვეტილება საფასო პოლიტიკის ცვლილების შესახებ გადაწყვეტილება პროდუქტის / სერვისის დიფერენცირების შესახებ ახალი ბაზრების ძიების შესახებ
4	სოციალური	სიღარიბე	სოციალური დამაბულობა.	გადაწყვეტილება ბიზნესის გადანაცვლების შესახებ სხვა ქვეყანაში გადაწყვეტილება წარმოების მოცულობის ცვლილების შესახებ გადაწყვეტილება სამუშაო ძალაში ინვესტირების შესახებ გადაწყვეტილება ბიზნესის სოციალურ პასუხისმგებლობასთან დაკავშირებული პროექტების განხორციელების შესახებ
		პოლიტიკური მდგომარეობა	პოლიტიკური დამაბულობა	გადაწყვეტილება ინვესტიციების განხორციელების გადადების შესახებ გადაწყვეტილება ბიზნესის გადანაცვლების შესახებ სხვა ქვეყანაში გადაწყვეტილება წარმოების მოცულობის ცვლილების / შეჩერების შესახებ.
5	ეკოლოგიური	გარემოსდაცვითი	გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის ცვლილება. ეკოლოგიური პრობლემები.	გადაწყვეტილება ეკო ტექნოლოგიებში ინვესტირების შესახებ გადაწყვეტილება ბიზნესის ეკოლოგიური პასუხისმგებლობასთან დაკავშირებული პროექტების განხორციელების შესახებ გადაწყვეტილება ბიზნესის გადანაცვლების შესახებ სხვა ქვეყანაში გადაწყვეტილება წარმოების მოცულობის ცვლილების შესახებ

წყარო: ავტორისეული

ქვეთავში 1.2. „ბიზნესი ორი ეკონომიკური სისტემის ინტეგრირების პროცესში“ განხილულია ინტეგრირების სხვადასხვა შემთხვევები, გამომდინარე ეკონომიკური სისტემის ტიპის, მისი მასშტაბების და განვითარების დონიდან. პირველი

მახასიათებელი, რომლის საფუძველზეც ბიზნეს გარემოთა ინტეგრირების პროცესი იქნება აღწერილი, არის ეკონომიკური სისტემის მასშტაბები. ცხრილი 2 წარმოადგენს ინტეგრირების პროცესის სხვადასხვა შემთხვევების შემჭიდროებულ აღწერას.

ცხრილი 2. ბიზნეს გარემოთა ინტეგრირების პროცესი სხვადასხვა მასშტაბის და რაოდენობის ეკონომიკური სისტემების გაერთიანების

შემთხვევაში

	მცირე ეკონომიკური სისტემა	დიდი ეკონომიკური სისტემა	რამდენიმე მცირე ეკონომიკა	რამდენიმე დიდი ეკონომიკა
მცირე ეკონომიკური სისტემა	შემთხვევა 1. ბიზნეს გარემო იქნის ორივე სისტემის თვისებებს	მცირე ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს გარემო განიცდის ადაპტირებას დიდი ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს გარემოსთან	მცირე ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს გარემო განიცდის ადაპტირებას ადრე ჩამოყალიბებული გაერთიანების ბიზნეს გარემოსთან	მცირე ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს გარემო განიცდის ადაპტირებას ადრე ჩამოყალიბებული გაერთიანების ბიზნეს გარემოსთან
დიდი ეკონომიკური სისტემა	შემთხვევა 5. მცირე ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს გარემო განიცდის ადაპტირებას დიდი ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს გარემოსთან	შემთხვევა 2. ბიზნეს გარემო იქნის ორივე სისტემის თვისებებს	ბიზნეს გარემო იქნის ორივე სისტემის თვისებებს	ბიზნეს გარემო იქნის ორივე სისტემის თვისებებს
რამდენიმე მცირე ეკონომიკა	შემთხვევა 8. მცირე ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს გარემო განიცდის ადაპტირებას ადრე ჩამოყალიბებული გაერთიანების ბიზნეს გარემოსთან	შემთხვევა 6. ბიზნეს გარემო იქნის ორივე სისტემის თვისებებს	შემთხვევა 3. ბიზნეს გარემო იქნის ორივე სისტემის თვისებებს	ბიზნეს გარემო იქნის ორივე სისტემის თვისებებს
რამდენიმე დიდი ეკონომიკა	შემთხვევა 10. მცირე ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს გარემო განიცდის ადაპტირებას ადრე ჩამოყალიბებული გაერთიანების ბიზნეს გარემოსთან	შემთხვევა 9. ბიზნეს გარემო იქნის ორივე სისტემის თვისებებს	შემთხვევა 7. ბიზნეს გარემო იქნის ორივე სისტემის თვისებებს	შემთხვევა 4. ბიზნეს გარემო იქნის ორივე სისტემის თვისებებს

წყარო: ავტორისეული

მეორე მახასიათებელი, რომელიც აუცილებელია განხილულ იქნას ბიზნეს გარემოს ცვლილების ანალიზისთვის, არის ეკონომიკური სისტემის ტიპი. ცხრილში 3 მოცემულია ინტეგრირებული ბიზნეს გარემოს მახასიათებლების შემჭიდროებული აღწერა სხვადასხვა ტიპის ეკონომიკური სისტემების გაერთიანების პროცესში.

ცხრილი 3. ბიზნეს გარემოთა ინტეგრირების პროცესი სხვადასხვა ტიპის ეკონომიკური სისტემის გაერთიანების პირობებში

	ტრადიციული ეკონომიკა	მზრანებლური ეკონომიკა	საბაზრო ეკონომიკა	შერეული ეკონომიკა	გარდამავალი ეკონომიკა
ტრადიციული ეკონომიკა	შემთხვევა 1. ბიზნეს გარემო უცვლელი რჩება	ტრადიციული ეკონომიკის ბიზნეს გარემო ადაპტირებას ახდენს მზრანებლური ეკონომიკის ბიზნეს გარემოს მიმართ	ტრადიციული ეკონომიკის ბიზნეს გარემო ადაპტირებას ახდენს საბაზრო ეკონომიკის ბიზნეს გარემოს მიმართ	ტრადიციულ ეკონომიკას შეაქვს თავისი მახასიათებლები შერეული ეკონომიკის ბიზნეს გარემოში	გარდამავალი ეკონომიკის ბიზნეს გარემოს განუსაზღვრელობის, ბუნდოვანების ხარისხი გაიზარდება
მზრანებლური ეკონომიკა	შემთხვევა 6. ტრადიციული ეკონომიკის ბიზნეს გარემო ადაპტირებას ახდენს მზრანებლური ეკონომიკის ბიზნეს გარემოს მიმართ	შემთხვევა 2. ბიზნეს გარემო უცვლელი რჩება	მიღებულ იქნება ბიზნეს გარემო ორივე სისტემის მარჯვენა-მარჯვნივით, ანუ შერეული ეკონომიკის ბიზნეს გარემო	შერეული ეკონომიკის ბიზნეს გარემო უფრო მეტად დაემსგავსება წმინდა მზრანებლური ეკონომიკის ბიზნეს გარემოს	გარდამავალი ეკონომიკის ბიზნეს გარემო ადაპტირებას ახდენს მზრანებლური ეკონომიკის ბიზნეს გარემოს მიმართ
საბაზრო ეკონომიკა	შემთხვევა 10. ტრადიციული	შემთხვევა 7. მიღებულ იქნება ბიზნეს გარემო	შემთხვევა 3. ბიზნეს გარემო	შერეული ეკონომიკის ბიზნეს გარემო უფრო	გარდამავალი ეკონომიკის ბიზნეს

	ეკონომიკის ბიზნეს გარემო ადაპტირებას ახდენს საბაზრო ეკონომიკის ბიზნეს გარემოს მიმართ	ორივე სისტემის მაჩვენებლებით, ანუ შერეული ეკონომიკის ბიზნეს გარემო	უცვლელი რჩება	მეტად დაემსგავსება წმინდა საბაზრო ეკონომიკის ბიზნეს გარემოს	გარემო ადაპტირებას ახდენს საბაზრო ეკონომიკის ბიზნეს გარემოს მიმართ
შერეული ეკონომიკა	შემთხვევა 13. ტრადიციულ ეკონომიკას შეაქვს თავისი მახასიათებლები შერეული ეკონომიკის ბიზნეს გარემოში	შემთხვევა 11. შერეული ეკონომიკის ბიზნეს გარემო უფრო მეტად დაემსგავსება წმინდა მშრმანებლური ეკონომიკის ბიზნეს გარემოს	შემთხვევა 8. შერეული ეკონომიკის ბიზნეს გარემო უფრო მეტად დაემსგავსება წმინდა საბაზრო ეკონომიკის ბიზნეს გარემოს	შემთხვევა 4. ბიზნეს გარემო უცვლელი რჩება	გარდამავალი ეკონომიკის ბიზნეს გარემო ადაპტირებას ახდენს შერეული ეკონომიკის ბიზნეს გარემოს მიმართ
გარდამავალი ეკონომიკა	შემთხვევა 15. გარდამავალი ეკონომიკის ბიზნეს გარემოს განუსაზღვრელობის, ბუნდოვანების ხარისხი გაიზარდება	შემთხვევა 14. გარდამავალი ეკონომიკის ბიზნეს გარემო ადაპტირებას ახდენს მშრმანებლური ეკონომიკის ბიზნეს გარემოს მიმართ	შემთხვევა 12. გარდამავალი ეკონომიკის ბიზნეს გარემო ადაპტირებას ახდენს საბაზრო ეკონომიკის ბიზნეს გარემოს მიმართ	შემთხვევა 9. გარდამავალი ეკონომიკის ბიზნეს გარემო ადაპტირებას ახდენს შერეული ეკონომიკის ბიზნეს გარემოს მიმართ	შემთხვევა 5. ბიზნეს გარემო უცვლელი რჩება

წყარო: ავტორისეული

მესამე მახასიათებელი, რომელიც საჭიროა იმისთვის, რომ კარგად აღიწეროს ბიზნეს გარემოს ცვლილების პროცესი ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, არის ინტეგრაციის მონაწილე ეკონომიკური სისტემების განვითარების დონის იდენტიფიცირება. ცხრილი 4. აჩვენებს ბიზნეს გარემოთა ინტეგრირების შემთხვევებს განვითარების სხვადასხვა დონეზე მყოფი ეკონომიკური სისტემებისთვის.

ცხრილი 4. ინტეგრირებული ბიზნეს გარემოს მახასიათებლები განვითარების სხვადასხვა დონის მქონე ეკონომიკური სისტემების გაერთიანებისას

	განვითარებული ეკონომიკა	განვითარებადი ეკონომიკა
განვითარებული ეკონომიკა	შემთხვევა 1. ბიზნეს გარემო არ შეიცვლება	ამ შემთხვევაში განვითარებადი ქვეყნის ბიზნეს გარემო ადაპტირებას განიცდის განვითარებული ქვეყნის ბიზნეს გარემოსადმი
განვითარებადი ეკონომიკა	შემთხვევა 3. ამ შემთხვევაში განვითარებადი ქვეყნის ბიზნეს გარემო ადაპტირებას განიცდის განვითარებული ქვეყნის ბიზნეს გარემოსადმი	შემთხვევა 2. ბიზნეს გარემო არ შეიცვლება

წყარო: ავტორისეული

ბოლო პროცესი, რომელიც გაერთიანებას ახლავს და რომელიც განხილულ უნდა იქნას ამ პარაგრაფში, არის გაერთიანების დროითი განრიგი - ინტეგრაციის ეტაპები, ფაზები, რომელსაც გადიან ინტეგრაციის მონაწილეები, სანამ მათი საბოლოო გაერთიანება არ მოხდება.

ცხრილი 5 აჩვენებს ინტეგრაციის ფაზებს ოდნავ გაფართოებულ ასპექტში. ბალასას ხუთი ფაზა აქ ორშია ჩატეული - ნაწილობრივ და სრულ ფორმალურ ინტეგრაციაში. გარდა ამისა, მოცემულია სამი „წინაინტეგრაციული“ ფაზა - იდეოლოგიის ჩამოყალიბება, პრომოუშენი და ტექნიკური სამუშაოების

განხორციელება. ასევე მიმატებულია კიდევ ერთი, საბოლოო ფაზა - სრული ინტეგრაცია, რომელიც ფორმალური და არაფორმალური ინსტიტუტების სრულ გაერთიანებას / დამსგავსებას გულისხმობს.

ცხრილი 5. ეკონომიკური ინტეგრაციის ფაზები და ასპექტები

ფაზა	ეკონომიკური ასპექტი	სოციალური ასპექტი	ინსტიტუციონალური ასპექტი	იდეოლოგიური ასპექტი	პოლიტიკური ასპექტი
ფაზა 1. იდეოლოგიის ჩამოყალიბება	ეკონომიკურ სისტემებს შორის ეკონომიკური ურთიერთობები ჩვეულებრივ ექსპორტ-იმპორტის ოპერაციებსა და ეკონომიკური რესურსების მოძრაობას მოიცავს, რომლისთვისაც ჩარჩოს ქმნის ვალუტის გაცვლითი კურსი, ეკონომიკური საზღვარი და მაკროეკონომიკური პოლიტიკა	შესაძლოა განხილული საზოგადოების წევრებს გააჩნიათ ერთ სახელმწიფოში ცხოვრების ისტორია, ან ახლო არიან ერთმანეთთან ეთნიკური ან კულტურული თვალსაზრისით, თუმცა ამჟამად ისინი არ არიან მიდრეკილი გაერთიანებისკენ	სხვადასხვა ფორმალური ინსტიტუტები ამ საზოგადოებებში ვითარდებიან და საკუთარი გზით და ლოგიკით. ისინი შეიძლება ჰგავდნენ ერთმანეთს, შეიძლება არა. იგივე შეიძლება ითქვას არაფორმალურ ინსტიტუტებზეც.	ინტეგრაციის იდეოლოგია შეიძლება გაჩნდეს აკადემიურ სფეროში და მიწოდებულ იქნას საზოგადოებისთვის ავტორიტეტული პირების, მასმედიის, თანამედროვე ხელოვნების მეშვეობით. ამავე დროს ინტეგრაციის იდეოლოგია შეიძლება წლების (ათწლეულების) მანძილზე „ტრიალებდეს“ საზოგადოებაში	შესაძლოა საზოგადოებებში არსებობდეს პოლიტიკური ძალა, რომელიც ინტეგრაციის იდეოლოგიას იზიარებს და მხარს უჭერს, თუმცა იგი ჯერჯერობით ვერ ახდენს გავლენას საზოგადოებრივ ცხოვრებაზე.
ფაზა 2. იდეის პრომოუშენი	ეკონომიკური აგენტები იწყებენ ფიქრს იმაზე, თუ რამდენად ხელსაყრელია შესაძლო ეკონომიკური გაერთიანება, თუმცა ეკონომიკური პროცესები მიმდინარეობს იგივე ჩარჩოში, რაც პირველ ფაზაში არსებობდა.	მოქალაქეები უფრო მეტად ექცევიან გაერთიანების იდეის პრომოუშენის ზემოქმედების ქვეშ, უპირველეს ყოვლისა საზოგადოების ის ნაწილი, რომელიც უფრო მეტად არის მიდრეკილი ცვლილებებისადმი ან მოსწონს ამგვარი გაერთიანების იდეა	არც ფორმალური, არც არაფორმალური ინსტიტუტების ასპექტში ამ ფაზაში არ ფიქსირდება არავითარი ცვლილება	ინტეგრაციის იდეა პოპულარს თავის განვითარებას ორი მიმართულებით: ა) აკადემიურ სფეროში სხვადასხვა სამეცნიერო ნაშრომების სახით და ბ) მასმედიის საზოგადოებრივი დისკუსიის ფორმით.	ინტეგრაციის იდეა ხდება წამყვანი პოლიტიკური ძალის პოლიტიკური პლატფორმის ერთ-ერთი ელემენტი, რითაც იგი ნელნელა ოფიციალურ სახეს და დროში გაწერილი გეგმის ფორმას ღებულობს.
ფაზა 3. ტექნიკური სამუშაოების განხორციელება	ეკონომიკური აგენტები იწყებენ მოსალოდნელი ინტეგრაციის პირობებისადმი ადაპტირების ნაბიჯების გადადგმას: საჭირო ინვესტიციების, ბაზრების კვლევის და სხვა პროცედურების დაგეგმვას და განხორციელებას	მოქალაქეები ასევე იწყებენ მოსალოდნელი ინტეგრაციის პირობებისადმი ადაპტირების ნაბიჯებს და განხორციელებას (მოხილობის, მოგზაურობის დაგეგმვას და სხვა)	ფორმალური ინსტიტუტები იწყებენ ინტეგრაციასთან დაკავშირებული ტექნიკური სამუშაოების განხორციელებას.	ამ ფაზაში იდეოლოგიის განვითარება ხდება ინტეგრაციის სხვადასხვა ასპექტში წარმოშობილი საკითხების დეტალიზებასთან დაკავშირებით, მათ შორის ერთიანი ვალუტის შემოღებასთან დაკავშირებით, რაშიც წამყვან როლს კვლავ აკადემიური სექტორი ასრულებს.	მთავრობა იწყებს ინტეგრაციის ტექნიკური სამუშაოებს კოორდინაციას სხვადასხვა სახელმწიფოთა შორისი სამუშაო ჯგუფების შექმნის, ნორმატიული ბაზის შექმნის მეშვეობით.
ფაზა 4. ნაწილობრივი ინტეგრაცია	საკონელ-მომსახურების, შრომის და კაპიტალის თავისუფალი მოძრაობა ხსნის ეკონომიკური აგენტებისთვის ბიზნესის კეთების ახალ შესაძლებლობებს	მოქალაქეთა თავისუფალი გადაადგილება შესაძლებლობას აძლევს მოქალაქეებს უფრო მჭიდრო სოციალურ-კულტურული ურთიერთობები დაამყარონ მეზობელ საზოგადოებასთან	ფორმალური ინსტიტუტები, მიუხედავად იმისა რომ ახორციელებენ ინტეგრაციასთან დაკავშირებულ ამოცანებს, ჯერ კიდევ შეესაბამება ინტეგრაციამდელი პერიოდის სისტემას	ინტეგრაციის იდეა ჰპოვებს შემდგომ გაფართოებას. აკადემიური სექტორი, მასმედია და პოლიტიკური პარტიების წარმომადგენლები ახდენენ ინტეგრაციის შემდგომი ფაზის პრომოუშენს, თუმცა ამ ეტაპზე თავს იჩენს დეზინტეგრაციის მომხრე ძალაც.	ერთიანი ვალუტის შემოღება განაპირობებს ერთიანი მონეტარული პოლიტიკის აუცილებლობას, რაც თავისთავად გულისხმობს დამსგავსებას ან ინტეგრაციის ეკონომიკური პოლიტიკის სხვა ასპექტებშიც.
ფაზა 5. სრული ფორმალური ინტეგრაცია	ბიზნესის კეთების ფორმალური პირობები აბსოლუტურად ერთიანი ხდება ინტეგრირებული სისტემის ფარგლებში	მოქალაქეები სარგებლობენ ინტეგრაციის შესაძლებლობებით, თუმცა სოციალურ-კულტურული მრავალფეროვნება	ყალიბდება ფორმალური ინსტიტუტების ერთიანი სისტემა, ამ ეტაპზე ყველა ფორმალური ინსტიტუტის საერთოს წარმოადგენს ინტეგრაციამდელი განსხვავებები ქრება.	ინტეგრაციის იდეოლოგია ცდილობს ამტკიცოს ინტეგრაციის პროცესში სოციალურ კულტურული მრავალფეროვნების შენარჩუნების	მყარდება ერთიანი საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლება, ერთიანი მონეტარული

		ნარჩუნდება		შესაძლებლობები, ასევე ცდილობს დაიცვას ახალი წარმონაქმნი დეზინტეგრაციის იდეის პრომოუშენისგან.	ფისკალური და სოციალური პოლიტიკა
ფაზა 6. სრული ინტეგრაცია	ბიზნესის კეტების არაფორმალური პირობების დამსგავსება უზრუნველყოფს ერთიან ბიზნეს გარემოს ინტეგრირებულ ეკონომიკურ სისტემაში	სოციალურ-კულტურული დამსგავსება გულისხმობს ცხოვრების ერთნაირი დონის და პირობების ჩამოყალიბებას ინტერეგრირებული სისტემის ყველა მოქალაქისთვის, რაც მოქალაქეთა სოციალური მრავალფეროვნების საფუძველზე შეიქმნა	ფორმალური და არაფორმალური ინსტიტუტების სრული ინტეგრაცია	ინტეგრაციის იდეა გადადის ინტეგრაციის პროცესის შეფასებით მსჯელობებზე. გარდა ამისა, იგი ცდილობს არგუმენტების მოყვანას ინტეგრაციის შემდგომი გაფართოებისთვის.	ერთიანი სახელმწიფო

წყარო: ავტორისეული

როგორც ჩანს, ბიზნეს-გარემოთა ინტეგრირების პროცესში კონკრეტული ბიზნეს-სუბიექტები დგებიან ბიზნეს გარემოს შესაძლო სამი ტიპის წინაშე: 1. სრულიად ახალი რეალობა, თუ მათი ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს გარემოს ინტეგრაციის სხვა წევრთა ბიზნეს გარემოსთან ადაპტირება მოუწია. ამ შემთხვევაში მათ თამაშის ახალი წესების გაცნობა და მათთან შეგუება მოუწევთ; 2. მეტ-ნაკლებად ნაცნობი რეალობა, თუ ინტეგრაციის პროცესში მონაწილეთა ბიზნეს გარემოს პირობები ერთმანეთს შეერწყა და შეერია. ამ შემთხვევაში ადაპტირება შედარებით ადვილი იქნება, რადგან ბიზნეს გარემოს ზოგიერთი ფაქტორის მიმართ მათ უკვე გააჩნიათ შესაბამისი რეაგირების გამოცდილება; 3. აბსოლუტურად ნაცნობი რეალობა, თუ ეს ბიზნეს სუბიექტები ინტეგრაციის ლიდერი მონაწილის წარმომადგენლები არიან. ამ შემთხვევაში სწორედ მათი ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს გარემო კარნახობს პირობებს, რომელთაც სხვები უნდა შეეგუონ. შესაბამისად, ამ ბიზნეს სუბიექტებს სრულიად არაფრის შეცვლა არ უწევთ საკუთარ მმართველობით საქმიანობაში, გადაწყვეტილების მიღების სტრუქტურასა და შინაარსში.

ქვეთავი 1.3. „საწარმოს ბიზნეს გარემოს ცვლილება ქვეყნის მსხვილ ეკონომიკურ გაერთიანებასთან ინტეგრირების პროცესში“ თეორიულად განიხილავს სიტუაციას, როდესაც მცირე ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს გარემო ინტეგრაციას განიცდის მსხვილი ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს გარემოში. ცხრილში 6

მოცემულია შემთხვევები ცხრილებიდან 2, 3 და 4, რომლებიც მიესადაგება საქართველოს და ევროკავშირის გაერთიანების სიტუაციებს.

ცხრილი 6. ორი ეკონომიკური სისტემის ინტეგრირების კონკრეტული შემთხვევების შეპირისპირება ცხრილებიდან 4, 5 და 6

		ინტეგრაციის მონაწილე 2		
		საბაზროსთან ძალიან ახლოს მდგარი შერეული ეკონომიკა	რამდენიმე დიდი ეკონომიკა	განვითარებული ეკონომიკა
ინტეგრაციის მონაწილე 1	საბაზრო ეკონომიკისკენ მეტად გადახრილი შერეული ეკონომიკა	შემთხვევა 8. შერეული ეკონომიკის ბიზნეს გარემო დაემსგავსება საბაზრო ეკონომიკის ბიზნეს გარემოს (ცხრილი 1.2.2)		
	მცირე ეკონომიკა		შემთხვევა 10. მცირე ეკონომიკის ბიზნეს გარემო განიცდის ადაპტირებას დიდი ეკონომიკებისგან შემდგარი გაერთიანების ბიზნეს გარემოსადმი (ცხრილი 1.2.1)	
	განვითარებადი ეკონომიკა			შემთხვევა 3. განვითარებადი ქვეყნის ეკონომიკა განიცდის ადაპტირებას განვითარებული ქვეყნის ეკონომიკის მიმართ. (ცხრილი 1.2.3)

წყარო: ავტორისეული

ცხრილი 7 წარმოადგენს მცდელობას, ორი ეკონომიკური სისტემის ინტეგრაციის პროცესში წამყვანი მონაწილის (მონაწილე 2) ბიზნეს გარემოს პირობების ინტეგრაციის „ადაპტირებადი“ მონაწილის (მონაწილე 1) ეკონომიკურ საქმიანობაზე გავრცელების პროცესი ასახოს ინტეგრაციის ზევით განხილული ფაზების გავლით.

ცხრილი 7. ბიზნეს გარემოს ადაპტირების პროცესი

	იდეოლოგიის ჩამოყალიბება	იდეის პრომოუშენი	ტექნიკური სამუშაოების განხორციელება	ნაწილობრივი ინტეგრაცია	სრული ფორმალური ინტეგრაცია	სრული ინტეგრაცია
გლობალური გარემო						
სავალუტო კურსი	ამ ეტაპზე სავალუტო კურსი დგინდება და იცვლება მცირე ეკონომიკური სისტემის კანონზომიერებები და ცენტრალური ბანკის მიერ დადგენილი ინტერვენციის პოლიტიკის შესაბამისად, მასზე გავლენას არ ახდენს იდეოლოგიის ფორმირების პროცესი.	ამ ეტაპზე შესაძლოა ოპერაციები დიდი ეკონომიკური სისტემის ვალუტაში გაიზარდოს, რადგან ეკონომიკური აგენტები იწყებენ ამ ვალუტისადმი ყურადღების მიპყრობას, შესაძლოა ამან გამოიწვიოს ეროვნული ვალუტის გაუფასურება პარტნიორი ვალუტის მიმართ.	ამ ეტაპზე გაუფასურების პროცესი შეიძლება შეწყდეს რადგან ტექნიკურ სამუშაოებში შესაძლოა სავალუტო სტაბილურობის მიღწევაც ივლისსხმებოდეს, რაც ერთიანი ვალუტის წინაპირობა უნდა აღმოჩნდეს.	ერთიანი ვალუტა გულისხმობს რომ დიდი ეკონომიკური სისტემის ვალუტის ძალა ახლა მცირე ეკონომიკური სისტემის აქტორებს შეუძლიათ გამოიყენონ.	სავალუტო გარემოს ცვლილება, პრინციპში ნაკლებად არის მერყეობას დაქვემდებარებული, რაც ნიშნავს რომ მეწარმეების საიმედოობა ახალი ინტეგრირებულ სისტემაში გაიზარდება.	ახალი ვალუტა „საკუთრად“ იქნება აღიარებული არაფორმალური ინსტიტუციის დონეზე, რაც ახალი ინტეგრირებულ ი წევრისთვის მისადმი ნდობის ამაღლებას ნიშნავს.

მაკრო გარემო						
ეკონომიკური ზრდა, უმუშევრობა და ინფლაცია	ინფლაციის, ეკონომიკური ზრდის და დასაქმების მაჩვენებლები პრაქტიკულად აგრძელებენ ცვლილებას საკუთარი, სისტემური კანონზომიერებების მიხედვით.	პრომოუშენის ეტაპზე მაკროეკონომიკური დინამიკა ასევე არ არის კავშირში ინტეგრირების პროცესთან. შესაძლოა ამ ეტაპზე მონეტარული და ფისკალური პოლიტიკის მესვეურნი უზრალოდ ანალიზებენ შესაძლო რეფორმის საკითხებს საკუთარ სფეროებში.	ამ ეტაპზე ფისკალური და მონეტარული პოლიტიკა იწყებს ცვლილებას და სვლას იმ სისტემის მაჩვენებლებისკენ, რომელთაგანაც ინტეგრირება ხორციელდება. ეს ნიშნავს, რომ ფასების დონე დასტაბილურდება, ეკონომიკური ზრდის და შესაბამისად დასაქმების მაჩვენებლები დაიწყებს ასევე სტაბილურ სვლას არჩეული ნიშნულისკენ.	უკვე საბაჟო კავშირის ფარგლებში მცირე ეკონომიკური სისტემის მაჩვენებლები ექცევიან დიდი ეკონომიკის მაჩვენებლების გავლენის ქვეშ. ბიზნესისთვის ეს ნიშნავს უფრო ნაკლებად მერყევ მაკროეკონომიკურ მაჩვენებლებს.	მაკროეკონომიკური მაჩვენებლები დგინდება ერთიანი ფისკალური და მონეტარული ინსტიტუტების ფარგლებში	ადამიანებისთვის მცირე ეკონომიკური სისტემიდან უკვე ჩვეულებრივ მოვლენად იქცევა ინტეგრირებულ ბიუჯეტის ან მონეტარული პოლიტიკის საკითხების ანალიზი. მცირე ეკონომიკური სისტემის „მეხსიერება“ მთლიანად ჩაიკარგება ინტეგრირებულ სისტემაში.
მიკრო გარემო						
კონკურენციის ხარისხი	ამ ეტაპზე ბაზრების კონკურენტულობის ხარისხი უცვლელი რჩება ორივე ეკონომიკური სისტემაში	ამ ეტაპზე არავითარი ცვლილებები კონკურენციის ხარისხში არ იცვლება, თუმცა ბიზნეს-სუბიექტები უკვე იწყებენ ფიქრს გაძლიერებული კონკურენციისათვის მომზადებაზე	ახალი ბაზრები და ახალი კონკურენცია უახლოეს რეალობად იქცევა - აქ ბაზრების კონკურენტულობის ხარისხი არ იცვლება ცალკე აღებულ საზოგადოებებში, არამედ თავად ბაზრის მასშტაბები იზრდება.	კომპანიები ხვდებიან გასაღების ახალ შესაძლებლობებს მაგრამ ხვდებიან კონკურენციის გამწვავებულ პირობებსაც.	სრულიად თავისუფალი ბაზარი კონკურენციისთვის ერთიანი სივრცეს ქმნის ბაზრების უმეტესობისთვის.	კონკურენტული ბრძოლის წესები საყოველთაო ხდება კავშირის ახალი მონაწილის ბიზნეს-სუბიექტებისთვის
სოციალური გარემო						
სიღარიბე, პოლიტიკური მდგომარეობა	ორივე მონაწილის ეკონომიკური სისტემა, აგრძელებს რა საკუთარი ტემპით სვლას, ინარჩუნებს სიღარიბის საკუთარ მაჩვენებლებს. პოლიტიკურ ასპარეზზე ჩნებიან ინტეგრაციის მომხრე და მოწინააღმდეგე ძალები	ამ ეტაპზე პრაქტიკულად არ ხდება ცვლილება სიღარიბის მაჩვენებლებში. პოლიტიკური დისკუსია კავშირში შესვლა-არშესვლასთან დაკავშირებით არ ცვლის პოლიტიკურ ატმოსფეროს მოცემულ საზოგადოებაში	ამ ეტაპზე ეკონომიკური სუბიექტები სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ, განიხილავენ ტერიტორიულ გადაადგილებას ინტეგრირებულ ეკონომიკურ სისტემაში, ახალი შესაძლებლობების გამოყენების მიზნით, როგორც წესი, ნაკლებ განვითარებული მონაწილიდან უფრო ახალი განვითარებული მონაწილის ეკონომიკურ სისტემაში. ამ ეტაპზე შეიძლება გაჩნდეს პირველი აქტიური მოქმედებები ინტეგრაციის მოწინააღმდეგეთა მხრიდან.	თავისუფალი მიმოქცევა შესაძლებლობას აძლევს დაბალი შემოსავლების მქონე სამუშაო ძალას, ბედი საზღვარგარეთ ეძიოს, ეს შეიძლება კარგი იყოს მიმღები მონაწილისთვის რომელიც დაბალანაზღაურებთან სამუშაოზე ეძებს მუშახელს, შესაძლოა ცუდი, თუ ახალი შრომითი ნაკადი ადგილობრივს უწევს კონკურენციას და ამასთან საბიუჯეტო ხარჯებს მოითხოვს მიგრაციის მართვაზე. ინტეგრაციის მოწინააღმდეგეები ყალიბდება გარკვეულ მუდმივმოქმედ ძალად რომელიც მიუხედავად	სიღარიბისთან ბრძოლა ერთიანი პოლიტიკის ელემენტი ხდება და პრაქტიკულად მიდგომა მის მიმართ ერთნაირი ხდება ინტეგრირებულ ეკონომიკურ სისტემაში. პოლიტიკური პროცესი სულ უფრო მეტად ხდება შესაბამისი გაერთიანების პოლიტიკურ სისტემაში.	სიღარიბისადმი დამოკიდებულე ბა იცვლება მთელ ინტეგრირებულ ეკონომიკურ სისტემაში, განსაკუთრებით ეს ეხება მიგრაციის სფეროს. ერთიანი პოლიტიკა სიღარიბის დაძლევის მიზნით ასევე აყალიბებს მთლიანად ამ პრობლემის მოგვარების შესახებ. პოლიტიკური პროცესის როგორც ფორმალური ისე არაფორმალური ინსტიტუტები ემსგავსებიან ერთმანეთს.

				აქტიურობისა პრინციპში არაფერს ცვლის ინტეგრაციის გზაზე.		
ეკოგარემო						
გარემოსდაცვითი	გარემოს დაცვითი ფასეულობები, პოლიტიკა და პრაქტიკა უცვლელად რჩებიან და მცირე ეკონომიკის შინაგანი კანონზომიერებები თ ვითარდებიან.	პრაქტიკულად ამ ეტაპზე არ ხდება არავითარი ცვლილებები მცირე ეკონომიკური სისტემის გარემოსდაცვით ფასეულობებსა, პოლიტიკასა და პრაქტიკაში.	ამ ეტაპზე გარემოს დაცვითი პოლიტიკის მსვეურებს მცირე ეკონომიკაში უწყვეტ საკუთარი პოლიტიკის რეფორმირება მსხვილ ეკონომიკაში მიღებული სტანდარტების შესაბამისად. ამდენად, ბიზნეს გარემო ამ თვალსაზრისით მცირე ეკონომიკის ბიზნეს სუბიექტებისთვის შეიძლება დამიმდღეს კიდევ.	ამჯერად გავრცელებას, დამსგავსებას იწყებს არა გარემოს დაცვის პოლიტიკა, არამედ გარემოს დაცვის პრაქტიკა ჩვეულებრივ მოქალაქეებში, რაც ნიშნავს, რომ ბიზნესში დასაქმებულები ხდებიან მსგავსი პრაქტიკის განმახორციელებლები გარემოს დაცვის ასპექტში	მცირე ეკონომიკის გარემოს დაცვის პოლიტიკის ინტეგრირება გარემოს დაცვის საერთო სისტემაში მნიშვნელოვნად ცვლის ამ სფეროში არსებულ ურთიერთობებს მცირე ეკონომიკის ბიზნეს სუბიექტებისთვის. შესაძლოა მათთვის გარემოს დაცვითი პრაქტიკა კიდევ უფრო მჭირი გახდეს.	პრაქტიკულად ადამიანები ხდებიან ერთიანი გარემოს დაცვითი ფასეულობების მატარებლები.

წყარო: ავტორისეული

როგორც ჩანს ცხრილიდან 7, ყველა განხილული ფაქტორი ინტეგრაციის ეტაპებს გადის დაახლოებით ერთნაირი სცენარით. შესაძლებელია ბიზნეს გარემო დახასიათდეს ერთი, რაიმე ინტეგრირებული მაჩვენებლით, რომელიც ფორმალურად შეიძლება ასე იქნას ასახული:

$$Y_{small} = A_1X_1 + A_2X_2 + \dots + A_6 X_6 \quad (1)$$

და

$$Y_{big} = B_1X_1 + B_2X_2 + \dots + B_6 X_6 \quad (2)$$

მცირე და დიდი ეკონომიკებისთვის, სადაც $X_i \ i=1 \dots 6$ წარმოადგენს ბიზნეს გარემოს მახასიათებლის მნიშვნელობას დროის რომელიღაც მომენტში, ხოლო A_i და B_i წარმოადგენენ კოეფიციენტებს, რომლებიც ასახავენ შესაბამისი მაჩვენებლის როლს ბიზნეს გარემოში მცირე და დიდ ეკონომიკებში (იხ. ცხრილი 8).

ცხრილი 8. ბიზნეს გარემოს ფაქტორთა კოეფიციენტების სისტემა

	აღნიშვნა	მცირე ეკონომიკის მახასიათებლები	რამდენიმე დიდი ეკონომიკის გაერთიანების მახასიათებლები
მაკრო გარემო			
1	ეკონომიკური ზრდის ტემპი	X_1	A_1
2	ინფლაცია	X_2	A_2
3	უმუშევრობა	X_3	A_3
სოციალური გარემო			
4	სიღარიბის დონე	X_4	A_4
ეკო გარემო			
10	მაგნე ნივთიერებები ერთ სულზე	X_5	A_5
გლობალური გარემო			
13	სავალუტო კურსი	X_6	A_6

წყარო: ავტორისეული

თუ მოცემულია ორი ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს გარემოს მაჩვენებლების დინამიკა გარკვეული პერიოდის განმავლობაში. საჭიროა გაკეთდეს ორივე სისტემისთვის ცალ-ცალკე ბიზნეს გარემოს მაჩვენებლების შემდგომი განვითარების შესახებ და აღმოჩენილ იქნას წერტილი, მომენტი დროში, როდესაც ეს მაჩვენებლები დაემთხვევა ან მიუახლოვდება ერთმანეთს. ინტეგრირების პრობლემის ფორმალიზების უფრო ეფექტიანი გადაჭრა არის ტრენდების ანალიზი არა ცალ-ცალკე, არამედ დაცილებათა ანალიზი (ცხრილი 9).

ცხრილი 9. ბიზნეს გარემოს ინტეგრირებული მაჩვენებელი ორი ეკონომიკური სისტემისთვის, ინტეგრაციის სხვადასხვა ფაზებში¹

	იდეოლოგიის ჩამოყალიბება	იდების პრომოუშენი	ტექნიკური სამუშაოების განხორციელება	ნაწილობრივი ინტეგრაცია	სრული ფორმალური ინტეგრაცია	სრული ინტეგრაცია
Y_{small}	$Y_{small 1}$	$Y_{small 2}$	$Y_{small 3}$	$Y_{small 4}$	$Y_{small 5}$	$Y_{small 6}$
Y_{big}	$Y_{big 1}$	$Y_{big 2}$	$Y_{big 3}$	$Y_{big 4}$	$Y_{big 5}$	$Y_{big 6}$
$/ Y_{small} - Y_{big} /$	$/ Y_{small 1} - Y_{big 1} /$	$/ Y_{small 2} - Y_{big 2} /$	$/ Y_{small 3} - Y_{big 3} /$	$/ Y_{small 4} - Y_{big 4} /$	$/ Y_{small 5} - Y_{big 5} /$	$/ Y_{small 6} - Y_{big 6} /$

წყარო: ავტორისეული

კიდევ ერთი საკითხის გადაჭრა გახდება საჭირო, სანამ თეორიული მოდელის ტექნიკური შესრულების საკითხი იქნება განხილული. ეს არის „სუსტი წერტილის“ პრობლემა. საქმე ეხება ბიზნეს გარემოს ფაქტორებს, რომლებიც ყველაზე უფრო პრობლემურებს წარმოადგენენ და განაპირობებენ იმას, რომ ბიზნეს-გარემოთა ინტეგრირება არ მიმდინარეობს „დამაკმაყოფილებელი“ (ეს ტერმინი ასევე ცალკე განხილვის საგანს წარმოადგენს) ტემპით, ან საერთოდ არ მიმდინარეობს. საკითხის გადაჭრა შეიძლება სხვაობების ანალიზით ექვსივე ფაქტორზე ცალ-ცალკე. ამ შემთხვევაში შეიძლება ინტეგრაციის რისკების სამი ზონის გამოყოფა და რისკების მართვის შესაბამისი ღონისძიებების შემუშავება): მაღალი რისკის ზონა - როდესაც სტატისტიკური მაჩვენებლები აშკარად ასახავენ მონაცემთა დაცილებას - ეს ნიშნავს რომ ორი სისტემის ბიზნეს გარემოს კონკრეტული ფაქტორები ინტეგრაციაზე კი არა, დეზინტეგრაციაზე მუშაობენ; დაბალი რისკის ზონა - როდესაც სტატისტიკური მაჩვენებლები ხან სცილდებიან ერთმანეთს, ხანაც უახლოვდებიან - ეს ნიშნავს რომ ორი სისტემის ბიზნეს გარემოს კონკრეტული ფაქტორები ხან ინტეგრაციაზე მუშაობენ, ხან დეზინტეგრაციაზე; ურისკო ზონა - როდესაც სტატისტიკური

¹ ტექნიკური თვალსაზრისით, რეალური მონაცემების ანალიზის დროს ცხრილში მოცემული იქნება არა ინტეგრაციის ფაზები, არამედ წლები, რომლებიც, ცხადია დაჯგუფდება ფაზების მიხედვით (ავტ. შენიშვნა)

მაჩვენებლები ასახავენ მონაცემთა დაახლოებას - ეს ნიშნავს რომ ორი სისტემის ბიზნეს გარემოს კონკრეტული ფაქტორები ინტეგრაციაზე მუშაობენ.

პროგნოზირების ამოცანის გადაჭრა დროითი მწკრივის ანალიზის მეთოდის გამოყენებით მოხდება. სწორედ დროითი მწკრივის ანალიზი წარმოადგენს მეთოდს რომელიც იქნება გამოყენებული პროგნოზირებისთვის მცირე და დიდი ეკონომიკური სისტემების ბიზნეს გარემოს ინტეგრირებული მაჩვენებლების წარსული მნიშვნელობების საფუძველზე. ისინი (1) და (2) ფორმულების მეშვეობით იქნება გაანგარიშებული.

როგორც აღმოჩნდა დროითი მწკრივების სხვადასხვა მოდელების განხილვისას მარტივი ექსპონენციული მოსწორება სავსებით შეესაბამება კვლევის მიზნებს, რადგან საანალიზო დროითი მწკრივი პრაქტიკულად არ გულისხმობს სეზონურობას და ავტოკორელაციას. (1) და (2) ფორმულების მეშვეობით გაანგარიშებების განხორციელება შეუძლებელი იქნება, თუ არ იქნება გაანგარიშებული A_i და B_i კოეფიციენტების მნიშვნელობები. ამ პრობლემის გადაჭრა შესაძლებელია მრავალფაქტორიანი რეგრესული ანალიზის მეშვეობით, რომელიც გულისხმობს რეგრესიის კოეფიციენტების გაანგარიშებას შემდეგი ორი განტოლებისთვის:

$$Y_{small}^I = a_0 + a_1X_1 + a_2X_2 + \dots + a_6X_6 \quad (3)$$

და

$$Y_{big}^I = b_0 + b_1X_1 + b_2X_2 + \dots + b_6X_6 \quad (4)$$

სადაც Y არის ბიზნეს-სექტორის წარმოების მოცულობა.

მას შემდეგ, რაც შეფასებული იქნება a და b კოეფიციენტები, საჭიროა მათი გადაყვანა A და B კოეფიციენტებში. ამ შემთხვევაში a_0 და b_0 უკუგდებული იქნება, როგორც მუდმივები, ხოლო გადაყვანის პროცედურა შემდეგი ფორმულებით იქნება ასახული კოეფიციენტების არსის და a_i და b_i რეგრესიის კოეფიციენტების A_i და B_i კოეფიციენტებად გადაყვანის ალგორითმის დადგენა.

$$A_i = a_i / \sum a_i \quad i=1 \dots 6 \quad (5)$$

$$B_i = b_i / \sum b_i \quad i=1 \dots 6 \quad (6)$$

რეგრესული ანალიზის და რეგრესიის კოეფიციენტების (1) და (2) ფორმულების კოეფიციენტებად გადაქცევის შემდეგ შესაძლებელი გახდება გაანგარიშდეს ბიზნეს გარემოს ინტეგრირებული მაჩვენებლების მნიშვნელობები

ინტეგრაციის პროცესში მყოფი ორივე ეკონომიკური სისტემისთვის, რაც გააჩენს პროგნოზირებისთვის დროითი შვებულების მეთოდის გამოყენების შესაძლებლობას.

მნიშვნელოვანია, იმ სპეციფიკური მახასიათებლების გამოყოფა, რომლითაც ხასიათდება ბიზნეს-გადაწყვეტილებები, როდესაც მცირე ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს-გარემო ინტეგრირდება მსხვილ, უკვე ინტეგრირებულ ეკონომიკურ სისტემაში. ეს სპეციფიკური მახასიათებლები ქვემოთ მოყვანილ 10 ცხრილშია წარმოდგენილი.

ცხრილი 10. მცირე ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს-სუბიექტის რეაგირება ბიზნეს-გარემოს პირობების ცვლილებაზე მცირე და მსხვილი ეკონომიკური სისტემების ბიზნეს-გარემოთა ინტეგრირების პროცესში

N	ბიზნეს-გარემო	ფაქტორები	გამოწვევები ბიზნეს-სექტორისთვის	ბიზნეს-გადაწყვეტილებები
1	გლობალური	სავალუტო კურსი	აქტივების, სახელმწიფო ურთიერთობის ურთიერთობის პირობების გადაფასების აუცილებლობა ერთიანი ვალუტის შემოღების პროცესში.	გადაწყვეტილება შიდა და გარე აუდიტორული შეფასების განხორციელების შესახებ. გადაწყვეტილება საფასო პოლიტიკის გადახედვის შესახებ გადაწყვეტილება მიმწოდებლებთან ურთიერთობების გადახედვის შესახებ
2	მაკრო	ეკონომიკური ზრდა	ტექნოლოგიური ჩამორჩენილობა კავშირის ახალი წევრისთვის როგორც მთლიანად ქვეყნის, ისე კონკრეტული ბიზნეს-სუბიექტის დონეზე ზღუდავს განვითარების პერსპექტივებს.	გადაწყვეტილება ახალ ტექნოლოგიებში ინვესტირების შესახებ გადაწყვეტილება საკუთარი კომპანიის ფარგლებში სამეცნიერო-კვლევითი და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოების დაფინანსების შესახებ
		უმუშევრობა	ახალი ბიზნეს რეალობა მოითხოვს მაღალი კვალიფიკაციის სამუშაო ძალას, რომელსაც შეეძლება მაღალი ხარისხის პროდუქტის / სერვისის წარმოებაში მონაწილეობის მიღება.	გადაწყვეტილება სახელფასო პოლიტიკის ცვლილების შესახებ გადაწყვეტილება სამუშაო ძალის კვალიფიკაციის ამაღლების შესახებ გადაწყვეტილება სამუშაოზე მიღების კრიტერიუმების გადახედვის და ცვლილების შესახებ
		ინფლაცია	მიწოდების შოკებით გამოწვეული ინფლაცია.	გადაწყვეტილება დასაქმებულთა რაოდენობის ცვლილების შესახებ გადაწყვეტილება საფასო პოლიტიკის ცვლილების შესახებ გადაწყვეტილება წარმოების მოცულობის ცვლილების შესახებ.
3	მიკრო	კონკურენციის ხარისხი	ზაზრის საერთო მასშტაბი იზრდება, მასზე პროდუქტების / სერვისებისადმი მოთხოვნები იცვლება და კონკურენციის ხარისხი ასევე იზრდება რადგან ახლა მასზე უფრო მსხვილი და ძლიერი მოთამაშეები მოქმედებენ.	გადაწყვეტილება ხარისხის მართვის სისტემის მოდერნიზების შესახებ გადაწყვეტილება პროდუქტის / სერვისის მოდერნიზების შესახებ გადაწყვეტილება გასაღების სტრატეგიის ცვლილების შესახებ
4	სოციალური	სიღარიბე	ინტეგრაციასთან ერთად დგება სამუშაო ძალის დეფიციტის პრობლემა მუშახელის გადინების გამო ახალი კავშირის უფრო მიზიდველ გეოგრაფიულ რეგიონებში.	გადაწყვეტილება სახელფასო პოლიტიკის შესახებ გადაწყვეტილება ბიზნესის გადანაცვლების შესახებ
		პოლიტიკური მდგომარეობა	დენინტეგრაციის მომხმრეთა მიერ გამოწვეული პოლიტიკური კრიზისები	გადაწყვეტილება ბიზნესის გადანაცვლების შესახებ გადაწყვეტილება წარმოების მოცულობის ცვლილების შესახებ
5	ეკოლოგიური	გარემოსდაცვითი	ეკო-რეგულაციებს მიღმა უფრო სერიოზული გამოწვევა არის გაცნობიერებული ეკომეგობრულობის ჩამოყალიბება ბიზნეს-სუბიექტების და მათი თანამშრომლების ქცევაში.	გადაწყვეტილებების მიღება ეკო-მეგობრულობის შემოტანის შესახებ კორპორაციულ კულტურაში

წყარო: ავტორისეული

როგორც ჩანს, მცირე და მსხვილი სისტემების ინტეგრირების პროცესში ბიზნეს გარემოს მიერ ბიზნეს სუბიექტისთვის წარმოქმნილი გამოწვევები იმ ჩარჩოში ჯდება, რაც განხილული იყო თავში 1.1. თუმცა არის გარკვეული სპეციფიკური მახასიათებლები - განსაკუთრებით გამოიყოფა ახალ ტექნოლოგიებში და სამუშაო ძალის კვალიფიკაციის ამაღლებაში ინვესტიციების აუცილებლობა, ასევე ხარისხის მართვის სისტემების მოდერნიზება და ეკომეგობრულობის პრინციპის დანერგვა წარმოების პროცესში.

დისერტაციის თავი 2. „ბიზნეს გარემოს ტრანსფორმაცია საქართველოში ევროკავშირთან ინტეგრირების გზაზე“ სამი ქვეთავისგან შედგება. ქვეთავში 2.1. „ქართული საწარმოს ბიზნეს-გარემოს წარსული ცვლილებების მიმოხილვა“ საქართველო ხასიათდება, როგორც საბაზრო ეკონომიკისკენ მეტად გადახრილი შერეული ეკონომიკა, ხოლო ევროკავშირი საბაზროსთან ძალიან ახლოს მდგარი შერეული ეკონომიკა. დამატებით ორი მახასიათებელი, რომლებიც საქართველოს ევროკავშირში ინტეგრირების პროცესში ბიზნეს გარემოს ცვლილების აღწერისთვის არის გამოსადეგი, არის ეკონომიკის მასშტაბები და განვითარების დონე. საქართველო არის მცირე და განვითარებადი ეკონომიკა, ხოლო ევროკავშირი რამდენიმე დიდი სუბიექტის გაერთიანებით შექმნილ, მაღალ განვითარებულ ეკონომიკას წარმოადგენს.

ზევით განხილული სამი მახასიათებლის დადგენის შედეგად შეიძლება იმ დასკვნის გაკეთება, რომ საქართველოს ევროკავშირთან ინტეგრაციის პროცესი შეიძლება აღიწეროს იმ სამი შემთხვევით, რომლებიც 1.3. პარაგრაფში იქნა განხილული და შემჭიდროებულად მოცემულია ცხრილში 11. საქართველოს ბიზნეს გარემოს ცვლილება ევროკავშირში ინტეგრირების პროცესში შეიძლება აღწერილ იქნას ტერმინით „ადაპტირება“ - ბიზნეს გარემოს მოუწევს იმ მახასიათებლების მიღება, რომელიც მას ინტეგრაციის პროცესში „დახვდება“ მსხვილ, განვითარებული ეკონომიკის მქონე ევროკავშირში. ნაკლებად სავარაუდოა, რომ საქართველოს ბიზნეს გარემოს მახასიათებლები, როგორც ფორმალური, ისე არაფორმალური, რაიმე ფორმით დარჩება ბიზნეს გარემოს ფაქტორებად ინტეგრაციის შემდეგ. საქართველოს

ბიზნეს გარემოს ამჟამინდელი პირობები უბრალოდ ტრანსფორმირდება იმ მაჩვენებლებად, რომელსაც ევროკავშირი შესთავაზებს საქართველოს.

ცხრილი 11. საქართველოს და ევროკავშირის ეკონომიკური სისტემის ტიპები და ინტეგრაციის პროცესის შედეგები

		ევროკავშირი		
		საბაზროსთან ძალიან ახლოს მდგარი შერეული ეკონომიკა	რამდენიმე დიდი ეკონომიკა	განვითარებული ეკონომიკა
საქართველო	საბაზრო ეკონომიკისკენ მეტად გადახრილი შერეული ეკონომიკა	შემთხვევა 8. საქართველოს ბიზნეს გარემო დაემსგავსება ევროკავშირის ბიზნეს გარემოს (ცხრილი 4)		
	მცირე ეკონომიკა		შემთხვევა 10. საქართველოს ეკონომიკის ბიზნეს გარემო განიცდის ადაპტირებას ევროკავშირის ბიზნეს გარემოსადმი (ცხრილი 3)	
	განვითარებადი ეკონომიკა			შემთხვევა 3. საქართველოს ქვეყნის ეკონომიკა განიცდის ადაპტირებას ევროკავშირის ეკონომიკის მიმართ. (ცხრილი 5)

წყარო: ავტორისეული

ამჟამად საქართველო ევროკავშირთან ნაწილობრივი ინტეგრაციის ეტაპზე იმყოფება. ამავე დროს, საკუთრივ ევროკავშირი ბოლო, სრული ინტეგრაციის ფაზაზე იმყოფება, როდესაც არის დაწყებული ყველაზე რთული ელემენტი ინტეგრაციისა - არაფორმალური ინსტიტუტების შერწყმა. მას შემდეგ, რაც გაირკვა, ინტეგრაციის რომელ ფაზებზე იმყოფებიან საქართველო და ევროკავშირი, საჭიროა დავადგინოთ კოეფიციენტების მნიშვნელობა ბიზნეს გარემოს ინტეგრირებული განტოლებებისთვის ცალ-ცალკე საქართველოსთვის და ევროკავშირისთვის.

ცხრილი 12. ინფორმაცია საქართველოს ბიზნეს-გარემოს მაჩვენებლების შესახებ 2002-2020წწ.

წელი	გამოშვებული პროდუქცია, მლნ ლარი	ეკონომიკური ზრდა	ინფლაცია	უმუშევრობა	აბსოლუტური სიღარიბე	გამოფრქვეული მავნე ნივთიერებები ერთ სულზე	ეროვნული ვალუტის ღირებულება დოლარში
	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆
2002	7000	110	105,6	12,6	24	0,056547992	0,455705432
2003	7100	111,1	104,8	11,5	24	0,047127944	0,46600494
2004	7200	105,9	105,7	12,6	24	0,055793991	0,521648409
2005	7300	109,6	108,2	13,8	24,1	0,069006893	0,551663265
2006	7412,6	109,4	109,2	13,6	23,3	0,072968107	0,562841222
2007	9645,4	112,3	109,2	13,3	21,3	0,083275234	0,598551505
2008	10248,4	102,3	110	16,5	22,1	0,087379145	0,671050866
2009	11003,1	96,2	101,7	16,9	21	0,097022721	0,598623167
2010	13303,7	106,3	107,1	16,3	22,7	0,17390389	0,560978346
2011	19239,9	107,2	108,5	15,1	23	0,191832733	0,59311981
2012	23096	106,2	99,1	15	22,4	0,213917043	0,60558348
2013	23553,6	103,3	99,5	14,6	21,4	0,229130809	0,601178309
2014	26068,6	104,6	103,1	23	23,5	0,252522263	0,566283482
2015	29993,9	102,9	104	21,9	21,6	0,215535076	0,440489825
2016	34156,9	102,8	102,1	21,7	22	0,20718232	0,42252926
2017	38206,8	104,8	106	21,6	21,9	0,223057106	0,398628717
2018	41649,2	104,8	102,6	19,2	20,1	0,234743672	0,394555139
2019	47494,7	105	104,9	17,6	19,5	0,276245468	0,354710556

წყარო: [საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, 2020 : 1-286] [საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, 2019 : 1-

აღებული იქნება 6 ფაქტორის მაჩვენებელი საქართველოსთვის ბოლო რამდენიმე ათეული წლის მანძილზე და ამავე პერიოდში წარმოების საერთო მოცულობა. ეს შესაძლებლობას მოგვცემს მრავალფაქტორიანი რეგრესული ანალიზის საფუძველზე გაკეთდეს ყოველი ფაქტორის წვლილის შეფასება წარმოების საერთო მოცულობაში. შემდეგ იგივე გაკეთდება ევროკავშირისთვის. ინფორმაცია საქართველოსთვის და ევროკავშირისთვის ამ ფაქტორებთან დაკავშირებით მოცემულია ცხრილებში 12 და 13:

ცხრილი 13. ინფორმაცია ევროკავშირის ბიზნეს-გარემოს მაჩვენებლების შესახებ 2002-2020წწ.

წელი	გამომყვებული პროდუქცია, მლნ ევრო	ეკონომიკური ზრდა	ინფლაცია	უმუშევრობა	აბსოლუტური სიღარიბე	გამოფრქვეული მავნე ნივთიერებები ერთ სულზე	ეროვნული ვალუტის ღირებულება დოლარში
	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆
2002	7672027,1	1,1	2,1	9,6	23,1	10,64117017	0,9456
2003	7874663,8	0,9	2	9,7	23,2	10,8029557	1,1312
2004	8227884	2,5	2	9,9	23,3	10,78907168	1,2439
2005	8558159,5	1,9	2,2	9,6	23,4	10,69745714	1,2441
2006	9029986,4	3,5	2,2	8,6	23,5	10,66106742	1,2556
2007	9591383	3,1	2,3	7,5	23,6	10,55385467	1,3705
2008	9940784	0,6	3,7	7,2	23,7	10,30265948	1,4708
2009	9531898,1	-4,3	1	9,1	23,8	9,535984279	1,3948
2010	9848077,5	2,2	2,1	9,8	23,9	9,731530681	1,3257
2011	10145922,5	1,8	3,1	9,9	24,5	9,495736279	1,392
2012	10205622,2	-0,7	2,6	10,8	24,9	9,301678254	1,2848
2013	10320110,4	0	1,5	11,4	24,6	9,098534939	1,3281
2014	10554133,6	1,6	0,6	10,9	24,5	8,761839263	1,3285
2015	10934725,7	2,3	0,1	10,1	23,8	8,873106654	1,1095
2016	11229665,9	2	0,2	9,1	23,7	8,86207964	1,1069
2017	11686707,5	2,8	1,7	8,2	22,5	8,925789861	1,1297
2018	12080661,8	2,1	1,9	7,3	21,6	8,72482451	1,181
2019	12482569,4	1,6	1,5	6,7	20,9	8,719979572	1,1195

წყარო: Eurostat.

რეგრესული ანალიზი განხორციელდა IBM SPSS პროგრამული პაკეტის გამოყენებით. ანალიზის შედეგად მიღებული რეგრესიის განტოლებები საქართველოსთვის და ევროკავშირისთვის ქვემოთაა მოყვანილი:

საქართველოსთვის:

$$Y^I_{small} = 74769,479 - 5,948X_1 + 117,066X_2 + 294,364X_3 - 2169,56X_4 + 99603,962X_5 - 51815,98X_6 \quad (7)$$

ევროკავშირისთვის

$$Y^I_{big} = 27671595,7 + 130002,239X_1 + 82843,844X_2 - 319548,498X_3 - 39277,764X_4 - 1607272,893X_5 + 1151182,985X_6 \quad (8)$$

აუცილებელია (7) და (8) განტოლების ერთი სპეციფიკური თავისებურება იქნას აღნიშნული. წარმოების მოცულობას განაპირობებს ისეთი ელემენტები, როგორცაა წარმოების ფაქტორები და გამოყენებული ტექნოლოგიები. ამდენად, საკვებით მოსალოდნელია, რომ (7) და (8) განტოლებაში თავისუფალი წევრი საკმაოდ

დიდ რიცხვს წარმოადგენს. (5) და (6) ფორმულების შესაბამისად მოხდა რეგრესიის კოეფიციენტების ტრანსფორმაცია, რათა მიღებულ ყოფილიყო კოეფიციენტები ბიზნეს-გარემოს ინტეგრირებული მაჩვენებლის განტოლებებისთვის (1) და (2). ეს ინფორმაცია წარმოდგენილია ცხრილში 14.

ცხრილი 14. რეგრესიის კოეფიციენტების ტრანსფორმაცია

მაჩვენებელი	რეგრესიის კოეფიციენტები საქართველოსთვის	ბიზნეს გარემოს განტოლების კოეფიციენტები საქართველოსთვის	რეგრესიის კოეფიციენტები ევროკავშირისთვის	ბიზნეს გარემოს განტოლების კოეფიციენტები ევროკავშირისთვის
X ₁	5,948	0,00004	130002,239	0,03904
X ₂	117,066	0,00076	82843,844	0,02488
X ₃	294,364	0,00191	319548,498	0,09596
X ₄	2169,56	0,01409	39277,764	0,01179
X ₅	99603,962	0,64675	1607272,893	0,48265
X ₆	51815,98	0,33645	1151182,985	0,34569

წყარო: ავტორისული

შესაბამისად ბიზნეს გარემოს ინტეგრირებულ მაჩვენებლებს შემდეგი ფორმულით მოუწევს ანგარიში:

საქართველოსთვის:

$$Y_{small} = -0,00005X_1 + 0,00076X_2 + 0,00191X_3 - 0,01409X_4 + 0,64675X_5 - 0,33645X_6 \quad (9)$$

ევროკავშირისთვის

$$Y_{big} = 0,03904X_1 + 0,02488X_2 - 0,09596X_3 - 0,01179X_4 - 0,48265X_5 + 0,34569X_6 \quad (10)$$

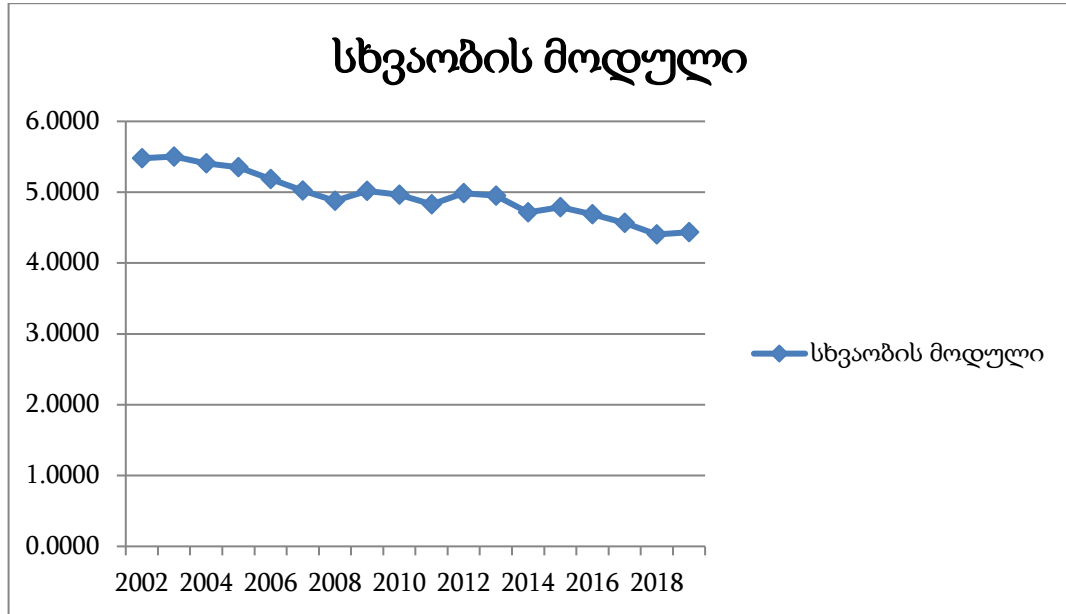
ბიზნეს-გარემოს ინტეგრირებული მაჩვენებლების ანგარიში წლების მიხედვით საქართველოსთვის და ევროკავშირისთვის 2002-2019 წლებისთვის, ასევე მათ შორის სხვაობის მოდული წარმოდგენილია ცხრილში 15.

ცხრილი 15. ბიზნეს-გარემოს ინტეგრირებული მაჩვენებლები და მათ შორის სხვაობის მოდული

წელი	Y _{Georgia}	Y _{European Union}	/ Y _{Georgia} - Y _{European Union} /
2002	-0,4269	-5,9075	5,4806
2003	-0,4392	-5,9425	5,5033
2004	-0,4493	-5,8547	5,4054
2005	-0,4482	-5,8013	5,3530
2006	-0,4378	-5,6225	5,1847
2007	-0,4156	-5,4398	5,0242
2008	-0,4415	-5,3191	4,8775
2009	-0,4008	-5,4172	5,0165
2010	-0,3597	-5,3227	4,9630
2011	-0,3645	-5,1934	4,8290
2012	-0,3532	-5,3379	4,9847
2013	-0,3281	-5,2790	4,9509
2014	-0,3121	-5,0271	4,7150
2015	-0,2683	-5,0566	4,7883
2016	-0,2751	-4,9643	4,6892
2017	-0,2527	-4,8181	4,5654
2018	-0,2256	-4,6287	4,4032
2019	-0,1782	-4,6113	4,4331

წყარო: ავტორისული

ნახ. 1-ზე ნათლად ჩანს, რომ საქართველოს და ევროკავშირის ბიზნეს-გარემოს ინტეგრირებულ მაჩვენებლებს შორის განსხვავება თანდათან მცირდება. ისინი ერთმანეთს ნელი ტემპით, მაგრამ მაინც უახლოვდებიან.



ნახ. 1. ბიზნეს-გარემოს ინტეგრირებული მაჩვენებლების სხვაობის მოდული

მნიშვნელოვანია გამოწვევები, რომლებიც ქართული ბიზნეს-სუბიექტისთვის დგება ევროკავშირთან ინტეგრირების პროცესში. განხორციელდა 20 ჩაღრმავებული ინტერვიუ ქართული ბიზნეს სექტორის სხვადასხვა წარმომადგენელთან.

ჩაღრმავებული ინტერვიუს შედეგები ღია ღერძულა და შერჩევითი კოდირების სქემაში:

ცხრილი 16. ღია, ღერძულა და შერჩევითი კოდირება

ღია კოდები	ღერძულა კოდირება	შერჩევითი კოდირება
<ul style="list-style-type: none"> • ბიო-პროდუქტი • აგრო-სამრეწველო პროდუქტი • ღვინო • პარტნიორი-ინვესტორი • პარტნიორი-გამსაღებელი • ქართულ პროდუქტს არ იცნობენ • საქართველოს როგორც მრეწველობის ქვეყანას არ იცნობენ • უნდობლობა • მკაცრი მოთხოვნები პროდუქტის მიმართ • წარმოების სიძვირე • მკაცრი მოთხოვნები წარმოების პროცესის მიმართ • ძალიან დიდი ხარჯები ბაზრის შესწავლაზე • ძალიან დიდი ხარჯები რეკლამაზე • ქართული დიასპორა • მართვის შეუძლებლობა ადგილზე ყოფნის გარეშე 	<p>ფენომენი: ექსპორტი ამ ეტაპზე მხოლოდ ძაღების, ბაზრების მოსინჯვაა და არ წარმოადგენს კომპანიის ოპერაციების ყველაზე მნიშვნელოვან ნაწილს.</p> <p>მიზეზები: ბაზრის არ ცოდნა ან დიდი ხარჯების აუცილებლობა ბაზრის შესწავლაზე, ასევე პრომოუშენის სტრატეგიის განხორციელებაზე, მასობრივი წარმოების ტექნოლოგიებში ინვესტირების და ერთეულ პროდუქციაზე დაბალი დანახარჯების მიღწევის აუცილებლობა</p> <p>შედეგები: საექსპორტო მალისხმევა ძირითადად მცირე წარმატებით მთავრდება, წარუმატებლად, ან საერთოდ არი მიდის საკუთრივ საექსპორტო პროცედურების დაწყებამდე და ფორმალუბების შესრულების ეტაპზე ჩერდება.</p>	<p>ევროკავშირთან ინტეგრაციის პროცესი აჩენს შესაძლებლობებს საქართველოს ბიზნეს-სექტორისთვის, რომელიც ძაღების მოსინჯვას ცდილობს ახალ ბაზრებზე სამოქმედოდ იმ ფონზე, როცა წარმოება შედარებით ძვირი ჯდება, ხოლო ევროპულ ბაზრებზე საქართველოს ნაკლებად იცნობენ როგორც ინდუსტრიულ ქვეყანას და შესაბამისად უნდობლობით ეკიდებიან საქმიან წინადადებებს ამ ქვეყნიდან.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • გასაღების სქემაში მოხვედრის სირთულე და დიდი ხარჯები • უცხოელი სპეციალისტი - მაღალი ხელფასი • ტრენინგები • საინჟინრო-ტექნიკური პერსონალის დეფიციტი • ექსპორტის საკითხებზე კონსულტაციის აუცილებლობა • ჩამოყალიბებული კონტაქტები ევროპულ ბაზრებზე რომლებშიც ჩაჯდომა ძნელია • ბევრი წვრილმანი ფორმალობა, რომელსაც შეიძლება მნიშვნელობა არ მიანიჭო მაგრამ საქონლის შეტანას და გასაღებას აფერხებს ძირითადად განიხილავენ საქართველოს როგორც ტურისტულ ადგილს • ისეთი შუალედური პროდუქტები რომლებიც სჭირდება საქონელს ექსპორტისთვის მაგრამ საქართველოში არ იწარმოება (შეფუთვა). • წარმოების არასაკმარისი მასშტაბები • ერთობლივი მოქმედება 	<p>სტრატეგიები: ქართული დისპორის გამოყენება. ერთობლივი მოქმედების გამოყენება. ადგილზე წარმომადგენლობის გახსნა.</p>	
	<p>კონტექსტი: საქართველოს როგორც სამრეწველო ქვეყანას ევროპულ ბაზრებზე არ იცნობენ რაც უნდობლობას აჩენს ინდუსტრიული, კომერციული და საინვესტიციო პარტნიორობის ჩამოყალიბების მცდელობის დროს.</p>	
	<p>ხელისშემშლელი და / ან ხელისშემწყობი გარემოებები: მრავალი წვრილმანი ფორმალური პროცედურა. ჩამოყალიბებული კავშირები რომლებიც ახალი სუბიექტისთვის ადგილის მოპოვებას ართულებენ.</p>	

წყარო: ავტორისეული

ჩაღრმავებული ინტერვიუების განხორციელების შედეგად ჩამოყალიბდა ძირითადი გამოწვევები ბიზნეს-სექტორისთვის საქართველოში და ბიზნეს-გადაწყვეტილებები რომლებიც მიღებულ იქნა კომპანიების მხრიდან ამ გამოწვევებზე საპასუხოდ. აქვე გამოჩნდა, კვლევის დასაწყისში ჩამოყალიბებული ჰიპოთეზის შესაბამისად, რომ საწარმოებისთვის საკვანძო პრობლემას ევროკავშირში მუშაობისთვის პროდუქციის ერთეულზე დანახარჯების მინიმიზირების სირთულე, კვალიფიციურ კადრებსა და თანამედროვე ტექნოლოგიებზე შეზღუდული წვდომა წარმოადგენს.

ცხრილი 17. ბიზნეს-სუბიექტის რეაგირება ბიზნეს-გარემოს პირობების ცვლილებაზე

N	ბიზნეს-გარემო	ფაქტორები	გამოწვევები ბიზნეს-სექტორისთვის	ბიზნეს-გადაწყვეტილებები
1	გლობალური	სავალუტო კურსი	ევროს ყოველი გამძირება ქმნის ექსპორტის შესაძლებლობას კომპანიისთვის თუმცა აძვირებს ევროპულ ბაზრებზე განსახორციელებელი პრომოუშენის ღირებულებას, ასევე წარმოების ტექნიკური გადაიარაღების ღირებულებას.	კომპანიები ცდილობენ ჩაანაცვლონ საჭირო შუალედური საქონელ-მომსახურების, კაპიტალური აქტივების, საპრომოუშენო ამსაღების მომწოდებლები ადგილობრივით ან სხვა საერთაშორისო მიმწოდებლებით. კომპანიები არჩევენ შეამცირონ საექსპორტო ოპერაციები ან პაუზას იღებენ.
2	მაკრო	ეკონომიკური ზრდა	ევროპული ბაზრები მცირე მაგრამ მდგრადი ტემპებით იზრდებიან, რაც კომპანიისთვის ნიშნავს ნიშის მოძებნის შესაძლებლობებს, მაგრამ კონკურენტული გარემო მოითხოვს პროდუქციის ერთეულზე ხარჯების მინიმიზირებას, რაც თავის მხრივ მასობრივი წარმოების ტექნოლოგიებში ინვესტირებას მოითხოვს.	კომპანიები ცდილობენ ძალისხმევას ან/და საერთაშორისო პარტნიორის მოძებნას რათა მასობრივი წარმოების თანამედროვე ტექნოლოგიებში ინვესტირებისთვის საჭირო ფინანსურ რესურსებზე გაუჩნდეთ წვდომა. კომპანიები არჩევენ შეამცირონ საექსპორტო ოპერაციები ან პაუზას იღებენ.
		უმუშევრობა	კომპანიები ხედავენ კვალიფიკაციური თანამშრომლების აუცილებლობას, განსაკუთრებით პროდუქტის შემუშავების და გასაღების სფეროში, რომელთაც შეეძლებათ ეფექტიანად მართონ ევროპულ ბაზრებზე გასაღების პროცესი, მაგრამ ხშირად ვერ ახერხებენ შესაბამისი კვალიფიკაციის პერსონალის დაქირავებას.	კომპანიები არჩევენ უცხოელი, ან საერთაშორისო გამოცდილების მქონე სპეციალისტის მოწვევას რომელსაც მაღალ ანაზღაურებას აძლევენ. კომპანიები მიმართავენ პრესტიჟულ უნივერსიტეტებს და ჯერ კიდევ სტუდენტები აწყავენ სამუშაოზე.

		ინფლაცია	სავალუტო კურსის ცვლილებით გამოწვეული იმპორტირებული ინფლაციის გარდა კომპანია სვდება ლოგისტიკური სერვისების გაძვირებას, განსაკუთრებით პანდემიის პირობებში.	კომპანიები აგრძელებენ საექსპორტო ოპერაციებს და უარს ამბობენ მოგების ნაწილზე ბაზრის შენარჩუნების მიზნით თუმცა ამცირებენ ოპერაციების მასშტაბებს ან პაუზას იღებენ.
3	მიკრო	კონკურენციის ხარისხი	ევროპული ბიზნეს-სივრცე კომპანიას მრავალ ბაზარს, სეგმენტს და ნიშას სთავაზობს, თუმცა ამ მრავალფეროვნებას თან ახლავს ბაზარზე შესვლის დანახარჯების გადიდება და მწვავე კონკურენციის წინაშე დადგომა, შესაბამისად რთული და ძვირადღირებული ხდება შესაფერისი ნიშის მიგნება, მასზე გამაგრება და მისი შენარჩუნება, იმ პირობებში როცა ქართულ სამრეწველო პროდუქციას ნაკლებად იცნობენ და არ ენდობიან.	კომპანიები ცდილობენ გამოიყენონ ქართული დიასპორა ევროკავშირში. კომპანიები ცდილობენ მოძებნონ პარტნიორი ევროკავშირში სხვადასხვა ბიზნეს-ფორუმების, გამოფენების და სხვა საკომუნიკაციო ინსტრუმენტების მეშვეობით.
4	სოციალური	სიღარიბე	შიდა ბაზარი არ არის საკმარისი იმისთვის, რომ კომპანიებმა მასობრივი წარმოების ტექნოლოგიები გამოიყენონ და პროდუქციის ერთეულზე დანახარჯების მინიმიზირება განახორციელონ. კომპანიები შესაბამის ტექნოლოგიებს იყენებენ და ამდენად მზად არ არიან ევროპულ ბაზრებზე საბრძოლველად.	კომპანიები ცდილობენ ძალების გაერთიანებას ან/და საერთაშორისო პარტნიორის მოძებნას რათა მასობრივი წარმოების თანამედროვე ტექნოლოგიებში ინვესტირებისთვის საჭირო ფინანსურ რესურსებზე გაუზიარებენ წვდომას. კომპანიები პაუზას იღებენ ევროკავშირში საექსპორტო ოპერაციების გეგმების განხორციელებასთან დაკავშირებით.
		პოლიტიკური მდგომარეობა	მიუხედავად საერთო ევროპული მიდგომისა თანასწორობისა და ეკონომიკური უფლებების დაცვის მიმართ იზოლაციონიზმის და დეზინტეგრაციის მომხრე ძალების პოლიტიკური გავლენა ევროკავშირში შეიძლება აისახოდეს კონკრეტული ახალი მოთამაშებისთვის გარკვეული ბარიერების დაწესებაში.	კომპანიები არჩევენ შეამცირონ საექსპორტო ოპერაციები ან პაუზას იღებენ მანამ სანამ უკეთ გაერკვევიან შექმნილი სიტუაციის დეტალებში ან გამოძებნიან სანდო პარტნიორს.
5	ეკოლოგიური	გარემოსდაცვითი	ევროკავშირის მოთხოვნები იმპორტულ პროდუქციაზე, ასევე სხვა საერთო ევროპული, შიდა საქვეყნო, ხანდახან ქალაქის და რეგიონის, რეგულაციები იმდენად მრავალფეროვანია რომ კომპანიებს ხანდახან ურჩევნიათ შეაჩერონ მუშაობა ევროკავშირში ექსპორტის მიმართულებით.	კომპანიები არჩევენ შეამცირონ საექსპორტო ოპერაციები ან პაუზას იღებენ მანამ სანამ უკეთ არ გაერკვევიან შესაბამის რეგულაციებში.

წყარო: ავტორისეული

ქვეთავში 2.2. „ადგილობრივი საქმიანი ორგანიზაციის ბიზნეს გარემო ევროკავშირთან ინტეგრირების თანამედროვე ეტაპზე“ ნაჩვენები იქნა, რომ 2015-2020 წლებში საქართველოს მთავრობამ უამრავი ნაბიჯი გადადგა ინტეგრაციის პროცესის დაჩქარებისა და ასოცირების შეთანხმებით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესრულების მიზნით. ეს მოქმედებები ქვემოთ მოყვანილ ცხრილშია წარმოდგენილი.

ცხრილი 18. 2014-2020 წწ. ინტეგრირებასთან დაკავშირებით განხორციელებული ღონისძიებები

წელი	ღონისძიებები
2015	<ul style="list-style-type: none"> სსიპ მეწარმეობის განვითარების სააგენტოს მხარდაჭერით „აწარმოე საქართველოში“ პროგრამის სხვადასხვა ბენეფიციარმა მიერ და საშუალო ბიზნესის 160-ზე მეტმა წარმომადგენელმა გაიარა ტრენინგი DCFTA-სთან დაკავშირებულ საკითხებზე. ასევე ჩატარდა ტრენინგები სტრატეგიული დაგეგმვისა და მართვის უნარების გაძლიერებისთვის. მომზადდა ვიდეო გაკვეთილები და სხვა. სსიპ მეწარმეობის განვითარების სააგენტოს ორგანიზებით ჩატარდა 14 ადგილობრივი და საერთაშორისო ღონისძიება ექსპორტის ხელშეწყობისა და ახალი ბიზნეს კავშირების დამყარების მიზნით. შემუშავებულ იქნა ზოგიერთი სახის საქონლის საექსპორტო კატალოგი. დასრულდა მუშაობა ვებგვერდზე www.tradewithgeorgia, მომზადდა ექსპორტის მენეჯერთა გადამზადების სასერტიფიკატო სასწავლო კურსი. საქართველოს სტანდარტებისა და მეტროლოგიის ეროვნული სააგენტოს მიერ მიღებულ იქნა 1700-ზე მეტი საერთაშორისო და ევროპული სტანდარტი. აკრედიტაციის ცენტრმა მონაწილეობა მიიღო რიგ საერთაშორისო ფორუმებში, ჩატარდა ტრენინგები სტანდარტის დანერგვის საკითხებზე სერტიფიკირების, ინსპექტირებისა და პირთა სერტიფიკირების სფეროებში. საერთაშორისო ტექნიკური დახმარება გაეწია ტექნიკური და სამშენებლო ზედამხედველობის სააგენტოს. საქართველოს მიერ მიღებულ იქნა მთელი რიგი კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტები ვეტერინარიის, სურსათის უვნებლობის, ფიტოსანიტარიის სფეროებში. დაიწყო მუშაობა ახალი საბაჟო კანონმდებლობის პროექტზე. მიღებულ იქნა ცვლილებები სახელმწიფო შესყიდვების კანონმდებლობაში, კონკურსების ჩატარება სრულიად გადავიდა ელექტრონულ პლატფორმაზე, ცვლილებები შეეხო ასევე გამარტივებული შესყიდვების განხორციელებას. გადამზადდა

	<p>თვითმმართველობის ორგანოებში დასაქმებული შესყიდვების 549 სპეციალისტი.</p> <ul style="list-style-type: none"> • მიმდინარეობს მუშაობა ინტელექტუალურ საკუთრებასთან დაკავშირებით ასოციაციების შეთანხმებით აღებული ვალდებულებების შესრულებაზე. • სსიპ კონკურენციის სააგენტომ განახორციელა 10-მდე სხვადასხვა ზაზრის გამოკვლევა, ასევე მიიღო მონაწილეობა საერთაშორისო ფორუმებში და შეხვედრებში. • მიმდინარეობს მუშაობა შრომის კანონმდებლობის დახვეწაზე. • მიმდინარეობს მუშაობა „ტყის კოდექსზე“. დაიწყო სხვადასხვა პროექტები ფლორის და ფაუნის რესურსების მართვის გაუმჯობესებასთან დაკავშირებით. • დამტკიცდა „საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმა“
2016	<ul style="list-style-type: none"> • „აწარმოე საქართველოში“ პროგრამის ფარგლებში DCFTA-სთან დაკავშირებით კონსულტაცია 220 ბენეფიციარს გაეწია. • ამოუშვა ვებ-გვერდი www.een-georgia.ge • ქართულად ითარგმნა ევროპული დირექტივები და მომზადდა შესაბამისი ტექნიკური რეგლამენტების პირველი ვერსიები. • საქართველოს სტანდარტებისა და მეტროლოგიის ეროვნულმა სააგენტომ მიიღო 2190-ზე მეტი საერთაშორისო და ევროპული სტანდარტი. • აკრედიტაციის ცენტრმა მთლიანად დანერგა აკრედიტაციის რამდენიმე საერთაშორისო სტანდარტი. ჩატარდა 12 ტრენინგი, რომელშიც მონაწილეობა მიიღო 240-ზე მეტმა ადამიანმა. • სანიტარიული და ფიტოსანიტარიული ზომების ევროპულ სტანდარტებთან დაახლოებისთვის გადაიხედა და ევროკავშირის საკანონმდებლო აქტებთან შესაბამისობაში მოვიდა ვეტერინარიის, ფიტოსანიტარიის, სურსათის უვნებლობის რეგულაციები. ჩატარდა რამდენიმე ტრენინგი ევროკავშირში პროდუქციის შეტანასთან დაკავშირებით. • მომზადდა საბაჟო კანონმდებლობაში შესატანი ცვლილებების პროექტის პირველი ვერსია. • მომზადდა ცვლილებები „სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ“ კანონში. ჩატარდა სემინარები და ტრენინგები. • მომზადდა ცვლილებები ინტელექტუალური დაცვის სფეროში საქართველოს საკანონმდებლო აქტებში. • ჩატარდა სემინარები და ტრენინგები კონკურენციის ხელშეწყობის საკითხებზე. • დაიწყო რეფორმები ენერჯეტიკის და წყალმომარაგების, გაზომომარაგების, ინფრასტრუქტურის სფეროებში მარეგულირებელ ორგანოებსა და რეგულაციებში. • ამოუშვა ვებ-გვერდი www.dcfra.gov.ge • ჩატარდა ტრენინგები შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის დაცვის საკითხებზე. გრძელდება მუშაობა ტყის კოდექსზე. • მომზადდა კანონის პროექტი „ელექტრონული კომერციის შესახებ“.
2017	<ul style="list-style-type: none"> • გრძელდება ტრენინგები და კონსულტაციები „აწარმოე საქართველოში“ პროგრამის ბენეფიციარებთან. ქართული კომპანიები მონაწილეობას ღებულობენ საერთაშორისო გამოფენებში. • განხორციელდა სანიტარულ და ფიტოსანიტარულ სფეროებში საქართველოს კანონმდებლობის დაახლოება ევროკავშირის 17 საკანონმდებლო აქტთან. დაიწერა ახალი კვლევის მეთოდები სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორიის მცენარეთა მავნე ორგანიზმების დიაგნოსტიკის დეპარტამენტში და სურსათის კვლევის დეპარტამენტში. • მიმდინარეობს ტრენინგები საბაჟო საკითხებზე და სახელმძღვანელოების შექმნა. ახალი რეგულაციების დანერგვა. გრძელდება საბაჟო კოდექსზე მუშაობა. • დაიწერა ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის ინსტიტუტი. • შევრდა ახალი ცვლილებები სახელმწიფო შესყიდვის შესახებ კანონში, ამავე დროს ამ ცვლილებების დანერგვის მიზნით სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტომ გამოსცა 19 კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტი. • გრძელდება ეროვნული ეტალონური ზაზრების განახლება. • გრძელდება აკრედიტაციის სისტემის დახვეწა. რეფორმები ზაზარზე ზედამხედველობის სფეროში შესაბამისი სტრატეგიის მიხედვით. • საქპატენტის მიერ მომზადდა საკანონმდებლო ცვლილებათა პაკეტი, რომელიც ეხება 7 ნორმატიულ აქტს. • ხორციელდება კონკურენციის პოლიტიკის ადვოკატირება და კონკურენციის სააგენტოს შესაძლებლობათა გაფართოება. • შემუშავდა „ფოსტის შესახებ“ კანონის პროექტი • შემუშავდა „ტყის კოდექსის“ საბოლოო ვერსია.
2018	<ul style="list-style-type: none"> • საქსტატის მიერ დასრულდა საგარეო ვაჭრობის მონაცემთა ზაზრის დაკავშირება ბიზნეს რეგისტრის ზაზრასთან • 79-მა ქართულმა კომპანიამ მიიღო მონაწილეობა ევროკავშირის ქვეყნში გამართულ სავაჭრო მისიებში • DCFTA-სთან დაკავშირებით კონსულტაცია გაეწია აწარმოე საქართველო პროგრამის 140 ბენეფიციარს • სტანდარტების და მეტროლოგიის ეროვნული სააგენტოს მიერ დარეგისტრირდა 1946 სტანდარტი • ხდება აკრედიტაციის წესებისა და პროცედურების განვითარება და დაახლოება ევროპულ სტანდარტებთან • ზაზრის ზედამხედველობის გაუმჯობესების მიზნით განხორციელდა საპილოტე კვლევები • მიღებულ იქნა რიგი დადგენილებები სანიტარიულ და ფიტოსანიტარიულ სფეროში ევროკავშირის რეგულაციებთან დაახლოების მიზნით, სურსათის უვნებლობის, ვეტერინარიის, მცენარეთა დაცვის დარგებში. სურსათის ეროვნულ სააგენტოში ჩატარდა რამდენიმე ტრენინგი. • მიმდინარეობს საბაჟო კანონმდებლობის ახალი პროექტის განხილვა • სახელმწიფო შესყიდვების სისტემაში დარეგულირდა დავების განხილვის მექანიზმი • საქპატენტი აგრძელებს შეხვედრებს, საერთაშორისო ფორუმებში მონაწილეობას და კანონმდებლობის დახვეწაზე მუშაობას. • კონკურენციის პოლიტიკის შესახებ საზოგადოებრივი ცნობიერების ასამაღლებლად ჩატარდა 15 ღონისძიება. კონკურენციის სააგენტოს თანამშრომელთა უნარების გაძლიერებისთვის ჩატარდა 27 ღონისძიება. • ეროვნულმა სატყეო სააგენტომ მოამზადა რამდენიმე განკარგულების პროექტი ტყით სარგებლობის სფეროში. მოამზადა „ტყისა და მიწათსარგებლობის შესახებ ინფორმაციისა და გადაწყვეტილების მიღების მხარდამჭერი“ სისტემის პლატფორმა.
2019	<ul style="list-style-type: none"> • ევროკავშირში 11 საერთაშორისო გამოფენაში მონაწილეობა მიიღო 102-მა ქართულმა კომპანიამ. • DCFTA-სთან დაკავშირებით კონსულტაციები გაეწია 160 ბენეფიციარს პროგრამაში „აწარმოე საქართველოში“ • დამტკიცდა ახალი ტექნიკური რეგლამენტები და სტანდარტები. სტანდარტებისა და მეტროლოგიის ეროვნული სააგენტოს მიერ დარეგისტრირდა 2036 სტანდარტი • დამტკიცდა რამდენიმე ნორმატიული აქტი ვეტერინარიის მიმართულებით, სურსათის უვნებლობის მიმართულებით, მცენარეთა დაცვის მიმართულებით. • მალაში შევიდა ახალი საბაჟო კოდექსი • მიღებულ იქნა კანონები „ელექტრონული კომერციის შესახებ“ და „ფოსტის შესახებ“. • გრძელდება სახელმწიფო შესყიდვების კანონმდებლობის დაახლოება ევროსტანდარტებთან. • ჩატარდა 22 ღონისძიება კონკურენციასთან დაკავშირებით საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლების შესახებ. კონკურენციის სააგენტოს თანამშრომელთათვის ჩატარდა 34 კვალიფიკაციის ამაღლების ღონისძიება. • ტყის კოდექსის კოდექსი პარლამენტში იქნა წარდგენილი.
2020	<ul style="list-style-type: none"> • მთელი რიგი შეხვედრები და ფორუმები გადიოდა Covid-19-ის გამო. • საქსტატის მიერ განხორციელდა ევროკავშირის აღრიცხვის სტანდარტებთან დაახლოების მორიგი ღონისძიებები. • ევროკავშირში 9 საერთაშორისო გამოფენაში მონაწილეობა მიიღო 43-მა ქართულმა კომპანიამ. • სტანდარტებისა და მეტროლოგიის ეროვნული სააგენტოს მიერ დარეგისტრირდა 2761 სტანდარტი

<ul style="list-style-type: none"> • სანიტარიული და ფიტოსანიტარიული მიმართულებით მიღებულ იქნა მთავრობის 11 დადგენილება და მომზადდა დადგენილების 7 პროექტი. • გრძელდება სახელმწიფო შესყიდვების კანონმდებლობის დაახლოება ევროსტანდარტებთან. • ჩატარდა 9 ღონისძიება კონკურენციასთან დაკავშირებით საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლების შესახებ. კონკურენციის სააგენტოს თანამშრომელთათვის ჩატარდა 17 კვალიფიკაციის ამაღლების ღონისძიება. • დაიწყო მუშაობა ტყის კოდექსის ჯანსაღი განვითარების აქტებზე • შემუშავდა კლიმატის ცვლილების სტრატეგია და სამუშაო გეგმა • მიღებულ იქნა კანონი „შრომის ინსპექციის შესახებ“

წყარო: <http://www.dcta.gov.ge/implementation>

მოახდინა თუ არა ამ ღონისძიებებმა გავლენა ბიზნეს-გარემოს ისეთ შედეგობრივ მაჩვენებლებზე, როგორცაა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები საქართველოში ევროკავშირიდან, საქართველოს ექსპორტი ევროკავშირში და იმპორტი ევროკავშირიდან. შესაბამისი მაჩვენებლების დინამიკა წარმოდგენილია ცხრილში 19 და ნახაზზე 2.

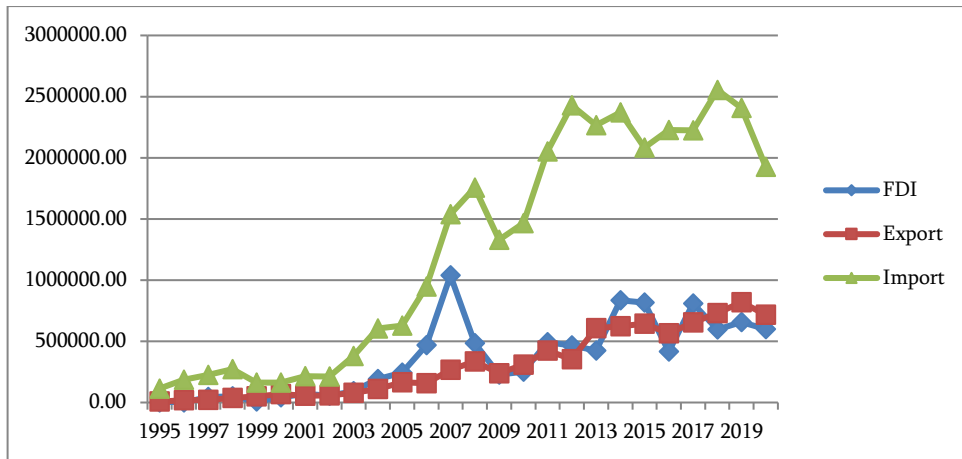
ცხრილი 19. FDI ევროკავშირიდან საქართველოში, ექსპორტი საქართველოდან ევროკავშირში და იმპორტი ევროკავშირიდან საქართველოში 1995-2020წწ.

წელი	FDI, ათასი აშშ დოლარი	ექსპორტი, ათასი აშშ დოლარი	იმპორტი, ათასი აშშ დოლარი
1995	-	7238.07	114090.70
1996	-	19599.73	186943.21
1997	45793.88	20149.40	224431.16
1998	49540.40	36395.15	271229.08
1999	8561.45	49701.23	161423.89
2000	41550.82	69393.96	161535.93
2001	71930.04	55961.24	214544.88
2002	55188.96	59027.17	211795.30
2003	92905.90	77748.15	380372.73
2004	192325.56	111363.43	604352.86
2005	243845.52	165160.23	627350.39
2006	468312.83	157901.95	947822.61
2007	1038201.04	268530.35	1538897.35
2008	483738.91	335153.84	1756449.56
2009	228988.03	237552.54	1330101.63
2010	251869.99	309189.51	1466578.80
2011	492377.88	424448.13	2050757.72
2012	465597.33	352950.40	2428744.95
2013	425100.00	607204.00	2266083.69
2014	835965.17	624201.42	2371979.74
2015	816497.24	644729.94	2082429.42
2016	415939.96	565674.95	2228082.73
2017	807598.57	655435.80	2225014.72
2018	597479.52	729224.32	2555163.71
2019	656317.39	819242.36	2407237.34
2020	600723.41	716973.37	1925962.59

წყარო: www.geostat.ge

როგორც ჩანს, ასოციაციის შეთანხმებას არ მოუხდენია რაიმე მკვეთრი გავლენა საქართველოს და ევროკავშირის ეკონომიკურ ურთიერთობებზე - FDI, ექსპორტი და იმპორტი არ ასახავენ რაიმე მკვეთრ ცვლილებას მას შემდეგ რაც ასოციაციის შეთანხმებას მოეწერა ხელი და სრულად ამოქმედდა. ამის ნაცვლად

სამივე მაჩვენებელი ასახავს იმას, რომ 1995 წლიდან დაწყებული საქართველოს და ევროკავშირს შორის მიმდინარეობს ეკონომიკური ურთიერთობების თანდათანობითი გაღრმავება, რომელსაც სავარაუდოდ ადგილი ექნებოდა იმ შემთხვევაშიც კი ასოცირების საკითხი დღის წესრიგში საერთოდ რომ არ დამდგარიყო. გამოდის, რომ ბიზნეს გარემო იცვლება, მაგრამ ბიზნეს-სექტორის რეაგირება ამაზე ჯერჯერობით გვიანდება.



ნახ. 2. FDI, ექსპორტი და იმპორტი

ამავე დროს, თუ FDI და ექსპორტის დინამიკა მეტ-ნაკლები მერყეობით გამოირჩევა და ნელა აღმავალ ტრენდს ასახავს, იმპორტი აჩვენებს საკმაოდ მაღალ ზრდის ტემპს ასევე საკმაოდ მაღალი მერყეობის ხარისხით - ეს კიდევ ერთი დასაბუთებაა იმისა რომ საქართველო იმპორტზე დამოკიდებული, მათ შორის ევროკავშირიდან იმპორტზე დამოკიდებული ეკონომიკაა და ამ დამოკიდებულების ხარისხი სულ უფრო მატულობს.

ქვეთავში 2.3. „საქართველოს ბიზნეს გარემოს პირობების ევროკავშირის საერთო პირობებთან ადაპტირების პროგნოზი“ მოყვანილია ინტეგრაციის 2021-2023 წლების სამოქმედო გეგმა:

ცხრილი 20. 2021-2023 წწ. ინტეგრირებასთან დაკავშირებული მიზნები

მიზნები	ამოცანები 2021-2023
ვაჭრობის სტატისტიკის სფეროს შემდგომი გაუმჯობესება	საგარეო ვაჭრობის ინდექსის გაანგარიშება; საქონლით საერთაშორისო ვაჭრობის სტატისტიკის სარკისებური შედარება; მომსახურებით საერთაშორისო ვაჭრობის სტატისტიკის წარმოება.
ევროკავშირის ტერიტორიაზე ექსპორტის ხელშეწყობა	ევროკავშირის ტერიტორიაზე საექსპორტო პროდუქციის დივერსიფიკაცია; მცირე და საშუალო ბიზნესების ფინანსებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება; მცირე და საშუალო ბიზნესების შესაძლებლობების განვითარება ექსპორტის მიმართულებით.
ვაჭრობაში ტექნიკური ბარიერების სფეროში საკანონმდებლო და ინსტიტუციური დაახლოება ევროკავშირის შესაბამის კანონმდებლობასა და საუკეთესო პრაქტიკასთან	კანონმდებლობის დაახლოება ევროპულთან; ტექნიკური რეგულირების, სტანდარტიზაციის, მეტროლოგიის, აკრედიტაციის, შესაბამისობის შეფასების და ბაზრის ზედამხედველობის ადმინისტრირებისთვის საჭირო ინსტიტუციური და ინფრასტრუქტურული განვითარება; დანტერესებული მხარეების, მათ შორის ეკონომიკური ოპერატორების მომზადების და ადაპტაციის ხელშეწყობა დაახლოებული კანონმდებლობის იმპლემენტაციისთვის; შესაბამისი სახელმწიფო ორგანოების შესაძლებლობების განვითარება; DCFTA-ის ვალდებულებების

	შესაბამისად ბაზარზე ზედამხედველობის აღსრულება.
სანიტარიულ და ფიტოსანიტარიულ ზომებს დაქვემდებარებული პროდუქციით ვაჭრობის ხელშეწყობა და ადამიანების, ცხოველთა და მცენარეთა სიცოცხლის ან ჯანმრთელობის დაცვა	სანიტარიული და ფიტოსანიტარიული ცხოველთა კეთილდღეობის და სხვა საკანონმდებლო ღონისძიებების გაუმჯობესება; ბიზნეს წრეებსა და სამოქალაქო საზოგადოებაში, მომხმარებლებისა და უფლებების მფლობელთა ცნობიერების გაზრდა; კომპეტენტური ორგანოს შესაძლებლობებისა და უნარების გაუმჯობესება; სანიტარიული, ფიტოსანიტარიული და ვეტერინარული სასაზღვრო კონტროლის განხორციელება.
საბაჟო სფეროში ევროკავშირის კანონმდებლობასა და ევროკავშირის საუკეთესო პრაქტიკასთან დაახლოება	„ტრანზიტის საერთო პროცედურების შესახებ“ და „ერთიანი ადმინისტრირების დოკუმენტის“ კონვენციებთან მიერთების და „ახალი კომპიუტერიზებული სატრანზიტო სისტემის“ „NCTS“ იმპლემენტაციისთვის სამართლებრივი და პროცედურული მხარდაჭერა; „ტრანზიტის საერთო პროცედურების შესახებ“ და „ერთიანი ადმინისტრირების დოკუმენტის“ კონვენციებთან მიერთების მიზნით და „ახალი კომპიუტერიზებული სატრანზიტო სისტემის“ „NCTS“ იმპლემენტაციისთვის საინფორმაციო ტექნოლოგიური მხარდაჭერა; ახალი საბაჟო კოდექსის იმპლემენტაციის ხელშეწყობა; საქართველოს ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორების პროგრამის შემდგომი დაახლოება ევროკავშირის პროგრამასთან.
დაფუძნების, მომსახურებით ვაჭრობისა და ელექტრონული კომერციის სფეროში საკანონმდებლო და ინსტიტუციური დაახლოება ევროკავშირის შესაბამის კანონმდებლობასთან	ტელეკომუნიკაციების, ელ.კომერციის და ფოსტის მომსახურების სფეროებში ევროპული საუკეთესო პრაქტიკის შესაბამისი სამართლებრივი ბაზის შემუშავება და საფოსტო ბაზრის განვითარების ხელშეწყობა.
სახელმწიფო შესყიდვების სფეროში საკანონმდებლო და ინსტიტუციური დაახლოება ევროკავშირის შესაბამის კანონმდებლობასთან და ინსტიტუციური შესაძლებლობების განვითარება	სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ ახალი კანონის და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების მიღება და ამთავრებისთანავე დაკავშირებული სახელმძღვანელოების, მეთოდური მითითებების და ინსტრუქციების შემუშავება; სახელმწიფო შესყიდვების ერთიანი ელექტრონული სისტემის მოდერნიზება; ადამიანური რესურსების განვითარება სახელმწიფო შესყიდვების სფეროში.
ინტელექტუალური საკუთრების სფეროში ევროკავშირის სტანდარტებთან და საუკეთესო პრაქტიკასთან დაახლოება	ინტელექტუალური საკუთრების სფეროში მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა; სსიპ-საქართველოს ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრის - „საქპატენტის“ ინსტიტუციური გაძლიერება; ინტელექტუალური საკუთრების სფეროში ცნობიერების ამაღლება; კონტრაფაქციის და პირატობის წინააღმდეგ ეფექტიანი ღონისძიებების განხორციელება.
კონკურენციისა და ვაჭრობაში დაცვითი ზომების სფეროების განვითარება ევროკავშირის საუკეთესო პრაქტიკის გათვალისწინებით	ცნობიერების ამაღლება საჯარო და კერძოსექტორის წარმომადგენლებში კონკურენციისა და ვაჭრობაში დაცვითი პოლიტიკის მიმართულებით; თანამშრომლების კვალიფიკაციის ამაღლება.
მდგრადი განვითარების ხელშეწყობა	ბუნებრივი რესურსების მდგრადი მართვა და კონსერვაციის ხელშეწყობა; კლიმატის ცვლილებასთან დაკავშირებული საერთაშორისო ვალდებულებების / ხელშეკრულებების შესრულება; შრომის უფლებების დაცვის უზრუნველყოფა საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად.
DCFTA-ს განხორციელების ეფექტიანი კოორდინაციის და კომუნიკაციის უზრუნველყოფა	DCFTA-ის სარგებლის, შესაძლებლობებისა და უპირატესობების შესახებ ინფორმაციის გავრცელება; საკოორდინაციო მექანიზმის ფუნქციონირების ხელშეწყობა ნაკისრი ვალდებულებების დროული და ხარისხიანი განხორციელებისთვის.

წყარო: <http://www.dcta.gov.ge/implementation>

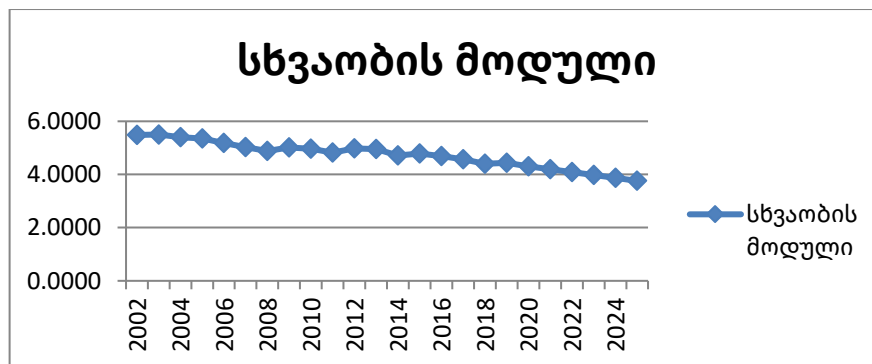
კვლევის დასაწყისში ჩამოყალიბდა ჰიპოთეზა, რომლის მიხედვითაც საქართველოს და ევროკავშირის ბიზნეს გარემო ნელ-ნელა, დროთა განმავლობაში ერთმანეთს დაემსგავსება. ამჯერად მოცემული ჰიპოთეზა რაოდენობრივი ფორმით იქნება ჩამოყალიბებული. ეს ჰიპოთეზა მოცემულია ცხრილში 21.

როგორც ჩანს ცხრილში, ბიზნეს-გარემოს ინტეგრირებულ მაჩვენებლებს შორის სხვაობის მოდული 2020-2025 წლების მანძილზე თანდათანობით უფრო ნაკლებ და ნაკლებ მნიშვნელობას მიიღებს, რაც ასახავს საქართველოს ბიზნეს გარემოს ევროკავშირის ბიზნეს გარემოსთან ადაპტაციის პროცესს. ნახ. 3. ასახავს იგივე ჰიპოთეზას, ოღონდ გრაფიკის ფორმით.

ცხრილი 21. ჰიპოთეზა ბიზნეს გარემოს ინტეგრირებული მაჩვენებლების და მათ შორის სხვაობის მოდულის ცვლილების შესახებ

წელი	Y Georgia	Y European Union	/ Y Georgia - Y European Union /
2002	-0,4269	-5,9075	5,4806
2003	-0,4392	-5,9425	5,5033
2004	-0,4493	-5,8547	5,4054
2005	-0,4482	-5,8013	5,3530
2006	-0,4378	-5,6225	5,1847

2007	-0,4156	-5,4398	5,0242
2008	-0,4415	-5,3191	4,8775
2009	-0,4008	-5,4172	5,0165
2010	-0,3597	-5,3227	4,9630
2011	-0,3645	-5,1934	4,8290
2012	-0,3532	-5,3379	4,9847
2013	-0,3281	-5,2790	4,9509
2014	-0,3121	-5,0271	4,7150
2015	-0,2683	-5,0566	4,7883
2016	-0,2751	-4,9643	4,6892
2017	-0,2527	-4,8181	4,5654
2018	-0,2256	-4,6287	4,4032
2019	-0,1782	-4,6113	4,4331
2020	-0,19	-4,5	4,3100
2021	-0,2	-4,4	4,2000
2022	-0,21	-4,3	4,0900
2023	-0,22	-4,2	3,9800
2024	-0,23	-4,1	3,8700
2025	-0,24	-4	3,7600



ნახ. 3. ჰიპოთეზა სხვაობის მოდულის მნიშვნელობის შესახებ

IBM SPSS პროგრამის გამოყენებით გაკეთდა პროგნოზი / $Y_{\text{Georgia}} - Y_{\text{European Union}}$ / მაჩვენებლისთვის, რომელიც მოცემულია ცხრილში 22 და ნახაზზე 4.

ცხრილი 22. სხვაობის მოდულის პროგნოზი 2020-2025

საპროგნოზო მაჩვენებელი	2020	2021	2022	2023	2024	2025
/ $Y_{\text{Georgia}} - Y_{\text{European Union}}$ /	4.43	4.43	4.43	4.43	4.43	4.43



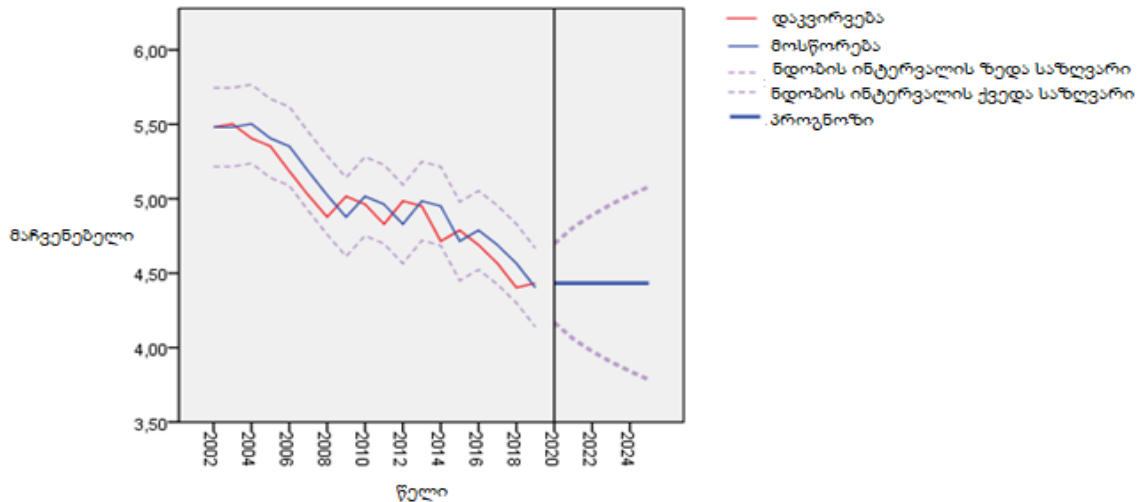
ნახ. 4. სხვაობის მოდულის პროგნოზი

როგორც ჩანს პროგრამა იძლევა მხოლოდ ერთ მაჩვენებელს 2020-2025 წლებში - 4,43-ის დონეზე. რაც ერთი შეხედვით არ შეესაბამება ზევით ჩამოყალიბებულ ჰიპოთეზას. თუმცა ცხრილი 23. და ნახაზი 5. იძლევიან 95%-იან ნდობის ინტერვალს, აგებულს საპროგნოზო მაჩვენებლის ირგვლივ. როგორც ჩანს ცხრილიდან, 2020-2025 წლებში ჰიპოთეზით გათვალისწინებული მაჩვენებლები ხვდებიან ნდობის ინტერვალის ქვედა საზღვარში რაც ნიშნავს, რომ არის შესაძლებლობა საქართველოს და ევროკავშირის ბიზნეს გარემოთა ინტეგრირებული მაჩვენებლები ისე დაუახლოვდეს ერთმანეთს, როგორც ეს გათვალისწინებულია ჰიპოთეზით.

ცხრილი 23. ნდობის ინტერვალი და ჰიპოთეტიური მაჩვენებლები

საპროგნოზო მაჩვენებელი	2020	2021	2022	2023	2024	2025
/ Y _{Georgia} - Y _{European Union} /	4.43	4.43	4.43	4.43	4.43	4.43
ნდობის ინტერვალის ზედა საზღვარი	4.70	4.81	4.89	4.96	5.02	5.08
ნდობის ინტერვალის ქვედა საზღვარი	4.17	4.06	3.97	3.90	3.84	3.79
ჰიპოთეზა	4.31	4.20	4.09	3.98	3.87	3.76

ყოველ შემთხვევაში, ჰიპოთეტიური მაჩვენებლების მოხვედრა ნდობის ინტერვალში, ინტერვალის ქვედა საზღვარზე ნიშნავს სიტუაციის განვითარების მხოლოდ ერთ სცენარს. პროგნოზი კი აჩვენებს იმას, რაც პრინციპში ჩანს ზევით განხორციელებული ანალიზიდან - მიუხედავად უამრავი ღონისძიებისა, რომლებიც უკვე განახორციელა საქართველოს მთავრობამ და დაგეგმილი აქვს უახლოეს ხანში განახორციელოს, საქართველოს და ევროკავშირის ბიზნეს გარემოთა ინტეგრირების პროცესი შესაძლოა უძრავობის ფაზაში გადავიდეს.



ნახ. 5. პროგნოზი და ნდობის ინტერვალები

დისერტაციის თავი 3. „ევროკავშირთან ინტეგრირების პროცესში საქართველოს ბიზნეს-გარემოს ცვლილების თანამდევი საფრთხეების მართვა ქართულ კომპანიებში“ ასევე სამი ქვეთავისგან შედგება. ქვეთავში 3.1. „ინტეგრირების საფრთხეების იდენტიფიკაცია ქართული საწარმოებისთვის“ ცალ-ცალკეა განხილული ბიზნეს-გარემოს ყველა ფაქტორი და დადგენილია, სად არის ინტეგრაციის „სუსტი წერტილები“ - რომელი ფაქტორი ან ფაქტორები აგებს პასუხს იმაზე, რომ საქართველოს და ევროკავშირის ბიზნეს-გარემოთა ინტეგრირებული მაჩვენებლები ან ნელი ტემპით ისწრაფვიან ერთმანეთისკენ, ან სულაც სცილდებიან.

პარაგრაფში 1.3 შემუშავებულ იქნა კრიტერიუმები, რომელთა გამოყენებაც შეიძლება იმის განსაზღვრისთვის, თუ რამდენად მუშაობენ ბიზნეს-გარემოს ფაქტორები ორი ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს-გარემოთა ინტეგრირებაზე. დადგენილ იქნა რამდენიმე ზონა, იმის მიხედვით, სცილდებოდნენ მაჩვენებლები ერთმანეთს თუ უახლოვდებოდნენ.

ცხრილი 24. რისკის ზონები ბიზნეს-გარემოს ფაქტორებისთვის

N	ბიზნეს-გარემოს ფაქტორი	მაღალი რისკის ზონა მაჩვენებლები ერთმანეთს სცილდებიან	დაბალი რისკის ზონა მაჩვენებლები ხან სცილდებიან ერთმანეთს ხანაც უახლოვდებიან	ურისკო ზონა მაჩვენებლები ერთმანეთს უახლოვდებიან
1	ეკონომიკური ზრდის ტემპი		✓	
2	ინფლაცია		✓	
3	უმუშევრობის დონე		✓	
4	სიღარიბის დონე		✓	
5	გამოფრქვეული მავნე ნივთიერებების ოდენობა ერთ სულზე			✓
6	ერთოვნი ვალუტის კურსი დოლარში		✓	

წყარო: ავტორისეული

როგორც ჩანს, მაჩვენებლების უმეტესობა, როგორც ზევით უკვე ერთხელ აღინიშნა, დაახლოებით ერთნაირად იცვლება დროში, ისინი არც უახლოვდებიან ერთმანეთს და არც სცილდებიან. 1.3. პარაგრაფში ეს განსაზღვრულ იქნა, როგორც დაბალი რისკის ზონა.

პარაგრაფში 2.3. მიღებულ იქნა რამდენიმე შედეგი იმ ბიზნეს გადაწყვეტილებებთან დაკავშირებით, რომლებიც დაახასიათებს საქართველოს ბიზნეს-ორგანიზაციებს ინტეგრაციის შემდეგ ეტაპებზე. აუცილებელია ამ სპეციფიკურ ბიზნეს-გადაწყვეტილებებთან დაკავშირებული საფრთხეების მართვის სქემის შემუშავება, თუმცა პირველ ეტაპზე საფრთხეების იდენტიფიცირება იქნება საჭირო.

რისკების მართვის თეორია დაპყოფს საფრთხეებს ზუსტად ისეთივე კლასიფიკაციით, რა კლასიფიკაციითაც არის დაყოფილი ბიზნეს-გარემოს ფაქტორები. ამდენად, რისკების იდენტიფიკაციის დროს გამოყენებული იქნება იგივე კლასიფიკაცია. შემჭიდროებულად იგი წარმოდგენილია ქვემოთ.

ცხრილი 25. ბიზნეს-სუბიექტის რეაგირება ბიზნეს-გარემოს პირობების ცვლილებაზე

N	ბიზნეს-გარემო	ფაქტორები	გამოწვევები ბიზნეს-სექტორისთვის	ბიზნეს-გადაწყვეტილებები	საფრთხეები
1	გლობალური	სავალუტო კურსი	ევროს ყოველი გამვირება კმნის ექსპორტის შესაძლებლობას კომპანიისთვის თუმცა აძვირებს ევროპულ ბაზრებზე განსახორციელებელი პრომოუშენის ღირებულებას, ასევე წარმოების ტექნიკური გადაიარაღების ღირებულებას.	კომპანიები ცდილობენ ჩანაცვლონ საჭირო შუალედური საქონელ-მომსახურების, კაპიტალური აქტივების, საპრომოუშენო მასალების მომწოდებლები ადგილობრივით ან სხვა საერთაშორისო მიმწოდებლებით. კომპანიები არჩევენ შეამცირონ საექსპორტო ოპერაციები ან პაუზას იღებენ.	კურსის მკვეთრი ცვლილებები შეუძლებელს გახდის ბიზნეს ოპერაციების განხორციელებას.
2	მაკრო	ეკონომიკური ზრდა	ევროპული ბაზრები მცირე მაგრამ მდგრადი ტემპებით იზრდებიან, რაც კომპანიისთვის ნიშნავს ნიშის მოძებნის შესაძლებლობებს, მაგრამ კონკურენტული გარემო მოითხოვს პროდუქციის ერთეულზე ხარჯების მინიმიზირებას, რაც თავის მხრივ მასობრივი წარმოების ტექნოლოგიებში ინვესტირებას მოითხოვს.	კომპანიები ცდილობენ ძალების გაერთიანებას ან/და საერთაშორისო პარტნიორის მოძებნას რათა მასობრივი წარმოების თანამედროვე ტექნოლოგიებში ინვესტირებისთვის საჭირო ფინანსურ რესურსებზე გაუზიდავდნენ წვდომა. კომპანიები არჩევენ შეამცირონ საექსპორტო ოპერაციები ან პაუზას იღებენ.	ეკონომიკური რეცესია ევროკავშირში ბაზრებზე შელწევას გაართულებს.
		უმუშევრობა	კომპანიები ხედავენ კვალიფიკაციური თანამშრომლების აუცილებლობას, განსაკუთრებით პროდუქტის შემუშავების და გასაღების სფეროში, რომელთაც შეეძლება ეფექტიანად მართონ ევროპულ ბაზრებზე გასაღების პროცესი, მაგრამ ხშირად ვერ ახერხებენ შესაბამისი კვალიფიკაციის პერსონალის დაქირავებას.	კომპანიები არჩევენ უცხოელი, ან საერთაშორისო გამოცდილების მქონე სპეციალისტის მოწვევას აძლევენ. კომპანიები მიმართავენ პრესტიჟულ უნივერსიტეტებს და ჯერ კიდევ სტუდენტები აპყავთ სამუშაოზე.	თანამშრომელთა დაბალმა კვალიფიკაციამ შეიძლება განაპირობოს პროდუქტის / სერვისის დაბალი ხარისხი.
		ინფლაცია	სავალუტო კურსის ცვლილებით გამოწვეული	კომპანიები აგრძელებენ საექსპორტო ოპერაციებს და უარს	წარმოების ხარჯების გამვირება

			იმპორტირებული ინფლაციის გარდა კომპანია ხვდება ლოგისტიკური სერვისების გაძვირებას, განსაკუთრებით პანდემიის პირობებში.	ამბობენ მოგების ნაწილზე ბაზრის შენარჩუნების მიზნით თუმცა ამცირებენ ოპერაციების მასშტაბებს ან პაუზას იღებენ.	ტრანსპორტირების ან სხვა ხარჯების გადიდების გამო.
3	მიკრო	კონკურენციის ხარისხი	ევროპული ბიზნეს-სივრცე კომპანიას მრავალ ბაზარს, სემენტს და ნიშას სთავაზობს, თუმცა ამ მრავალფეროვნებას თან ახლავს ბაზარზე შესვლის დანახარჯების გადიდება და მწვავე კონკურენციის წინაშე დადგომა, შესაბამისად რთული და ძვირადღირებული ხდება შესაფერისი ნიშის მიგნება, მასზე გამაგრება და მისი შენარჩუნება, იმ პირობებში როცა ქართულ სამრეწველო პროდუქციას ნაკლებად იცნობენ და არ ენდობიან.	კომპანიები ცდილობენ გამოიყენონ ქართული დიასპორა ევროკავშირში. კომპანიები ცდილობენ მოძებნონ პარტნიორი ევროკავშირში სხვადასხვა ბიზნეს-ფორუმების, გამოფენების და სხვა საკომუნიკაციო ინსტრუმენტების მეშვეობით.	ბაზარი, მომხმარებელი არ მიიღებს ქართულ პროდუქტს.
4	სოციალური	სიღარიბე	შიდა ბაზარი არ არის საკმარისი იმისთვის, რომ კომპანიებმა მასობრივი წარმოების ტექნოლოგიები გამოიყენონ და პროდუქციის ერთეულზე დანახარჯების მინიმიზირება განახორციელონ. კომპანიები იყენებენ და ამდენად მზად არ არიან ევროპულ ბაზრებზე საბრძოლველად.	კომპანიები ცდილობენ ძალების გაერთიანებას ან/და საერთაშორისო პარტნიორის მოძებნას რათა მასობრივი წარმოების თანამედროვე ტექნოლოგიებში ინვესტირებისთვის საჭირო ფინანსურ რესურსებზე გაუჭნდეთ წვდომა. კომპანიები პაუზას იღებენ ევროკავშირში საექსპორტო ოპერაციების გაუმჯობესების განხორციელებასთან დაკავშირებით.	კვალიფიციური კადრების გადინებამ შეიძლება გამოიწვიოს სპეციფიკური პროფესიის კადრების დეფიციტი და თანამედროვე წარმოების ტექნოლოგიური გამართვის და მართვის პრობლემები.
		პოლიტიკური მდგომარეობა	მიუხედავად საერთო ევროპული მდგომარისა თანასწორობისა და ეკონომიკური უფლებების დაცვის მიმართ იზოლაციონიზმის და დეზინტეგრაციის მომხრე ძალების პოლიტიკური გავლენა ევროკავშირში შეიძლება აისახებოდეს კონკრეტული ახალი მოთამაშეებისთვის გარკვეული ბარიერების დაწესებაში.	კომპანიები არჩევენ შეამცირონ საექსპორტო ოპერაციები ან პაუზას იღებენ მანამ სანამ უკეთ გაურკვევიან შექმნილი სიტუაციის დეტალებში ან გამოძებნიან სანდო პარტნიორს.	ევროკავშირში დეზინტეგრაციული, ნაციონალისტური, იზოლაციონისტური ძალების გავლენის ზრდა იმოქმედებს ევროპულ ბაზრებზე კომპანიების დაშვების პოლიტიკის გამკაცრების მიმართულებით.
5	ეკოლოგიური	გარემოსდაცვითი	ევროკავშირის მოთხოვნები იმპორტულ პროდუქციაზე, ასევე სხვა საერთო ევროპული, შიდა საქვეყნო, ხანდახან ქალაქის და რეგიონის, რეგულაციები იმდენად მრავალფეროვანია რომ კომპანიებს ხანდახან ურჩევნიათ შეაჩერონ მუშაობა ევროკავშირში ექსპორტის მიმართულებით.	კომპანიები არჩევენ შეამცირონ საექსპორტო ოპერაციები ან პაუზას იღებენ მანამ სანამ უკეთ არ გაურკვევიან შესაბამის რეგულაციებში.	ინფორმაციის არ ქონამ კონკრეტულ ევროპულ ბაზარზე მოქმედი სპეციფიკური რეგულაციის შესახებ შეიძლება შეაფერხოს ან შეაჩეროს პროდუქტის გასაღების პროცესი.

წყარო: ავტორისეული

როგორც ჩანს ცხრილიდან, არის რამდენიმე საფრთხე, რომელიც ევროინტეგრაციის პროცესში ჩნდება კომპანიების წინაშე, რომლებიც ცდილობენ ამ პროცესის შედეგად გაჩენილი შესაძლებლობები გამოიყენონ. სავალუტო კურსის მერყეობა, რეცესია, პოლიტიკური პრობლემები, ქართული პროდუქციის შესახებ ინფორმაციის არქონა, დასაქმებულთა კვალიფიკაციის და ახალი ტექნოლოგიების გამართვის პრობლემები, ინფორმაციის ნაკლებობა სპეციფიკური რეგულაციების

შესახებ შეიძლება აფერხებდნენ ან საერთოდ აჩერებდნენ ევროკავშირში ქართული საქონელ-მომსახურების გასაღების პროცესს.

ქვეთავში 3.2. „ინტეგრირების პროცესში ადგილობრივი ბიზნესის საფრთხეების და დანაკარგების შემცირების მიმართულებები“ განხორციელდა კვლევის წინა ნაწილებში გამოვლენილი პრობლემების ერთიან კონტექსტში განხილვა (ცხრილი 26). გამოყენებულ იქნა რისკების იდენტიფიცირების სქემა „მარტივი რისკები - შედგენილი რისკები - ძირითადი რისკი“ იმისთვის, რომ აღმოჩენილიყო ის კრიზისი, რომელიც შეიძლება დადგეს საქართველოსთვის ევროინტეგრაციის გზაზე.

როგორც ჩანს საქართველოს ევროინტეგრაციის პესიმისტური სცენარით წარმართვის შემთხვევაში ქვეყანა გადაიქცევა ევროკავშირის ინდუსტრიული ცენტრებისთვის შრომითი და კაპიტალის რესურსების მიმწოდებლად, ხოლო მას დარჩება ამ რესურსებიდან მიღებული ტრანსფერტების, ასევე ევროკავშირიდან მიღებული დახმარებების ხარჯზე ცხოვრება. ბიზნეს გარემო ამ ტერიტორიაზე ჩამოყალიბდება ბიზნესისადმი არაკეთილგანწყობილი ფორმით.

ცხრილი 26. ბიზნეს გარემოს ფაქტორები და ევროინტეგრაციის რისკებთან გამკლავების

ბიზნეს-გარემოს ფაქტორები	მარტივი რისკები	შედგენილი რისკები	ძირითადი რისკი
ეკონომიკური ზრდა	ეკონომიკური ზრდის არასაკმარისი ტემპი წარმოების ფაქტორების პოტენციალის რეალიზაციისთვის	წარმოების ფაქტორებზე შემცირებული წვდომა	ევროინტეგრაციის პროცესში ადგილობრივი წარმოების ბიზნეს გარემო გაუარესდება და ქვეყანა გადაიქცევა კრიზისულ რეგიონად, რომელმაც ევროკავშირს მიაწოდა თუ რამ სამუშაო ძალა და კაპიტალი გააჩადა და ახლა კერძო და საჯარო ტრანსფერტებზე ცხოვრობს
უმუშევრობა	ევროინტეგრაციის პროცესში სამუშაო ძალის გადინება ევროზონაში		
სიღარიბე	ევროზონაში გადინებული სამუშაო ძალის ტრანსფერტებზე დამოკიდებული ადგილობრივები	არამომიზიდველი საინვესტიციო გარემო	
გარემოს დაბინძურება	ევროინტეგრაციისთვის შეუსაბამო გარემოსადმი არამეგობრული, წარმოების წესის დამკვიდრება		
გაცვლითი კურსი	იმპორტირებული ინფლაცია		
ინფლაცია	გახსნილი ბაზრის პირობებში გაზრდილი კონკურენტული ზეწოლა ადგილობრივ წარმოებაზე ევროკავშირის ბიზნესის მხრიდან	ეროვნული წარმოების საქონელ-მომსახურების გასაღების პრობლემები	

წყარო: ავტორისეული

ამ პრობლემის გადაჭრას მრავალდონიანი სახელმწიფო პოლიტიკის განხორციელება დასჭირდება. სწორედ ამგვარი პოლიტიკური მექანიზმის შექმნის მცდელობა იქნება მოყვანილი ქვემოთ. ინტეგრაციაზე ორიენტირებული ეკონომიკური პოლიტიკა ორ დონედ უნდ დაიყოს: მაკრო დონეზე

განსახორციელებელი ღონისძიებები და მიკროდონეზე განსახორციელებული ღონისძიებები.

მაკროდონეზე განსახორციელებელი ღონისძიებები ოთხ საკვანძო ელემენტად შეიძლება დაიყოს: 1. მასტიმულირებელი მონეტარული და შემზღუდავი ფისკალური პოლიტიკის შეხამება. 2. ინვესტიციებზე ევროკავშირიდან, ქართული და ევროპული ერთობლივი საწარმოების შექმნაზე, ემიგრაციული კაპიტალით საწარმების შექმნაზე განსაკუთრებული საშეღვათო პირობების მიღება. 3. სოციალური პაკეტის გამსხვილების და პაკეტის მიღების პირობების გამკაცრების პოლიტიკის შეხამება; 4. კონკურენციის გამწვავების და ტექნოლოგიური განვითარების პოლიტიკების შეხამება და ბალანსის დაცვა.

მიკრო დონეზე ასევე უნდა გამოიყოს ოთხ საკვანძო მიმართულება, რომლებიც ევროინტეგრაციის პროცესის მეტ-ნაკლებად უმტკივნეულოდ განხორციელებას შეუწყობს ხელს: 1. განათლებაზე წვდომის გადიდების და განათლების სტანდარტების გამკაცრების პოლიტიკის შეხამება 2. სოფლის მეურნეობის პროდუქციისთვის მწვავე კონკურენტულ ბაზარზე სუბსიდირების და სხვა დახმარებების გარეშე დაშვების, აგროსამრეწველო კომპლექსის განვითარების ხელშეწყობის და ტექნოლოგიური დახმარების პოლიტიკის შეხამება. 3. ევროკავშირთან ტურისტული გაცვლების მასშტაბების ზრდის პოლიტიკა. 4. ევროპული საქონელ-მომსახურების საწარმოო ჯაჭვში ადგილობრივი სამრეწველო საწარმოების ჩართვის პოლიტიკა.

ზევით მოყვანილი საფრთხეების მართვის სქემა განკუთვნილია სახელმწიფო მოქმედებებისთვის, მაგრამ ბიზნეს-გარემოს ცვლილებები და მათი გავლენა უპირველეს ყოვლისა აისახება კომპანიებზე, რომლებიც ახალ გარემო პირობებში მოქმედებას იწყებენ. სწორედ ისინი ღებულობენ თავის თავზე სხვადასხვა საფრთხეების გავლენის მთელ სიმძიმეს და ცდილობენ შეეგუონ ამ საფრთხეებს ან სხვაგვარად მართონ ისინი, მანამ, სანამ სახელმწიფო ორგანოები მოიმოქმედებენ იმ ღონისძიებებს, რომლებიც ზევით არის აღწერილი.

შემჭიდროებულად რისკის მართვის ღონისძიებები ქვემოთ მოყვანილ ცხრილებში არის წარმოდგენილი.

N	ბიზნეს-გარემო	ფაქტორები	გამოწვევები ბიზნეს-სექტორისთვის	ბიზნეს-გადაწყვეტილებები	საფრთხეები	საფრთხეების მართვა
1	გლობალური	სავალუტო კურსი	ევროს ყოველი გამძვინვარება ექსპორტის შესაძლებლობას კომპანიისთვის თუმცა აძვირებს ევროპულ ბაზრებზე განსახორციელებელი პრომოუშენის ღირებულებას, ასევე წარმოების ტექნიკური გადაიარაღების ღირებულებას.	კომპანიები ცდილობენ ჩაანაცვლონ საჭირო შუალედური საქონელ-მომსახურების, კაპიტალური აქტივების, საპრომოუშენო ამსაღების მომწოდებლები ადგილობრივით ან სხვა საერთაშორისო მიმწოდებლებით. კომპანიები არჩევენ შეამცირონ საექსპორტო ოპერაციები ან პაუზას იღებენ.	კურსის მკვეთრი ცვლილებები შეუძლებელს გახდის ბიზნეს ოპერაციების განხორციელებას.	ბიზნესის ნაწილის ევროკავშირის ტერიტორიაზე გადატანა ფილიალის / წარმომადგენლობის სახით.
2	მაკრო	ეკონომიკური ზრდა	ევროპული ბაზრები მცირე მაგრამ მდგრადი ტემპებით იზრდებიან, რაც კომპანიისთვის ნიშნავს ნიშის მოძებნის შესაძლებლობებს, მაგრამ კონკურენტული გარემო მოითხოვს პროდუქციის ერთეულზე ხარჯების მინიმიზირებას, რაც თავის მხრივ მასობრივი წარმოების ტექნოლოგიებში ინვესტირებას მოითხოვს.	კომპანიები ცდილობენ ძალების გაერთიანებას ან/და საერთაშორისო პარტნიორის მოძებნას რათა მასობრივი წარმოების თანამედროვე ტექნოლოგიებში ინვესტირებისთვის საჭირო ფინანსურ რესურსებზე გაუჩნდეთ წვდომა. კომპანიები არჩევენ შეამცირონ საექსპორტო ოპერაციები ან პაუზას იღებენ.	ევროკავშირში ეკონომიკური რეცესია ბაზრებზე შელწევას გაართულებს.	ბაზრების დივერსიფიკაციის პოლიტიკა
3	მიკრო	კონკურენტის ხარისხი	ევროპული ბიზნეს-სივრცე კომპანიას მრავალ ბაზარს, სემენტს და ნიშას სთავაზობს, თუმცა ამ მრავალფეროვნებას თან ახლავს ბაზარზე შესვლის დანახარჯების გადიდება და მწვავე კონკურენტის წინაშე დადგომა, შესაბამისად რთული და ძვირადღირებული	კომპანიები ცდილობენ გამოიყენონ ქართული დიასპორა ევროკავშირში. კომპანიები ცდილობენ მოძებნონ პარტნიორი ევროკავშირში სხვადასხვა ბიზნეს-ფორუმების, გამოფენების და სხვა საკომუნიკაციო ინსტრუმენტების მეშვეობით.	ბაზარი, მომხმარებელი არ მიიღებს ქართულ პროდუქტს.	სხვა კომპანიებთან ერთად ერთობლივი ძალისხმევა ზოგადად ქართული ინდუსტრიული პროდუქტის იმიჯის ამაღლებასთან დაკავშირებით.

			ხდება შესაფერისი ნიშის მიგნება, მასზე გამაგრება და მისი შენარჩუნება, იმ პირობებში როცა ქართულ სამრეწველო პროდუქციას ნაკლებად იცნობენ და არ ენდობიან.			
4	სოციალური	სიღარიბე	შიდა ბაზარი არ არის საკმარისი იმისთვის, რომ კომპანიებმა მასობრივი წარმოების ტექნოლოგიები გამოიყენონ და პროდუქციის ერთეულზე დანახარჯების მინიმიზირება განახორციელონ. კომპანიები შესაბამის ტექნოლოგიებს იყენებენ და ამდენად მზად არ არიან ევროპულ ბაზრებზე საბრძოლველად.	კომპანიები ცდილობენ ძალეების გაერთიანებას ან/და საერთაშორისო პარტნიორის მოძებნას რათა მასობრივი წარმოების თანამედროვე ტექნოლოგიებში ინვესტირებისთვის საჭირო ფინანსურ რესურსებზე გაუჩნდეთ წვდომა. კომპანიები პაუზას იღებენ ევროკავშირში საექსპორტო ოპრაციების გეგმების განხორციელებასთან დაკავშირებით.	კვალიფიციური კადრების გადინებამ შეიძლება გამოიწვიოს სპეციფიკური პროფესიის კადრების დეფიციტი და თანამედროვე წარმოების ტექნოლოგიური გამართვის და მართვის პრობლემები.	პერსონალის მთელი სიცოცხლის მანძილზე სწავლების / ტრენინგების პროგრამა კომპანიის ფარგლებში.
		პოლიტიკური მდგომარეობა	მიუხედავად საერთო ევროპული მიდგომისა თანასწორობისა და ეკონომიკური უფლებების დაცვის მიმართ იზოლაციონიზმის და დეზინტეგრაციის მომხრე ძალების პოლიტიკური გავლენა ევროკავშირში შეიძლება აისახებოდეს კონკრეტული ახალი მოთამაშეებისთვის გარკვეული ბარიერების დაწესებაში.	კომპანიები არჩევენ შეამცირონ საექსპორტო ოპრაციები ან პაუზას იღებენ მანამ სანამ უკეთ გაერკვევიან შექმნილი სიტუაციის დეტალებში ან გამოძებნიან სანდო პარტნიორს.	ევროკავშირში დეზინტეგრაციული, ნაციონალისტური, იზოლაციონისტური ძალების გავლენის ზრდა იმოქმედებს ევროპულ ბაზრებზე კომპანიების დაშვების პოლიტიკის გამკაცრების მიმართულებით.	ბიზნესის ნაწილის ევროკავშირის ტერიტორიაზე გადატანა ფილიალის / წარმომადგენლობის სახით.
4	ეკოლოგიური	გარემოსდაცვითი	ევროკავშირის მოთხოვნები იმპორტულ პროდუქციაზე, ასევე სხვა საერთო ევროპული, შიდა საქვეყნო, ხანდახან ქალაქის და რეგიონის, რეგულაციები იმდენად მრავალფეროვანია რომ კომპანიებს ხანდახან ურჩევნიათ შეაჩერონ მუშაობა ევროკავშირში ექსპორტის მიმართულებით.	კომპანიები არჩევენ შეამცირონ საექსპორტო ოპრაციები ან პაუზას იღებენ მანამ სანამ უკეთ არ გაერკვევიან შესაბამის რეგულაციებში.	ინფორმაციის არ ქონამ კონკრეტულ ევროპულ ბაზარზე მოქმედი სპეციფიკური რეგულაციის შესახებ შეიძლება შეაფერხოს ან შეაჩეროს პროდუქტის გასაღების პროცესი.	ბიზნესის ნაწილის ევროკავშირის ტერიტორიაზე გადატანა ფილიალის / წარმომადგენლობის სახით.

წყარო: ავტორისეული

როგორც ჩანს ცხრილიდან, იკვეთება საფრთხეების მართვის ოთხი ძირითადი მიმართულება: 1. ბიზნესის ნაწილის ევროკავშირის ტერიტორიაზე გადატანა ფილიალის / წარმომადგენლობის სახით; 2. ბაზრების დივერსიფიკაციის პოლიტიკა; 3. პერსონალის მთელი სიცოცხლის მანძილზე სწავლების / ტრენინგების პროგრამა კომპანიის ფარგლებში; 4. სხვა კომპანიებთან ერთად ერთობლივი ძალისხმევა

ზოგადად ქართული ინდუსტრიული პროდუქტის იმიჯის ამაღლებასთან დაკავშირებით.

ქვეთავში 3.3. „კვლევის შედეგების სანდოობის შეფასება“ მონტე-კარლოს ექსპერიმენტი იქნა გამოყენებული რეგრესული ანალიზის შედეგების საიმედოობის შეფასებისთვის. ექსპერიმენტი შემდეგი თანმიმდევრობით განხორციელდა: პარაგრაფში 2.1. მიღებული რეგრესიის კოეფიციენტები ჩაითვალა „ნამდვილ“ კოეფიციენტებად; ცალ-ცალკე გაანალიზდა წარმოების მოცულობის მაჩვენებლები საქართველოსთვის და ევროკავშირისთვის. გამოთვლილ იქნა ყოველწლიური ცვლილების აბსოლუტური მნიშვნელობა, შემდეგ გაანგარიშებულ იქნა ამ ცვლილების საშუალო, რათა განსაზღვრულიყო ის დიაპაზონი, რომლიდანაც შეიძლება შემთხვევითი რიცხვების გენერირება; www.random.org ვებგვერდზე განლაგებული შემთხვევითი რიცხვების გენერატორი იქნა გამოყენებული 20 ექსპერიმენტისთვის 360 შემთხვევითი რიცხვის გენერირებისთვის; შემთხვევითი რიცხვები გამოყენებულ იქნა, როგორც შემთხვევითი წევრი რეგრესიის (1) და (2) განტოლებებისთვის:

$$Y^I_{small} = a_0 + a_1X_1 + a_2X_2 + \dots + a_6X_6 + U_{small}$$

და

$$Y^I_{big} = b_0 + b_1X_1 + b_2X_2 + \dots + b_6X_6 + U_{big}$$

შემდეგ აღებულ იქნა სტატისტიკური მონაცემები ექვსი ფაქტორის შესახებ საქართველოსა და ევროკავშირისთვის და ამგვარად იქნა გაანგარიშებული წარმოების მოცულობები ოცი ექსპერიმენტისთვის და მიღებულ იქნა დინამიკური მწკრივი საქართველოსთვის და ევროკავშირისთვის, რომელიც მოიცავს წარმოების მოცულობის, კონსტანტას და განმმარტავი ექვსი ცვლადის მნიშვნელობებს 2002-2019 წლებისთვის; IBM SPSS პაკეტის გამოყენებით რეგრესული ანალიზის შედეგად კვლავ იქნა მიღებული რეგრესიის კოეფიციენტის მნიშვნელობები; აგებულ იქნა გაფანტულობის დიაგრამა რეგრესიის ყოველი კოეფიციენტისთვის ცალ-ცალკე, რათა შეფასებულიყო, რამდენად კარგად მუშაობს რეგრესიის მიღებული განტოლებები სინამდვილეში და რამდენად ჯგუფდება ექსპერიმენტის შედეგები „ნამდვილი“ მნიშვნელობის ირგვლივ.

აღმოჩნდა, რომ საქართველოსთვის რეგრესიის შვიდი კოეფიციენტიდან ხუთი კარგად არის შემჭიდროებული „ნამდვილი“ მნიშვნელობის ირგვლივ. ევროკავშირისთვის - ორს გააჩნია მკაფიო შემჭიდროება, ხოლო სამი მეტ-ნაკლებად არის შემჭიდროებული „ნამდვილი“ მნიშვნელობის ირგვლივ.

მთლიანობაში შეიძლება გაკეთდეს დასკვნა მონტე-კარლოს ექსპერიმენტის წარმატების შესახებ - პარაგრაფში 2.1 მიღებული რეგრესიის განტოლებები მეტ-წილად სწორად ასახავენ ბიზნეს-გარემოს რეალობას ორ ქვეყანაში.

R^2 იქნა გამოყენებული რათა გაკეთებულიყო დასკვნა, რამდენად ხარიხიანად არის შედგენილი რეგრესიის განტოლებები და დინამიკური მწკრივი. როგორც აღმოჩნდა: საქართველოს ბიზნეს-გარემოს რეგრესიის განტოლებისთვის $R^2 = 0,968$. ევროკავშირის ბიზნეს-გარემოს რეგრესიის განტოლებისთვის $R^2 = 0,982$. ბიზნეს-გარემოთა მაჩვენებლების სხვაობის მოდულის დინამიკური მწკრივისთვის $R^2 = 0,860$. სამივე შემთხვევაში R^2 -ის მნიშვნელობა უახლოვდება 1-ს რაც ნიშნავს, რომ სამივე შემთხვევაში ანალიზის შედეგად რეალობის მეტ-ნაკლებად სწორი აღწერა იქნა მოცემული.

დარბინ-უოტსონის კრიტერიუმი იქნა გამოყენებული იმის საჩვენებლად, რომ რეგრესიის განტოლებების ელემენტებს შორის არ არსებობს ავტოკორელაცია: საქართველოს ბიზნეს-გარემოს რეგრესიის განტოლებისთვის $d = 1,845$. ევროკავშირის ბიზნეს-გარემოს რეგრესიის განტოლებისთვის $d = 2,056$. ორივე შემთხვევაში d უახლოვდება 2-ს რაც ნიშნავს, რომ ევროკავშირის ბიზნეს-გარემოს რეგრესიის განტოლებაში პრაქტიკულად არ არის ავტოკორელაცია, ხოლო საქართველოს შემთხვევაში მცირედი ავტოკორელაცია ფიქსირდება.

F-სტატისტიკა იქნა გამოყენებული რეგრესიის შეფასების ხარიხის დასადგენად: საქართველოს ბიზნეს-გარემოს რეგრესიის განტოლებისთვის $F = 56,286$; ევროკავშირის ბიზნეს-გარემოს რეგრესიის განტოლებისთვის $F = 97,371$. ორივე შემთხვევაში სახეზეა მაღალი ხარიხის შეფასება.

ჩაღრმავებული ინტერვიუს შედეგების ანალიზის სანდოობის დადასტურების მიზნით განხორციელდა ჩაღრმავებული ინტერვიუების შედეგად მოპოვებული მასალის მიწოდება სხვა მკვლევარისთვის. პარალელურ რეჟიმში სხვა მკვლევარის მიერ განხორციელებული ღია, ღერძულა და შერჩევითი კოდირების შედეგები

ძირითადად იმეორებენ შედეგებს, რომლებიც ინტერვიუების კოდირების პროცესში იქნა მიღებული, რითაც დასტურდება წინამდებარე კვლევის თვისებრივი ნაწილის სანდოობა.

მოცემული კვლევის ფარგლებში გაკეთდა შემდეგი დასკვნები:

ფაქტორები, რომლებიც თანამედროვე ბიზნეს გარემოს აყალიბებენ, უპრიანია ოთხ დონედ დაიყოს: მაკრო (ეკონომიკური ზრდა, უმუშევრობა, ინფლაცია), მიკრო (კონკურენციის ხარისხი), სოციალური (სიღარიბე და პოლიტიკური დამაბულობა), ეკო (გარემოს დაბინძურება) და გლობალური (სავალუტო კურსი).

ბიზნეს გარემოს ცვლილებაზე ბიზნეს-სუბიექტის პასუხი რამდენიმე სახის გადაწყვეტილების მიღებას გულისხმობს, რომელთა შორის არის გადაწყვეტილებები ინვესტირების შეჩერების ან განხორციელების, ბიზნესის გადანაცვლების, წარმოების მოცულობის ცვლილების შესახებ; გადაწყვეტილებები მარაგების შექმნის ან დახარჯვის შესახებ; გადაწყვეტილებები საფასო პოლიტიკის ცვლილების, ახალი ბაზრების ძიების, პროდუქტის დიფერენცირების შესახებ; გადაწყვეტილებები სახელფასო პოლიტიკის ცვლილებს, სამუშაო ძალაში ინვესტირების, დაქირავებულთა რაოდენობის ცვლილების, სოციალური პროექტების განხორციელების შესახებ; გადაწყვეტილებები ეკო ტექნოლოგიებში ინვესტირების, ეკო პროექტებში ინვესტირების შესახებ.

ბიზნეს გარემოთა ინტეგრაციის პროცესი შეიძლება განხილულ იქნას სამ ასპექტში. პირველი ასპექტი გულისხმობს სხვადასხვა ზომის ეკონომიკური სისტემების ინტეგრირების პროცესში ბიზნეს გარემოთა ურთიერთქმედებას. 10 ასეთი შემთხვევის ანალიზიდან ირკვევა, რომ ინტეგრაცია ნიშნავს ადაპტირებას, შერევას ან ლიდერობას. ცხადია, დიდი ეკონომიკური სისტემები კარნახობენ საკუთარ ბიზნეს გარემოს პირობებს ინტეგრაციის სხვა მონაწილეებს. მეორე ასპექტს წარმოადგენს სხვადასხვა ტიპის ეკონომიკური სისტემების ინტეგრირების პროცესში ბიზნეს გარემოთა ურთიერთობა. 15 ასეთი შემთხვევის ანალიზმა გამოავლინა ურთიერთქმედების ზევით დასახელებული სამი ტიპი, გარდა ამისა, აღმოჩნდა, რომ მკაფიო იდეოლოგიის მქონე ეკონომიკური სისტემები, როგორც წესი, კარნახობენ ბიზნეს გარემოს საკუთარ პირობებს ინტეგრაციის სხვა მონაწილეებს. მესამე ასპექტი გულისხმობს განვითარების სხვადასხვა დონის მქონე ეკონომიკური სისტემების

გაერთიანებას. სამი ასეთი შემთხვევის განხილვამ გამოავლინა მხოლოდ ერთი, ადაპტაციის, პროცესი. ასევე, ცხადია, რომ განვითარებული ქვეყნის ბიზნეს გარემო სწორედ იმ პირობების ერთიანობას წარმოადგენს, რომელთანაც ადაპტირება უწევს განვითარებადი ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს გარემოს.

ინტეგრაციის პროცესის ექვს-ფაზიანი სცენარი გულისხმობს: ა) იდეოლოგიის ჩამოყალიბებას; ბ) პრომოუშენს; გ) ტექნიკური სამუშაოების განხორციელებას; დ) ნაწილობრივ ინტეგრაციას; ე) სრულ ფორმალურ ინტეგრაციას; ვ) სრულ ინტეგრაციას.

ყოველი ფაზა განხილულ იქნა ხუთ ასპექტში: ა) ეკონომიკური; ბ) სოციალური; გ) ინსტიტუციონალური; დ) იდეოლოგიური; ე) პოლიტიკური. როგორც აღმოჩნდა, სხვადასხვა ფაზაზე წამყვანი როლი იცვლება, დაწყებული აკადემიური წრეების აქტიურობიდან იდეოლოგიის ჩამოყალიბების ფაზაში, დამთავრებული არაფორმალური ინსტიტუტების ინტეგრირებით სრული ინტეგრაციის ფაზაში.

კონკრეტული ბიზნეს სუბიექტისთვის, ინტეგრაციის პროცესში დგება ისეთივე ტიპის გამოწვევები, როგორც მთლიანად ბიზნეს გარემოსთვის. მას უწევს ან შეგუება სრულიად ახალი პირობებისთვის; ან მის ირგვლივ იქმნება ბიზნეს გარემო, რომელიც მეტნაკლებად არის მისთვის ცნობილი; ან მის ირგვლივ არსებული ბიზნეს გარემო საერთოდ არ იცვლება, რადგან იგი ინტეგრაციის მსხვილ მოთამაშეს და ლიდერს წარმოადგენს.

შეიძლება ითქვას, რომ ორი ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს გარემოს ინტეგრირების პროცესის აღწერისთვის შეიძლება გამოყენებულ იქნას 6 მაჩვენებელი. თუმცა, შესაძლებელია ბიზნეს გარემოს აღწერა არა 6, არამედ ერთი, ინტეგრირებული მაჩვენებლის მეშვეობით, რომელშიც აღნიშნულ 6 მაჩვენებელს საკუთარი წვლილი შეაქვთ.

ორი ეკონომიკური სისტემის ინტეგრაციის პროცესის ფორმალიზება შემდეგ ნაბიჯებს მოიცავს: 1) მონაცემთა მოგროვება ორი ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს გარემოს მაჩვენებლების შესახებ; 2) ბიზნეს გარემოს ფაქტორების და წარმოების მოცულობას შორის დამოკიდებულების შეფასება მრავალფაქტორიანი რეგრესული ანალიზის მეშვეობით; 3) რეგრესიის კოეფიციენტების ტრანსფორმაცია ბიზნეს გარემოს ინტეგრირებული მაჩვენებლის გამოსათვლელი ფორმულისთვის; 4) ორი

ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს გარემოს ინტეგრირებული მაჩვენებლების ანგარიში და მათ შორის სხვაობების დადგენა წლების მიხედვით; 5) დროით მწკრივების ანალიზის მეთოდის გამოყენება იმის დასადგენად, თუ რამდენად დიდია სხვაობა და როგორ შეიცვლება იგი მომავალში; 6) ორივე ეკონომიკური სისტემის ბიზნეს გარემოს 6 ფაქტორის შედარებითი განხილვა ცალცალკე ინტეგრაციის მაღალი რისკის, დაბალი რისკის და ურისკო ზონების გამოყოფის მიზნით და რისკების მართვის ღონისძიებების შემუშავება.

ინვესტირება ახალ ტექნოლოგიებში, სამუშაო ძალის კვალიფიკაციის ამაღლება, მისი გადინების დაბრკოლება, ხარისხის მართვის სისტემის დანერგვა, ეკომეგობრულობის პრინციპის გაძლიერება კომპანიაში - ეს არის ბიზნეს სუბიექტისთვის საკვანძო გამოწვევები, როდესაც მცირე სისტემის ბიზნეს გარემო მსხვილი გაერთიანების ბიზნეს გარემოსთან ინტეგრირდება.

კონკურენციის, როგორც არაფორმალური ინსტიტუციის განვითარების ხარისხი განაპირობებს იმას, რომ საქართველო ხასიათდება, როგორც საბაზრო ეკონომიკისკენ მეტად გადახრილი შერეული ეკონომიკა, ხოლო ევროკავშირი საბაზროსთან ძალიან ახლოს მდგარი შერეული ეკონომიკა.

საქართველოს ბიზნეს გარემოს ცვლილება ევროკავშირში ინტეგრირების პროცესში შეიძლება აღწერილ იქნას ტერმინით „ადაპტირება“ - ბიზნეს გარემოს მოუწევს იმ მახასიათებლების მიღება, რომელიც მას ინტეგრაციის პროცესში „დახვდება“ მსხვილ, განვითარებული ეკონომიკის მქონე ევროკავშირში.

რეგრესიის კოეფიციენტების ტრანსფორმაციის შედეგად გაჩნდა შესაძლებლობა გამოთვლილიყო ბიზნეს-გარემოს ინტეგრირებული მაჩვენებლები საქართველოსთვის და ევროკავშირისთვის და გაანგარიშებულიყო მათ შორის სხვაობა. როგორც ჩანს, 2002-2019 წლის რეტროსპექტივაში, ამ მაჩვენებლებს შორის სხვაობა თანდათან მცირდება.

ამავე დროს, ჩადრმავებულმა ინტერვიუმ ქართულ კომპანიებთან აჩვენა, რომ ევროკავშირი ქმნის მათთვის შესაძლებლობებს და ზოგიერთ შემთხვევაში ისინი წარმატებითიყენებენ მათ, თუმცა უმეტეს შემთხვევაში ქართული კომპანიების აქტივობას ევროკავშირში საკუთარი საქმიანობის გაფართოების მიმართულებით უფრო საცდელი ხასიათი აქვს, ხშირად კი ახალ ბაზარზე გასვლასთან

დაკავშირებული უამრავი ეკონომიკური, რესურსული, ტექნოლოგიური, ფინანსური, რეგულაციური სირთულეების, ასევე ერთეულ პროდუქტზე დაბალი დანახარჯების მიღწევის შეუძლებლობის გამო ისინი საერთოდ აჩერებენ მუშაობას ამ მიმართულებით, ან პაუზას იღებენ.

ერთი მხრივ საქართველოს, და მეორე მხრივ ევროკავშირს და ევროპის ატომური ენერჯის გაერთიანებას და მათ წევრ სახელმწიფოებს შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმების მიხედვით საქართველოს აღებული აქვს მთელი რიგი ვალდებულებები შიდა სახელმწიფოებრივი რეფორმების, საქონლით ვაჭრობის გაადვილების, სტანდარტების დაახლოების, სანიტარიული და ფიტოსანიტარიული ზომების, სახელმწიფო შესყიდვების, კონკურენციის, ენერჯეტიკის და სხვა საკითხებში.

ვიზა-ლიბერალიზაციის რეჟიმმა მაშინვე მოიტანა ეფექტი საქართველოს მოქალაქეების ევროკავშირში ვიზიტების გახშირებასთან დაკავშირებით. ასევე ამ რეჟიმმა გახსნა ემიგრაციის კიდეც ერთი შესაძლებლობა სამუშაო ძალისთვის.

შეიქმნა მთელი რიგი სტრუქტურები, რომლებიც ასოცირების შეთანხმების რეალიზაციის კოორდინაციას ახორციელებენ.

იდეოლოგიურად ინტეგრაცია არ აღმოჩნდა უცხო საქართველოს მოსახლეობისთვის, რადგან საქართველოს ისტორიულად გააჩნია ამგვარი სწრაფვა. ამავე დროს, ევროინტეგრაციისადმი ამგვარ „ბუნებრივ“ დამოკიდებულებაში არის საფრთხე, რომ იგი გარკვეულწილად ნიჰილიზმში გადაიზარდოს.

ევროკავშირის და საქართველოს მაკროეკონომიკური მაჩვენებლების ცვლილების მიმართულება წლების მანძილზე პრაქტიკულად ემთხვევა ერთმანეთს თითქმის ყველა მაჩვენებლის მიხედვით, რაც ნიშნავს, რომ საქართველოს და ევროკავშირის სოციალურ-ეკონომიკური ცხოვრება პრაქტიკულად ერთიან, მსგავს გლობალურ და რეგიონულ პირობებში მიმდინარეობს, რომელიც მსგავს პირობებს ადგენს ეკონომიკური საქმიანობისთვის ინტეგრაციის ორივე მონაწილისთვის.

2015-2020 წლებში საქართველოს მთავრობამ უამრავი ღონისძიება განახორციელა ასოცირების ხელშეკრულების, მათ შორის DCFTA პირობების შესასრულებლად. ეს ღონისძიებები მიზნად ისახავდა ადგილობრივი მეწარმეების

უნარების გაძლიერებას ევროპულ ბაზარზე საბრძოლველად, ადგილობრივი სტანდარტების და რეგულაციების ევროკავშირთან დაახლოებას და სხვა.

სამწუხაროდ, FDI, ექსპორტის და იმპორტის მაჩვენებლები არ აჩვენებს მკვეთრ ცვლილებებს ასოცირების შეთანხმების ძალაში შესვლის შემდეგ. ამასთან, ევროკავშირიდან იმპორტის მაღალი და მერყევი ტემპებით ზრდა კიდევ ერთხელ ადასტურებს ფაქტს საქართველოს როგორც იმპორტზე დამოკიდებული ქვეყნის თაობაზე. ამავე დროს აჩვენებს, რომ მიუხედავად საქართველოს ბიზნეს-გარემოს პირობების დაახლოებისა ევროპულ ბიზნეს-გარემოსთან, ბიზნეს-სექტორის რეაგირება, რაც ასახული იქნებოდა იმპორტშემცვლელი წარმოების მასობრივ გაშლაში, ექსპორტის მკვეთრ გადიდებასა და ევროპული ინვესტიციების მოზიდვის დაჩქარებაში, ჯერ-ჯერობით იგვიანებს.

საქართველოს მთავრობა სამომავლოდ კვლავ აგრძელებს ასოცირების შეთანხმებით აღებული ვალდებულებების შესრულებას და საქართველოში არსებული ეკონომიკური საქმიანობის პრაქტიკის მორგებას ევროპულ სტანდარტებზე რეგულაციების, საჯარო ინსტიტუტების რეფორმირების, ვაჭრობის პროცედურების გამარტივების და ევროპული სტანდარტების აღიარების და დანერგვის გზით.

ბიზნეს-გარემოს ამგვარი ადაპტაციის რაოდენობრივი გამოხატვისთვის ჩამოყალიბდა ჰიპოთეზა რომელიც აჩვენებს, როგორ მცირდება სხვაობა ბიზნეს-გარემოს ინტეგრირებულ მაჩვენებლებს შორის 2020-2025 წლებში.

IBM SPSS პროგრამის გამოყენებით გაკეთდა ამ სხვაობის პროგნოზი 2020-2025 წლებისთვის და აღმოჩნდა რომ პროგნოზის მიხედვით ეს სხვაობა 2019 წლის დონეზე უცვლელი დარჩება - საქართველოს ბიზნეს-გარემო არ გააგრძელებს დაახლოებას ევროკავშირის ბიზნეს-გარემოსთან.

ამავე პროგრამის მეშვეობით ჩამოყალიბდა ნდობის ინტერვალები საპროგნოზო მაჩვენებლისთვის 95%-ის დონეზე და აღმოჩნდა, რომ ჰიპოთეტიური მაჩვენებლები ხვდება ამ ინტერვალის ქვედა საზღვართან ახლოს.

საქართველოს და ევროკავშირის ეკონომიკური ზრდის ტემპების, ინფლაციის, უმუშევრობის, სიღარიბის, გარემოს დაჭუჭყიანების, სავალუტო კურსის 2002-2019 წლის მონაცემების ცალ-ცალკე განხილვის და შედარებითი ანალიზის შედეგად

გამოვლინდა, რომ საქართველოს და ევროკავშირის ბიზნესი ერთნაირ, გლობალურ და რეგიონულ ბიზნეს-გარემოში ფუნქციონირებს.

ძირითადი საფრთხეები, რომლებიც შეიძლება საქართველოს ბიზნესისთვის გაჩნდეს ევროკავშირთან ინტეგრაციის პირობებში ევროზონის ბიზნეს-გარემოსთან შეგუების დროს, წარმოიშვება საქართველოს დღევანდელი ეკონომიკური სისტემის ერთი ნეგატიური თავისებურებიდან, ქვეყანა დამოკიდებულია იმპორტზე, რამაც შეიძლება წარმოშვას რესურსების გადინება და მათზე გეოგრაფიულად წვდომის გართულება ქართული ბიზნესისთვის, კონკურენციის გამწვავება და საბოლოოდ „კმაყოფაზე“ მყოფი ტერიტორიის როლში გამოსვლა ევროკავშირისთვის. კომპანიებისთვის წარმოიშვება რისკების მრავალფეროვანი სპექტრი, საიდანაც შეიძლება გამოიყოს უნდობლობა ქართული პროდუქციის მიმართ, კვალიფიკაციის ნაკლებობა და სირთულეები ახალი ტექნოლოგიების ათვისების პროცესში, ინფორმაციის ნაკლებობა სხვადასხვა რეგულაციების შესახებ და ა.შ.

წარმოების ფაქტორებზე შემცირებული წვდომა, არამიმზიდველი საინვესტიციო გარემო და ეროვნული წარმოების საქონელ-მომსახურების გასაღების პრობლემები წარმოადგენენ იმ საკვანძო შედგენილ რისკებს, რომლებიც შეიძლება გაჩნდეს საქართველოსთვის ევროინტეგრაციის პროცესში, რასაც მივყავართ ძირითადი რისკისკენ: ევროინტეგრაციის პროცესში ადგილობრივი წარმოების ბიზნეს გარემო გაუარესდება და ქვეყანა გადაიქცევა კრიზისულ რეგიონად, რომელმაც ევროკავშირს მიაწოდა თუ რამ სამუშაო ძალა და კაპიტალი გააჩდა და ახლა კერძო და საჯარო ტრანსფერტებზე ცხოვრობს.

ამ საფრთხის თავიდან ასაცილებლად ან შესარბილებლად ან მასთან გამკლავებისთვის საჭიროა ღონისძიებების კომპლექსური სისტემის განხორციელება, რომლებიც მოიცავენ როგორც მაკრო, ისე მიკროდონეზე განსახორციელებელ მოქმედებას, კერძოდ: ა) მასტიმულირებელი მონეტარული და შემზღუდავი ფისკალური პოლიტიკის შეხამება. ბ) ინვესტიციებზე ევროკავშირიდან, ქართული და ევროპული ერთობლივი საწარმოების შექმნაზე, ემიგრაციული კაპიტალით საწარმების შექმნაზე განსაკუთრებული საშეღავათო პირობების მიღება. გ) სოციალური პაკეტის გამსხვილების და პაკეტის მიღების პირობების გამკაცრების პოლიტიკის შეხამება. დ) კონკურენციის გამწვავების და ტექნოლოგიური

განვითარების პოლიტიკების შეხამება. ე) განათლებაზე წვდომის გადიდების და განათლების სტანდარტების გამკაცრების პოლიტიკის შეხამება. ვ) სოფლის მეურნეობის პროდუქციისთვის მწვავე კონკურენტულ ბაზარზე სუბსიდირების და სხვა დახმარებების გარეშე დაშვების, აგროსამრეწველო კომპლექსის განვითარების ხელშეწყობის და ტექნოლოგიური დახმარების პოლიტიკის შეხამება. ზ) ევროკავშირთან ტურისტული გაცვლების მასშტაბების ზრდის პოლიტიკა. თ) ევროპული საქონელ-მომსახურების საწარმოო ჯაჭვში ადგილობრივი სამრეწველო საწარმოების ჩართვის პოლიტიკა.

რაც შეეხება საფრთხეების მართვას ქართულ კომპანიებში, ისინი დაკავშირებულია ისეთ ოპერაციებთან, როგორცაა ქართული ინდუსტრიული პროდუქტის იმიჯის ამაღლება ევროპულ ბიზნეს სივრცეში, თანამშრომელთა კვალიფიკაციის ამაღლების ღონისძიებები, ფილიალების გახსნა ევროკავშირის ტერიტორიაზე და ბაზრების დივერსიფიკაციის პოლიტიკა.

მონტე-კარლოს ექსპერიმენტის, R²-ის, დარბინ-უოტსონის ტესტის და F-სტატისტიკის მაჩვენებლები ამტკიცებენ, რომ როგორც რეგრესიის განტოლებები, ისე დინამიკური მწკრივის ანალიზიდან მიღებული შედეგები სწორად ასახავენ რეალობას. გარდა ამისა, პარალელურ რეჟიმში განხორციელებული თვისებრივი ანალიზის შედეგები ასევე ამტკიცებენ, რომ ღია, ღერძულა და შერჩევითი კოდირება ასევე იმსახურებენ ნდობას.

სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი დებულებები ასახულია ჩვენს მიერ გამოქვეყნებულ ნაშრომებში, მათ შორის:

1. **გურამ საფარიძე** - შრომითი მიგრაცია - საქართველო, აღმოსავლეთის პარტნიორობა და ვიზალიბერალიზაცია -ჟურნალი ეკონომიკა No 5; გვ 182 - 199 <https://economics.bpengi.com/home/2017/05> ISSN 0206-2828
2. **გურამ საფარიძე** - საქართველოს ბიზნეს გარემოს რეტროსპექტული ანალიზი - ინოვაციური ეკონომიკა და მართვა. ტომი No 9. 2022წ. ნომბერი <http://iem.ge/ojs/index.php/journal> ISSN 2449-2418 DOI prefix: 10.46361
3. **Guram sapharidze** - The Characteristics of the Business Envirinment of the Different Economic Systems Economics. - Ecology. Socium.volume 6 No 3(2022) ISSN-L: 2616-7107, DOI prefix: 10.31520;
4. **Guram sapharidze** - The process of integration of business environments of two economic systems - Access to Science, Business, Innovation in Digital Economy. Volume 3, Issue 3, September, 2022 <https://journal.access-bg.org>(ISSN 2683-1007, DOI prefix: 10.46656

Batumi Shota Rustaveli State University
Faculty of Economics and Business
Department of Business Administration, Management and marketing

Guram sapharidze

The Actual issues of Georgia's Business environment in the process of Euro-integration

Abstract of the Dissertation
Submitted for the Academic Degree
of Doctor of Business Administration

Batumi – 2022

The dissertation is being completed at Batumi Shota Rustaveli State University's Department of Finance, Banking, and Insurance, Faculty of Economics and Business.

Scientific supervisor: **Paata Chaganava**
 Doctor of business administration
 Assoc.Professor of Batumi Shota Rustaveli State University

Foreign appraiser: **Halyna Fyliuk**
 Doctor of Economics, Head of department of Economics Business of
 Taras Tsevchenko State University of Kyev; Ukraine

appraisers:

Gela Mamuladze
 Doctor of Economics. Professor of Batumi Shota rustaveli State
 University

Paata Aroshidze
 Candidate of Economic Sciences
 Associate Professor of Batumi Shota Rustaveli State University

Nanuli Makharadze
 Candidate of Economic Sciences
 Associate Professor of Batumi Shota Rustaveli State University

The dissertation will be defended in public on July 26, 2022, at 14:00 during a session of the dissertation commission constituted by the Dissertation Board of the Faculty of Economics and Business at Batumi Shota Rustaveli State University.

Address: Batumi, Ninoshvili St. /35 / Rustaveli Street №32, Room № 423

Secretary of the Dissertation Board: Leila Tsetskhladze Doctor of Business Management
Assistant Professor of Batumi Shota Rustaveli State University

The dissertation is available in the library of Ilia Chavchavadze of Batumi Shota Rustaveli State University (Batumi, 35 Ninoshvili St.), and its annotation is available on the website of the same institution (www.bsu.edu.ge)

Introduction

Relevance of the research topic. Georgia is on the path to EU membership. The Association Agreement has effectively opened numerous doors in many spheres of European public relations, including economic interactions. Export potential for a variety of goods and services to the Georgian entrepreneurial sector in the EU are critical in this regard. One critical question that may arise in this scenario is whether Georgian industry is prepared to seize new prospects successfully.

This raises another question: how flexible is the Georgian business sector, focused on development and adaptation, to successfully respond to the changing conditions of doing business?

Simultaneously, it is reasonable to ask another question: what changes will integration into the EU imply for Georgian businesses in terms of doing business, and what role will business environment factors play for Georgian firms that begin making new business decisions in light of new opportunities?

Clearly, the prospects for Georgian business representatives following EU integration are critical, as the entrepreneurial sector generates national revenue and so contributes significantly to people's well-being. The ability of the business sector to adjust to the new reality, what will change for it and what will not - the answers to these questions are essential in determining the integration's overall efficacy.

The business environment is the external or internal reality in which an enterprise operates. This is a multifactorial data set in which some factors are more important than others. Eventually, the organisation must adjust to some of them, while others can be managed inside (clearly, primarily through internal branding considerations). However, how they manage internal branding factors in this or that society is a defining feature of that society's business environment.

Problem study condition. Relations between Georgia and the European Union have become the subject of several dissertations. Inga Tsintskiladze's, Sergi Kapanadze's, Natia Daghelishvili's, and Otar Abesadze's recently defended doctoral dissertations will examine various facets of Georgia-EU relations.

The problems of Georgia and EU integration are attracting the attention of many researchers. G. Mamuladze, P. Aroshidze, B. Gechbaia, V. Serzhanov, M. Tsetskhladze, A. Tsintsadze, I. Vashakmadze, I. Tavadze, L. Melian-Putkaradze, G. Abuselidze, K. Chakhava, S. Gelashvili, The articles of N. Abesadze, O. Abesadze, S. Loda, R. Putkaradze, G. Bedinashvili, S. Gogiashvili, S. Pavliashvili, M. Kristina, N. Abramishvili, A. Rukandra focus on the problems of the process of economic integration of Georgia and the European Union and the various opportunities arising in this process.

Working Hypothesis. In the process of Georgia's integration with the EU, when the characteristics of the country's business environment are slowly approaching the indicators of the EU business environment, the key problem for Georgian industry is the small scale and resources of enterprises, which does not allow them to effectively manage the product key process in the EU.

Purpose and objectives of the Study/Research. The purpose of this study is to identify patterns of change in the business environment for Georgian enterprises during the process of integration into the European Union, to identify the primary barriers to adaptation to new business conditions, and to develop mechanisms for resolving those barriers.

The aim of the research was to establish the following objectives: to comprehend the economic regularities of the process of business environment transformation on the business unit; to determine the quality of realisation of new opportunities for Georgian enterprises during the process of integration with the European Union and to identify the major issues; and to develop mechanisms for resolving integration-related issues and threat management.

Research subject and object. The study explores the changes in the business environment that occur as a result of the integration of two economic systems and their impact on the corporate entity's operations. The research is focused on a business unit that functions within a small-scale economic system that is connected into a larger economic union.

Research Methodology. The aims and objectives of the research, the working hypothesis, the subject and the object of the research led to the use of two quantitative methods in the research process. Timeline analysis was used to predict the integration

process. Multifactorial regression analysis was used to assess the factors of the business environment.

Research Results/Outcomes. In the process of integrating a small economic system into a large economic union, changes in the business environment have an effect on the business entity; an analysis of the impact of changes in the Georgian business environment on Georgian enterprises within the context of the Georgian and EU integration processes was conducted, and the primary integration threats and problems confronting Georgian enterprises were identified; Several mechanisms have been developed.

Scientific novelty. As a result of the theoretical understanding of the impact of business environment transformation on the business entity in the process of integration of economic systems, it became clear that it is necessary for business entities to make decisions on minimizing production costs, effective market control, labor force and investment in modern technologies; The analysis of the Georgian business sector revealed that the small size of enterprises, lack of access to various resources or technologies, distrust of Georgian products and, consequently, the inability to fight effectively in a highly competitive European market are the most important problems for Georgian enterprises; It was found that the business environment indicators of Georgia and the EU are close to each other; It was found that the dynamics of the business environment in Georgia and the EU is practically the same, which shows that the two economic systems are developing practically the same; The methods of regression analysis and time series analysis were related to each other within the general scheme of quantitative analysis. In the first, regression coefficients were reported to determine the contribution of a particular factor of the business environment to total output. The coefficients of the regression equation were then modified to obtain the coefficients of value for the integrated index formulas of the business environment. The difference between the business environment indicators of the two systems was then calculated to predict the convergence of business environments as part of the time series analysis.

Theoretical and practical significance of the paper. The results of the research may be of interest to those in academia who study the problems of business environment transformation and the business entity responding to environmental changes.

Transforming the decision-making process and content of the enterprise in response to the new reality of the business environment may be interesting for researchers in the field of management, risk management, strategic management.

The identified threats, problems of the business integration process of Georgia and the EU and the directions of their individual or cooperative management developed by business entities may be interesting for business practitioners who try to maximize profits and minimize losses in the integration process.

The dissertation's first chapter, titled "**Theoretical comprehension of the change in the business environment during the integration of two economic systems,**" is divided into three subsections. The section "**Enterprise working in an economic system's business environment**" defines the business environment as a collection of factors that evolve over time and influence the sustainability of large-scale business choices and operations. The following classification system can be used to categorize elements of the business environment: Macroeconomic environment of business (economic growth, unemployment, and inflation); Microeconomic environment of business (level of competition); Social environment of business (poverty; political situation); Business eco-environment (environmental pollution); Global economic environment of business (exchange rate).

The business climate presents difficulties for businesses operating in it. As a result, businesses must make a variety of options in order to address these issues. Table 1 summarizes these choices.

Table 1. Business entity response to changes in the business environment conditions

N	Business Environment	Factors	Challenges for the business sector	Business solutions
1	Global	Exchange rate	Sharp changes in the exchange rate	Decision on the investment or suspension of investment in a partner country Decision on the purchase or expenditure of foreign exchange reserves Decision on the key of the goods or the suspension of the key Decision on the purchase or expenditure of supplies.
2	Macro	Economic Growth	Falling or rising economic growth rates in the country / partner countries	Decision on change / reduction of production volume Decision on changing the number of employees Decision to explore new markets Decision on product / service

				differentiation.
		Unemployment	Cyclical unemployment	Decision on change in wage policy Decision on changing the number of employees Decision on the implementation of projects related to business social responsibility Decision to relocate a business to another country
		Inflation	Rising price levels on both final and intermediate products, including supply shocks.	Decision on pricing policy change Decision on change of production volume Decision on changing the number of employees Decision on the implementation or suspension of investments
3	Micro	Quality of competition	Aggravation of competition	Decision on pricing policy change Decision on product / service differentiation About searching for new markets
4	Social	Poverty	Social tension	Decision to relocate a business to another country Decision on change of production volume The decision to invest in the workforce Decision on the implementation of projects related to business social responsibility
		Political situation	Political tensions	Decision to postpone investment Decision to relocate a business to another country Decision on change / suspension of production volume.
5	Ecological	Environmental	Change in environmental legislation. Environmental problems.	Decision to invest in eco technologies Decision on the implementation of projects related to the ecological responsibility of the business Decision to relocate a business to another country Decision on change of production volume

Source: Author

Section 1.2 "**Business in the process of integration of two economic systems**" discusses different cases of integration, depending on the type of economic system, its scale and level of development. The first characteristic on the basis of which the process of integrating business environments will be described is the scale of the economic system. Table 2 provides a concise description of the various cases of the integration process.

Table 2. The process of integrating business environments when economic systems of varying scale and complexity are combined

	Small economic system	Large economic system	Several small economies	Several large economies
Small economic system	Case 1. The business environment acquires the features of both	The business environment of a small economic system is adapting to the business	The business environment of a small economic system adapting to the business	The business environment of a small economic system adapting to the business

	systems	environment of a large economic system	environment of a previously established union	environment of a previously established union
Large economic system	Case 5. The business environment of a small economic system is adapting to the business environment of a large economic system	Case 2. The business environment acquires the features of both systems	The business environment acquires the features of both systems	The business environment acquires the features of both systems
Several small economies	Case 8. The business environment of a small economic system is adapting to the business environment of a previously established association	Case 6. The business environment acquires the features of both systems	Case 3. The business environment acquires the features of both systems	The business environment acquires the features of both systems
Several large economies	Case 10. The business environment of a small economic system is adapting to the business environment of a previously established association	Case 9. The business environment acquires the features of both systems	Case 7. The business environment acquires the features of both systems	Case 4. The business environment acquires the features of both systems

Source: Author

The second characteristic that must be considered when analyzing changes in the business environment is the economic system type. Table 3 summarizes the characteristics of an integrated business environment that is in the process of integrating various economic systems.

Table 3. The process of integrating business environments under the conditions of unification of different types of economic systems

	Traditional Economy	Commanding economics	Market economy	Mixed economy	Transition economy
Traditional economics	Case 1. The business environment remains unchanged	The business environment of a traditional economy adapts to the business environment of a domineering economy	The business environment of a traditional economy adapts to the business environment of a market economy	Traditional economics incorporates its characteristics into a mixed economy business environment	The degree of uncertainty, ambiguity in the business environment of a transition economy will increase
Commanding economics	Case 6. The business environment of a traditional economy adapts to the business environment of a domineering economy	Case 2. The business environment remains unchanged	The business environment will be obtained with the indicators of both systems, ie the business environment of the mixed economy	The business environment of a mixed economy will be more like the business environment of a purely domineering economy	The business environment of a transition economy is adapting to the business environment of a domineering economy
Market economy	Case 10. The business environment of a traditional economy adapts to the business environment of a market economy	Case 7. The business environment will be obtained by the indicators of both systems, ie the business environment of the mixed economy	Case 3. The business environment remains unchanged	The business environment of a mixed economy will be more like the business environment of a pure market economy	The business environment of a transition economy is adapting to the business environment of a market economy
Mixed economy	Case 13. Traditional economics incorporates its characteristics into a		Case 8. The business environment of a mixed economy	Case 4. The business environment remains unchanged	The business environment of a transition economy is adapting to the business

	mixed economy business environment		will be more like the business environment of a pure market economy		environment of a mixed economy
Transition economy	შემთხვევა 15. The degree of uncertainty, ambiguity in the business environment of a transition economy will increase	Case 11. The business environment of a mixed economy will be more like the business environment of a purely commanding economy	Case 12. The business environment of a transition economy adapts to the business environment of a market economy	Case 9. The business environment of a transition economy is adapting to the business environment of a mixed economy	Case 5. The business environment remains unchanged

Source: Author

A third characteristic needed to describe well the process of changing the business environment in each case is to identify the level of development of the economic systems involved in integration. Table 4. shows the cases of integration of business environments for economic systems at different levels of development.

Table 4. Characteristics of an integrated business environment when integrating economic systems with different levels of development

	Developed economy	Emerging economy
Developed economy	Case 1. The business environment will not change	In this case, the business environment of a developing country adapts to the business environment of a developed country
Emerging economy	Case 3. In this case the business environment of a developing country adapts to the business environment of a developed country	Case 2. The business environment will not change

Source: Author

The final process that accompanies the merger, which should be discussed in this paragraph, is the timing of the merger - the stages of integration, the phases that the integration participants go through until their final merger.

Table 5 shows the integration phases in the slightly extended aspect. The five phases of Balsa are intertwined here in two - in part and in full formal integration. In addition, there are three "pre-integration" phases - the formation of ideology, promotion and implementation of technical work. Another final phase has been added - full integration, which means full integration / formalization of formal and informal institutions.

Table 5. Phases and aspects of economic integration

	Economic considerations	Social aspect	Institutional aspect	Ideological aspect	Political aspect
Phase 1. Formation of ideology	Economic relations between economic systems typically involve export-import operations and the movement of economic resources, with the exchange rate, economic frontiers, and macroeconomic policies defining the framework.	The members of the community in question may have a history of living in one state, or are ethnically or culturally close to one another, although they are not currently inclined to unite.	Various formal institutions developed in these societies in their own way and by logic. They may or may not look alike. The same can be said for informal institutions.	The ideology of integration can emerge in academia and be delivered to the public through authoritative individuals, the media, contemporary art. At the same time, the ideology of integration can "spin" in society for years (decades).	There may be a political force in societies that shares and supports the ideology of integration, although it has not yet been able to influence public life.
Phase 2. Idea Promotion	Economic agents are beginning to consider the benefits of a possible economic union, despite the fact that economic processes continue to take place within the same framework as in the first phase.	Citizens are more likely to be influenced by the promotion of the idea of unification, especially by the part of the society that is more prone to change or likes the idea of such unification.	Neither formal nor informal institutions have any changes in this phase	The idea of integration finds its development in two directions: a) in the form of various scientific papers in the academic field and b) in the form of public discussion in the mass media.	The idea of integration becomes one of the elements of the political platform of the leading political force, thus it slowly takes on a formal look and a time-bound plan.
Phase 3. Implementation of technical works	Economic agents begin adapting to the anticipated integration conditions: planning and implementing required investments, conducting market research, and performing other procedures.	Citizens are also beginning to plan and implement steps to adapt to the conditions of expected integration (mobility, travel planning, etc.)	Formal institutes begin technical work related to integration.	In this phase, the development of ideology is related to the details of issues arising in various aspects of integration, including the introduction of a single currency, in which the leading role is still played by the academic sector.	The government begins coordinating integration work by setting up working groups between different states, creating a regulatory framework.
Phase 4. Partial integration	The free movement of goods, services, labor, and capital creates new business opportunities for economic agents.	Free movement of citizens enables citizens to establish closer socio-cultural relations with the neighboring community	Formal institutions, while carrying out integration-related tasks, still fit into the pre-integration system	The idea of integration finds further expansion. The academic sector, the media and the political parties are promoting the post-integration phase, although at this stage there is	The introduction of a single currency necessitates a single monetary policy, which in itself implies similarity or integration into other aspects of economic policy.

				also a pro-disintegration force.	
Phase 5. Complete formal integration	Within the integrated system, the formal conditions for conducting business become completely unified.	Citizens enjoy opportunities for integration, although socio-cultural diversity remains	A unified system of formal institutions is being formed, at this stage all formal institutions are common. Pre-integration differences disappear.	The ideology of integration seeks to assert the potential for preserving socio-cultural diversity in the integration process, as well as to protect new formations from promoting the idea of disintegration.	Unified legislative, executive and judicial power, unified monetary fiscal and social policy are strengthened
Phase 6. Full integration	Improving informal business conditions contributes to the creation of a unified business environment within an integrated economic system.	Socio-cultural similarity implies the establishment of the same standard of living and conditions for all citizens of the integrated system, which is based on the social diversity of citizens.	Full integration of formal and informal institutions	The idea of integration shifts from evaluating the integration process to reasoning. In addition, it seeks to cite arguments for further expansion of integration.	United State

Source: Author

It seems that in the process of integrating business environments, specific business entities are faced with three possible types of business environment: 1. A completely new reality if the integration of their economic system business environment with other members of the business environment. In this case, they will have to get acquainted with the new rules of the game and get used to them; 2. A more or less familiar reality, if the conditions of the business environment of the participants in the integration process are mixed and mixed. In this case, adapting will be relatively easy because they already have experience responding to some factors in the business environment; 3. Absolutely familiar reality if these business entities are representatives of the integration leader. In this case, it is the business environment of their economic system that dictates the conditions that others must come to terms with. Consequently, these business entities do not have to change anything in their governance activities, decision-making structure and content.

Section 1.3, "**Changing the enterprise's business environment during integration with the country's large economic union,**" examines the theoretical situation in which the business environment of a small economic system is integrated into the business

environment of a large economic system. Table 6 summarizes the cases from Tables 2, 3, and 4 that apply to Georgia's relationship with the EU.

Table 6. Contrast of specific cases of integration of two economic systems from Tables 4, 5 and 6

		Integration participant 2		
		A mixed economy very close to the market	Several large economies	Developed economy
Integration participant 1	A mixed economy that is highly inclined towards a market economy	Case 8. The business environment of a mixed economy will be similar to the business environment of a market economy (Table 1.2.2)		
	Small Economy		Case 10. Small Business Business Environment Adapts to the Business Environment of a Large Economic Union (Table 1.2.1)	
	Emerging Economy			Case 3. The economy of a developing country is adapting to the economy of a developed country. (Table 1.2.3)

Source: Author

Table 7 is an attempt to illustrate the process of integrating the business environment of an “adaptable” participant (participant 1) into the economic activities of a leading participant (participant 2) in the integration process of two economic systems through the phases of integration discussed above..

Table 7. The process of adapting the business environment

	Formation of ideology	Idea promotion	Implementation of technical works	Partial integration	Full formal integration	Full integration
Global environment						
exchange rates	At this stage, the exchange rate is set and changed according to the regularities of the small economic system, and in accordance with the intervention policy set by the Central Bank, it is not affected by the process of ideology formation.	At this point, transactions in the currency of a large economic system may increase as economic agents begin to pay attention to that currency, which may lead to a depreciation of the national currency against the partner currency.	At this stage, the impairment process may be halted as technical work may also involve the achievement of currency stability, which should be a prerequisite for a single currency.	The single currency implies that the currency power of a large economic system can now be used by actors in a small economic system.	The change in the currency environment is, in principle, less subject to fluctuations, which means that the reliability of the enterprise will increase in the new integrated system.	The new currency will be "own" recognized at the informal institution level, which will increase confidence in the new integrated member.

Macro environment						
Economic growth, unemployment and inflation	Inflation, economic growth and employment rates continue to change virtually according to their own systemic regularities.	Macroeconomic dynamics at the promotion stage are also not related to the integration process. Perhaps at this point monetary and fiscal policy makers are simply analyzing possible reform issues in their areas.	At this point, fiscal and monetary policies begin to change and move towards the indicators of the system with which they are being integrated. This means that the price level will stabilize, economic growth and, consequently, employment rates will also start to move steadily towards the chosen mark.	Already within the customs union the indicators of the small economic system are under the influence of the indicators of the large economy. For businesses, this means less volatile macroeconomic indicators.	Macroeconomic indicators are set within the framework of unified fiscal and monetary institutions	Analyzing integrated budget or monetary policy issues is already becoming commonplace for people from small economic systems. The "memory" of a small economic system is completely lost in the integrated system.
Micro environment						
Quality of competition	At this point, the degree of market competitiveness remains unchanged in both economic systems	At this stage, no changes in the quality of competition, although business entities are already beginning to think about preparing for increased competition.	New markets and new competition are becoming an imminent reality - here the degree of market competitiveness does not change in isolated societies, but rather the scale of the market itself increases.	Companies are realizing new key opportunities but they are also realizing aggravated conditions of competition.	A completely free market creates a common space for competition for most markets.	Rules of competitive struggle are becoming commonplace for new Union business entities
Social environment						
Poverty, political situation	The economic system of both participants, which continues to move at its own pace, maintains its own rates of poverty. Pro- and anti-integration forces are emerging in the political arena	At this stage, there is virtually no change in poverty rates. Political discussion about joining or not joining the union does not change the political atmosphere in a given society	At this stage, economic entities below the poverty line consider territorial shifts in an integrated economic system to take advantage of new opportunities, typically from a less developed participant to a more developed participant economic system. At this point, the first active actions on the part of opponents of integration may emerge.	Free movement allows low-income workers to seek their fortune abroad, this may be good for a recipient looking for a low-paying job, perhaps bad if the new workforce competes locally and requires budget expenditures to manage migration. Opponents of integration are formed as a kind of permanent force which, despite being active, does not change anything on the path of	The fight against poverty becomes an element of a unified policy, and in practice the approach to it becomes the same in an integrated economic system. The political process is increasingly taking place with the political processes of the corresponding union.	Attitudes towards poverty are changing throughout the integrated economic system, especially in the area of migration. A unified policy to tackle poverty also sets expectations for addressing this problem. Both formal and informal institutions of the political process are absolutely similar.

				integration.		
Eco-environment						
Environmental	Environmental values, policies and practices remain unchanged and evolve with the internal regularities of a small economy.	Practically, even at this stage, there are no changes in the environmental values, policies and practices of the small economic system.	At this stage, environmental policy makers in small economies have to reform their policies in line with the standards adopted in large economies. Thus, the business environment can be even more difficult for small business entities in this regard.	This time, it is not the environmental policy that is spreading, but the environmental practice among ordinary citizens, which means that business employees are becoming implementers of similar practices in the field of environmental protection.	The integration of small economy environmental policy into the overall environmental system significantly changes the relationship in this area for small business entities. Environmental practices may become even more expensive for them.	In practice, people are becoming carriers of common environmental values.

Source: Author

As illustrated in Table 7, all of the factors considered go through the integration stages in a similar fashion. The business environment can be defined by a single, integrated indicator, which can be formalized as follows:

$$Y_{\text{small}} = A_1X_1 + A_2X_2 + \dots + A_6 X_6 \quad (1)$$

and

$$Y_{\text{big}} = B_1X_1 + B_2X_2 + \dots + B_6 X_6 \quad (2)$$

For small and large economies where X_i $i = 1 . . . 6$ represents the value of the characteristic of the business environment at some point in time, while A_i and B_i represent the coefficients that reflect the role of the corresponding indicator in the business environment in small and large economies (see Table 8).

Table 8. System of Business Environment Factors Coefficients

		Marking	Characteristics of small economy	Characteristics of the integration of several large economies
	Macro Environment			
1	Economic growth rate	X_1	A_1	B_1
2	Inflation	X_2	A_2	B_2
3	Unemployment	X_3	A_3	B_3
	Social Environment			
4	Poverty level	X_4	A_4	B_4
	Eco Environment			
10	Harmful substances per capita	X_5	A_5	B_5
	Global Environment			
13	Exchange rate	X_6	A_6	B_6

Source: Author

Given the dynamics of the two economic systems' business environment indicators over time. Separately, it is required to continue developing business environment indicators for both systems and to determine the point in time at which these indicators coincide or approach one another. A more effective method of formalizing the integration problem is to analyze trends in terms of gaps rather than individual trends (Table 9).

Table 9. Integrated indicator of business environment for two economic systems, in different phases of integration²

	Formation of ideology	Idea promotion	Implementation of technical works	Partial integration	Full formal integration	Full integration
Y_{small}	$Y_{small 1}$	$Y_{small 2}$	$Y_{small 3}$	$Y_{small 4}$	$Y_{small 5}$	$Y_{small 6}$
Y_{big}	$Y_{big 1}$	$Y_{big 2}$	$Y_{big 3}$	$Y_{big 4}$	$Y_{big 5}$	$Y_{big 6}$
$/ Y_{small} - Y_{big} /$	$/ Y_{small 1} - Y_{big 1} /$	$/ Y_{small 2} - Y_{big 2} /$	$/ Y_{small 3} - Y_{big 3} /$	$/ Y_{small 4} - Y_{big 4} /$	$/ Y_{small 5} - Y_{big 5} /$	$/ Y_{small 6} - Y_{big 6} /$

Source: Author

Prior to considering the technical performance of the theoretical model, another issue must be resolved. This is a case of a "weak point." These are the most difficult business environment elements, since they contribute to the integration of business environments moving at a "acceptable" pace (a different issue) or not at all. The issue can be resolved by examining the variations in each of the six variables separately. Three integration risk zones can be identified and risk management methods developed in this case): When statistics clearly reveal data gaps, it indicates that specific variables in the business environments of the two systems are conspiring against integration rather than disintegration. When statistics deviate from each other or approach each other, it indicates that specific factors in the business environments of the two systems are working on data integration at times and disintegration at other times. When statistics reflect data convergence, it indicates that specific factors in the business environments of the two systems are working on data integration.

The forecasting assignment will be accomplished through the use of time series analysis. Timely analysis is a technique that will be used to forecast the business

² From the technical point of view, during the analysis of empirical data there will be the years included in the schedules instead of the stages of integration. (Auth.)

environment of small and large economic systems based on their historical values. They will be determined using the formulas (1) and (2). (2).

As it turned out, when analyzing various time series models, the simple exponential correction is perfectly consistent with the study's aims, as analytical time series do not imply seasonality or autocorrelation. Calculations utilizing formulae (1) and (2) are impossible without first calculating the values of the A_i and B_i coefficients. This problem can be solved using multivariate regression analysis, which entails finding the regression coefficients for the two equations below:

$$Y^I_{\text{small}} = a_0 + a_1X_1 + a_2X_2 + \dots + a_6X_6 \quad (3)$$

and

$$Y^I_{\text{big}} = b_0 + b_1X_1 + b_2X_2 + \dots + b_6X_6 \quad (4)$$

Where Y is the production volume of the business sector.

Once coefficients a and b have been estimated, they need to be converted to coefficients A and B . In this case a_0 and b_0 will be inverted as constants, and the conversion procedure will be represented by the following formulas to determine the essence of the coefficients and the algorithm for converting the a_i and b_i regression coefficients to the A_i and B_i coefficients.

$$A_i = a_i / \sum a_i \quad i=1 \dots 6 \quad (5)$$

$$B_i = b_i / \sum b_i \quad i=1 \dots 6 \quad (6)$$

After converting regression analysis and regression coefficients (1) and (2) to coefficients, it is feasible to determine the values of integrated business environment indicators for both economic systems that are undergoing integration, allowing for forecasting using the time series approach.

When the business environment of a small economic system is integrated into a larger, already integrated economic system, it is critical to differentiate the distinct traits that characterize business decisions. The ten tables below detail these distinctive qualities.

Table 10. Response of the business entity of the small economic system to the change of the business environment conditions in the process of integration of the business environment of small and large economic systems

N	business environment	Factors	Challenges for the business sector	Business solutions
1	Global	exchange rates	The need to reassess assets, the	Decision on conducting internal and

			terms of the contract in the process of introducing a single currency.	external audit evaluations. Decision on revision of pricing policy. Decision to review supplier relationships
2	Macro	Economic Growth	Technological backwardness limits development prospects for a new member of the union at the level of both the country as a whole and the specific business entity.	The decision to invest in new technologies. Decision on financing scientific-research and experimental-construction works within its own company
		Unemployment	The new business reality requires a highly skilled workforce that can participate in the production of a high quality product / service.	Decision on change in wage policy. Decision on raising the qualification of the work force. Decision on revision and change of recruitment criteria
		Inflation	Inflation caused by supply shocks.	Decision on changing the number of employees. Decision on pricing policy change. Decision on change in production volume.
3	Micro	Quality of competition	The overall size of the market is growing, the demand for its products / services is changing and the degree of competition is also increasing as it is now dominated by bigger and stronger players.	Decision on quality management system modernization. Decision on product / service modernization. Decision on key strategy change
4	Social	Poverty	With integration comes the problem of labor shortages due to labor outflows in the more attractive geographical regions of the new union.	Decision on wage policy. Decision on relocation of business
		Political situation	Political crises caused by disintegration proponents	Decision on relocation of business. Decision on change of production volume
5	Ecological	Environmental	Beyond eco-regulation, a more serious challenge is to build a conscious eco-friendliness in the behavior of business entities and their employees.	Make decisions about introducing eco-friendliness into corporate culture

Source: Author

It seems that the challenges posed by the business environment to the business entity in the process of integrating small and large systems fit into the framework discussed in Chapter 1.1. However, there are some specific features - especially the need to invest in new technologies and training of the workforce, as well as the modernization of quality management systems and the introduction of the principle of eco-friendliness in the production process.

Dissertation Chapter 2. "**Transformation of the Business Environment on the Road to EU Integration in Georgia**" consists of three subsections. In section 2.1. "**Overview of Past Changes in the Business Environment of Georgian Enterprises**" Georgia is characterized as a mixed economy with a highly skewed market economy, while the European Union is a mixed economy very close to the market. Two additional characteristics that are useful for

describing changes in the business environment in Georgia's EU integration process are the scale of the economy and the level of development. Georgia is a small and developing economy, while the European Union is a highly developed economy created by the union of several large entities.

Based on the three characteristics discussed above, it can be concluded that the process of Georgia's EU integration can be described by the three cases that 1.3. The paragraph 11 discusses changes in Georgia's business environment in the EU integration process can be described as "adaptation" - the business environment will have to take on the characteristics that it will "meet" in the integration process in a large, developed EU. It is unlikely that the characteristics of the Georgian business environment, both formal and informal, will remain in any form after integration into the business environment. The current conditions of the Georgian business environment are simply transformed into the indicators that the EU will offer to Georgia.

Table 11. Types of economic systems of Georgia and the European Union and results of the integration process

		European Union		
		A mixed economy very close to the market	Several large economies	Developed economy
Georgia	Case 8. Georgia's business environment will be similar to that of the EU business environment (Table 4)	Case 8. Georgia's business environment will be similar to that of the EU business environment (Table 4)		
	Small economy		Case 10. The business environment of the Georgian economy is adapting to the EU business environment (Table 3)	
	Emerging economy			Case 3. Georgia's economy is adapting to the EU economy. (Table 5)

Source: Author

Georgia is currently at the stage of partial integration with the European Union. At the same time, the EU itself is in the final phase of full integration, when the most difficult element of integration - the amalgamation of informal institutions - has begun. Once it is clear which stages of integration Georgia and the EU are in, it is necessary to determine the significance of the coefficients for the integrated business environment equations separately for Georgia and the EU.

Table 12. Information on Georgian Business Environment Indicators 2002-2020.

Year	Released products, million GEL	Economic Growth	Inflation	Unemployment	Absolute poverty	Emissions of harmful substances per capita	The value of the national currency in dollars
	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆
2002	7000	110	105,6	12,6	24	0,056547992	0,455705432
2003	7100	111,1	104,8	11,5	24	0,047127944	0,46600494
2004	7200	105,9	105,7	12,6	24	0,055793991	0,521648409
2005	7300	109,6	108,2	13,8	24,1	0,069006893	0,551663265
2006	7412,6	109,4	109,2	13,6	23,3	0,072968107	0,562841222
2007	9645,4	112,3	109,2	13,3	21,3	0,083275234	0,598551505
2008	10248,4	102,3	110	16,5	22,1	0,087379145	0,671050866
2009	11003,1	96,2	101,7	16,9	21	0,097022721	0,598623167
2010	13303,7	106,3	107,1	16,3	22,7	0,17390389	0,560978346
2011	19239,9	107,2	108,5	15,1	23	0,191832733	0,59311981
2012	23096	106,2	99,1	15	22,4	0,213917043	0,60558348
2013	23553,6	103,3	99,5	14,6	21,4	0,229130809	0,601178309
2014	26068,6	104,6	103,1	23	23,5	0,252522263	0,566283482
2015	29993,9	102,9	104	21,9	21,6	0,215535076	0,440489825
2016	34156,9	102,8	102,1	21,7	22	0,20718232	0,42252926
2017	38206,8	104,8	106	21,6	21,9	0,223057106	0,398628717
2018	41649,2	104,8	102,6	19,2	20,1	0,234743672	0,394555139
2019	47494,7	105	104,9	17,6	19,5	0,276245468	0,354710556

Source: [Georgian National Statistics Office, 2020: 1-286] [Georgian National Statistics Office, 2019: 1-290]

Six factors will be used to calculate the index for Georgia during the last few decades, as well as the overall volume of production over the same period. This enables us to determine the contribution of each factor to total production volume using multifactor regression analysis. Then the EU will be treated similarly. Tables 12 and 13 detail these factors for Georgia and the EU:

Table 13. Information on EU Business Environment Indicators 2002-2020.

Year	Released products, million GEL	Economic Growth	Inflation	Unemployment	Absolute poverty	Emissions of harmful substances per capita	The value of the national currency in dollars
	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆
2002	7672027,1	1,1	2,1	9,6	23,1	10,64117017	0,9456
2003	7874663,8	0,9	2	9,7	23,2	10,8029557	1,1312
2004	8227884	2,5	2	9,9	23,3	10,78907168	1,2439
2005	8558159,5	1,9	2,2	9,6	23,4	10,69745714	1,2441
2006	9029986,4	3,5	2,2	8,6	23,5	10,66106742	1,2556
2007	9591383	3,1	2,3	7,5	23,6	10,55385467	1,3705
2008	9940784	0,6	3,7	7,2	23,7	10,30265948	1,4708
2009	9531898,1	-4,3	1	9,1	23,8	9,535984279	1,3948
2010	9848077,5	2,2	2,1	9,8	23,9	9,731530681	1,3257
2011	10145922,5	1,8	3,1	9,9	24,5	9,495736279	1,392
2012	10205622,2	-0,7	2,6	10,8	24,9	9,301678254	1,2848
2013	10320110,4	0	1,5	11,4	24,6	9,098534939	1,3281
2014	10554133,6	1,6	0,6	10,9	24,5	8,761839263	1,3285

2015	10934725,7	2,3	0,1	10,1	23,8	8,873106654	1,1095
2016	11229665,9	2	0,2	9,1	23,7	8,86207964	1,1069
2017	11686707,5	2,8	1,7	8,2	22,5	8,925789861	1,1297
2018	12080661,8	2,1	1,9	7,3	21,6	8,72482451	1,181
2019	12482569,4	1,6	1,5	6,7	20,9	8,719979572	1,1195

Source: Eurostat.

Regression analysis was performed using the IBM SPSS software package. The regression equations obtained for the analysis for Georgia and the EU are as follows:

For Georgia:

$$Y^{\text{small}} = 74769,479 - 5,948X_1 + 117,066X_2 + 294,364X_3 - 2169,56X_4 + 99603,962X_5 - 51815,98X_6 \quad (7)$$

For EU:

$$Y^{\text{big}} = 27671595,7 + 130002,239X_1 + 82843,844X_2 - 319548,498X_3 - 39277,764X_4 - 1607272,893X_5 + 1151182,985X_6 \quad (8)$$

It is necessary to mention one specific feature of Equation (7) and (8). The volume of production is determined by such elements as the factors of production and the technologies used. Thus, it is quite likely that the free member in Equation (7) and (8) represents a fairly large number. Regression coefficients were transformed according to formulas (5) and (6) to obtain coefficients for the integrated business environment equations (1) and (2). This information is presented in Table 14.

Table 14. Transformation of regression coefficients

Indicator	Regression coefficients for Georgia	Business environment equation coefficients for Georgia	Regression ratios for the EU	Business environment equation ratios for the EU
X ₁	5,948	0,00004	130002,239	0,03904
X ₂	117,066	0,00076	82843,844	0,02488
X ₃	294,364	0,00191	319548,498	0,09596
X ₄	2169,56	0,01409	39277,764	0,01179
X ₅	99603,962	0,64675	1607272,893	0,48265
X ₆	51815,98	0,33645	1151182,985	0,34569

Source: Author

Accordingly, the integrated indicators of the business environment will have to report according to the following formula:

For Georgia:

$$Y_{\text{small}} = - 0,00005X_1 + 0,00076X_2 + 0,00191X_3 - 0,01409X_4 + 0,64675X_5 - 0,33645X_6 \quad (9)$$

For the EU

$$Y_{\text{big}} = 0,03904X_1 + 0,02488X_2 - 0,09596X_3 - 0,01179X_4 - 0,48265X_5 + 0,34569X_6$$

(10)

The Report on Integrated Business Environment Indicators by Year for Georgia and the European Union for 2002-2019, as well as the modulus of differences between them, is presented in Table 15.

Table 15. Integrated indicators of the business environment and the modulus of difference between them

Year	Y _{Georgia}	Y _{European Union}	/ Y _{Georgia} – Y _{European Union} /
2002	-0,4269	-5,9075	5,4806
2003	-0,4392	-5,9425	5,5033
2004	-0,4493	-5,8547	5,4054
2005	-0,4482	-5,8013	5,3530
2006	-0,4378	-5,6225	5,1847
2007	-0,4156	-5,4398	5,0242
2008	-0,4415	-5,3191	4,8775
2009	-0,4008	-5,4172	5,0165
2010	-0,3597	-5,3227	4,9630
2011	-0,3645	-5,1934	4,8290
2012	-0,3532	-5,3379	4,9847
2013	-0,3281	-5,2790	4,9509
2014	-0,3121	-5,0271	4,7150
2015	-0,2683	-5,0566	4,7883
2016	-0,2751	-4,9643	4,6892
2017	-0,2527	-4,8181	4,5654
2018	-0,2256	-4,6287	4,4032
2019	-0,1782	-4,6113	4,4331

Source: Author

As illustrated in Figure 1, the gap between Georgia's integrated business environment indicators and those of the EU is gradually closing. They are approaching one another slowly, but steadily.

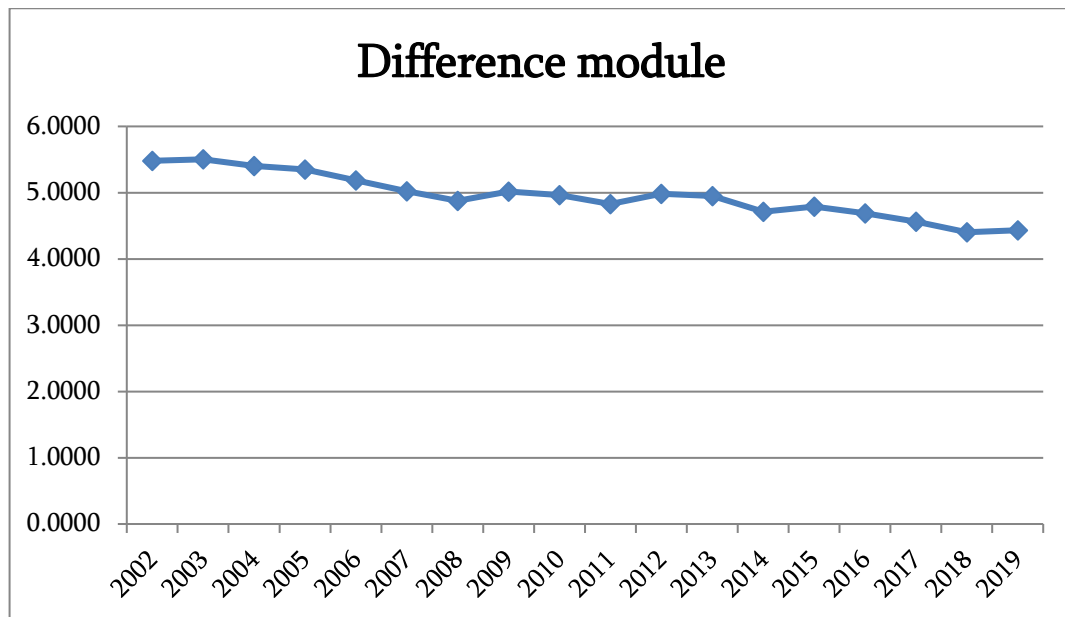


Fig. 1. Module of difference of integrated indicators of business environment

The challenges confronting the Georgian business entity as it integrates into the European Union are significant. Twenty in-depth interviews with diverse representatives of the Georgian business sector were undertaken.

The findings of an in-depth interview in open-axis and selective coding schemes:

Table 16. Open, axial, and selective coding

Open codes	Axial coding	Selective coding
<ul style="list-style-type: none"> • Bio-product • Agro-industrial product • Wine • Partner-investor • Partner-maker • Georgian product is not known • Georgia is not known as an industrial country • Distrust • Strict product requirements • Cost of production • Strict requirements for the production process • Very high costs for market research • Very high costs on advertising • Georgian Diaspora • Inability to drive without being on the ground • The difficulty of getting into the key scheme and the high costs • Foreign specialist - high salary • Trainings • Shortage of engineering and technical staff • The need for consultation on 	<p>Phenomenon: Exports at this stage are only a test of strengths and markets and are not the most important part of a company's operations.</p>	<p>The process of integration with the EU presents opportunities for the Georgian business sector, which is trying to act in new markets against the background of relatively expensive production, while in European markets Georgia is less known as an industrial country and therefore distrusts business proposals from this country.</p>
	<p>Reasons: Lack of market knowledge or the need for large expenditures to study the market, as well as the implementation of promotion strategies, the need to invest in mass production technologies and achieve low costs per unit product</p>	
	<p>Results: The export effort is mostly unsuccessful, unsuccessful, or does not go at all before the start of its own export procedures and stops at the stage of completing the formalities.</p>	
	<p>Strategies: Use of Georgian Diaspora. Use of joint action. Opening a representative office on the spot.</p>	
	<p>Context: Georgia is not recognized as an industrial country in the European markets, which shows distrust in trying to establish an industrial, commercial and investment partnership.</p>	
	<p>Obstructive and / or facilitating</p>	

<ul style="list-style-type: none"> export issues Established contacts in European markets in which it is difficult to enter Many petty formalities that may not matter but hinder the entry and delivery of goods Georgia is mainly considered as a tourist place Such intermediate products that the goods need for export but are not produced in Georgia (packaging). Insufficient scale of production Joint action 	<p>circumstances:</p> <p>Many DIY formal procedures. Established connections that make it difficult for a new subject to gain a foothold.</p>	
---	--	--

Source: Author

In-depth interviews elicited information about the primary difficulties confronting the Georgian business sector and the business decisions made by businesses in response to these challenges. Additionally, it found, consistent with the study's hypothesis, that the primary challenge for firms is the difficulty of decreasing unit costs of production while operating in the EU, given limited access to competent employees and current technology.

Table 17. Business Entity Response to Changes in Business Environment Conditions

N	business environment	Factors	Challenges for the business sector	Business solutions
1	Global	exchange rates	Each increase in the euro creates an opportunity for the company to export, but also increases the cost of the promotion in the European markets, as well as the cost of technical re-equipment of production.	Companies are trying to replace suppliers of needed intermediate goods, capital assets, promotional materials with local or other international suppliers. Companies choose to reduce export operations or take a break.
2	Macro	Economic Growth	European markets are growing at a small but steady pace, which means niche opportunities for the company, but a competitive environment requires minimizing unit costs of production, which in turn requires investment in mass production technologies.	Companies are trying to join forces and / or find an international partner to gain access to the financial resources needed to invest in modern mass production technologies. Companies choose to reduce export operations or take a break.
		Unemployment	Companies see the need for qualified staff, especially in the product development and marketing sector, who will be able to effectively manage the key process in European markets but often fail to hire relevant qualified staff.	Companies choose to hire a specialist with foreign or international experience who is highly paid. Companies apply to prestigious universities and still hire students.
		Inflation	In addition to the imported inflation caused by exchange rate fluctuations, the company is facing an increase in logistics services, especially in a pandemic.	Companies continue to export operations and refuse to share in the profits in order to maintain the market however reduce the scale of operations or take a break.
3	Micro	Quality of competition	The European business space offers the company many markets, segments and niches, but this	Companies are trying to use the Georgian diaspora in the EU. Companies try to find a partner in

			diversity is accompanied by an increase in market entry costs and fierce competition, making it difficult and expensive to find, consolidate and maintain a suitable niche when Georgian industrial products are scarce. They know and do not trust.	the EU through various business forums, exhibitions and other communication tools.
4	Social	Poverty	The domestic market is not enough for companies to use mass production technologies and minimize unit costs of production. Companies use relevant technologies and are thus not ready to fight in European markets.	Companies are trying to join forces and / or find an international partner to gain access to the financial resources needed to invest in modern mass production technologies. Companies are taking a break from implementing export operations plans in the EU.
		Political situation	Despite the common European approach to equality and the protection of economic rights, the political influence of protectionism and anti-disintegration forces in the EU may be reflected in the imposition of certain barriers to specific new players.	Companies choose to reduce their export operations or take a break until they can better understand the details of the situation or find a reliable partner.
5	Ecological	Environmental	EU requirements for imported products, as well as other common European, domestic, sometimes city and region regulations, are so diverse that companies sometimes prefer to stop working to export to the EU.	Companies choose to reduce their export operations or take a break until they are better aware of the relevant regulations.

Source: Author

In section 2.2. **"The business environment of a local business organization at the modern stage of integration with the European Union"** showed that in 2015-2020, the Government of Georgia has taken numerous steps to accelerate the integration process and fulfill the obligations under the Association Agreement. These actions are presented in the table below.

Table 18. 2014-2020. Measures taken in relation to integration

Year	Events
2015	<ul style="list-style-type: none"> • With the support of the LEPL Entrepreneurship Development Agency, more than 160 representatives of small and medium-sized businesses benefiting from the "Run in Georgia" program were trained on DCFTA-related issues. Trainings were also conducted to strengthen strategic planning and management skills. Video tutorials and more were prepared. • LEPL Entrepreneurship Development Agency organized 14 local and international events to promote exports and establish new business connections. An export catalog of some types of goods has been developed. The work on the website www.tradewithgeorgia has been completed, a certificate training course for exportation managers has been prepared. • More than 1700 international and European standards have been adopted by the Georgian National Agency for Standards and Metrology. • The Accreditation Center has participated in a number of international forums, conducted trainings on the implementation of the standard in the areas of certification, inspection and certification of persons. • International technical assistance was provided by the Technical and Construction Supervision Agency. • Georgia has adopted a number of by-laws in the fields of veterinary medicine, food safety and phytosanitary.

	<ul style="list-style-type: none"> • Work on a new customs legislation has begun. • Amendments to public procurement legislation have been adopted, tenders have been fully switched to electronic platforms, and changes have also been made to simplified procurement. 549 procurement specialists employed in self-governing bodies were trained. • Work is underway to fulfill its obligations under the Association Agreement on intellectual property. • The LEPL Competition Agency has conducted research on up to 10 different markets, as well as participated in international forums and meetings. • Work is underway to improve labor legislation. • Work on the "Forest Code" is underway. Various projects have been launched to improve the management of flora and fauna resources. • "Georgian Transmission Network Development Ten-Year Plan" Approved
2016	<ul style="list-style-type: none"> • 220 beneficiaries were consulted on DCFTA within the framework of the "Produce in Georgia" program. • The website www.een-georgia.ge has been launched • European directives were translated into Georgian and the first versions of the relevant technical regulations were prepared. • The Georgian National Agency for Standards and Metrology has adopted more than 2190 international and European standards. • The Accreditation Center has fully implemented several international accreditation standards. 12 trainings were held, in which more than 240 people participated. • Sanitary and phytosanitary measures have been revised to bring them closer to European standards, and veterinary, phytosanitary and food safety regulations have been brought into line with EU legislation. Several trainings were conducted on product import into the EU. • The first version of the draft amendments to the customs legislation was prepared. • Amendments to the Law on State Procurement have been prepared. Seminars and trainings were conducted. • Amendments to the legislative acts of Georgia in the field of intellectual protection have been prepared. • Seminars and trainings on competition promotion were conducted. • Reforms in the regulatory bodies and regulations in the fields of energy and water supply, gas supply, infrastructure have started. • The website www.dcfra.gov.ge has been launched • Trainings on occupational safety and health were conducted. Work on the Forest Code continues. • A draft law on e-commerce has been prepared.
2017	<ul style="list-style-type: none"> • Trainings and consultations with the beneficiaries of the "Produce in Georgia" program continue. Georgian companies participate in international exhibitions. • Georgian legislation in the sanitary and phytosanitary areas has been brought closer to 17 EU legislative acts. New research methods have been introduced in the Plant Pest Diagnostics Department of the Laboratory of the Ministry of Agriculture and in the Food Research Department. • Trainings on customs issues and development of textbooks are underway. Introduce new regulations. Work on the Customs Code continues. • The institute of an authorized economic operator was introduced. • New amendments were made to the Law on Public Procurement, at the same time the State Procurement Agency issued 19 by-laws to implement these changes. • National benchmark databases continue to be updated. • The refinement of the accreditation system continues. Reforms in the field of market surveillance according to the relevant strategy. • Sakpatenti has prepared a package of legislative changes related to 7 normative acts. • Competition policy advocacy and competition agency capacity building. • The draft law on "Post" has been developed • The final version of the "Forest Code" was developed.
2018	<ul style="list-style-type: none"> • Geostat has completed the connection of foreign trade databases with the Business Register database • 79 Georgian companies participated in trade missions in the European Union • Regarding the DCFTA, 140 beneficiaries of the Run in Georgia program were consulted • The 1946 standard was registered by the National Agency for Standards and Metrology • Accreditation rules and procedures are being developed and brought closer to European standards • Pilot studies were conducted to improve market surveillance • A number of resolutions have been adopted in the field of sanitation and phytosanitary to bring it closer to EU regulations in the fields of food safety, veterinary medicine and plant protection. Several trainings were conducted at the National Food Agency. • A new draft of customs legislation is being discussed • The dispute resolution mechanism has been regulated in the public procurement system • Sakpatenti continues to hold meetings, participate in international forums and work to improve legislation. • 15 events were held to raise public awareness about competition policy. 27 events were held to strengthen the skills of the Competition Agency staff. • The National Forest Agency has prepared several draft ordinances in the field of forest use. Developed a platform for the Forest and Land Use Information and Decision Making Support System.
2019	<ul style="list-style-type: none"> • 102 Georgian companies participated in 11 international exhibitions in the EU. • 160 beneficiaries were consulted on DCFTA in the "Run in Georgia" program • New technical regulations and standards have been approved. 2036 standards were registered by the National Agency for Standards and Metrology

	<ul style="list-style-type: none"> • Several normative acts in the field of veterinary medicine, in the field of food safety, in the field of plant protection have been approved. • The new Customs Code came into force • Laws on e-commerce and e-mail were adopted. • The approximation of public procurement legislation with European standards continues. • 22 competition-raising events on public awareness were held. 34 training events were held for the employees of the Competition Agency. • The Forest Code was introduced in Parlamento.
2020	<ul style="list-style-type: none"> • A number of meetings and forums have been postponed due to Covid19. • Geostat has taken further steps to bring it closer to EU accounting standards. • 43 Georgian companies participated in 9 international exhibitions in the EU. • 2761 standards were registered by the National Agency for Standards and Metrology • 11 government resolutions were adopted in the sanitary and phytosanitary direction and 7 draft resolutions were prepared. • The approximation of public procurement legislation with European standards continues. • 9 events were held to raise public awareness about competition. 17 training events were held for the employees of the Competition Agency. • Work has begun on the by-laws of the Forest Code • A climate change strategy and work plan have been developed • Law on Labor Inspection adopted

Source: <http://www.dcfta.gov.ge/ge/implementation>

Did these measures affect business outcomes such as foreign direct investment in Georgia from the EU, Georgia's exports to the EU and imports from the EU? The dynamics of the corresponding indicators are presented in Table 19 and Figure 2.

Table 19. FDI from the EU to Georgia, Exports from Georgia to the EU and Imports from the EU to Georgia 1995-2020.

Year	FDI, thousand US dollars	Export, thousand US dollars	Imports, thousands of US dollars
1995	-	7238.07	114090.70
1996	-	19599.73	186943.21
1997	45793.88	20149.40	224431.16
1998	49540.40	36395.15	271229.08
1999	8561.45	49701.23	161423.89
2000	41550.82	69393.96	161535.93
2001	71930.04	55961.24	214544.88
2002	55188.96	59027.17	211795.30
2003	92905.90	77748.15	380372.73
2004	192325.56	111363.43	604352.86
2005	243845.52	165160.23	627350.39
2006	468312.83	157901.95	947822.61
2007	1038201.04	268530.35	1538897.35
2008	483738.91	335153.84	1756449.56
2009	228988.03	237552.54	1330101.63
2010	251869.99	309189.51	1466578.80
2011	492377.88	424448.13	2050757.72

2012	465597.33	352950.40	2428744.95
2013	425100.00	607204.00	2266083.69
2014	835965.17	624201.42	2371979.74
2015	816497.24	644729.94	2082429.42
2016	415939.96	565674.95	2228082.73
2017	807598.57	655435.80	2225014.72
2018	597479.52	729224.32	2555163.71
2019	656317.39	819242.36	2407237.34
2020	600723.41	716973.37	1925962.59

Source: www.geostat.ge

The Association Agreement does not appear to have had a significant influence on economic relations between Georgia and the EU - FDI, exports, and imports have remained relatively stable since the Association Agreement was signed and fully implemented. Rather than that, all three metrics show the progressive strengthening of economic ties between Georgia and the EU since 1995, which would have occurred regardless of whether the subject of association had been raised at all. As it turns out, the corporate climate is changing, but the business sector is still reacting slowly.

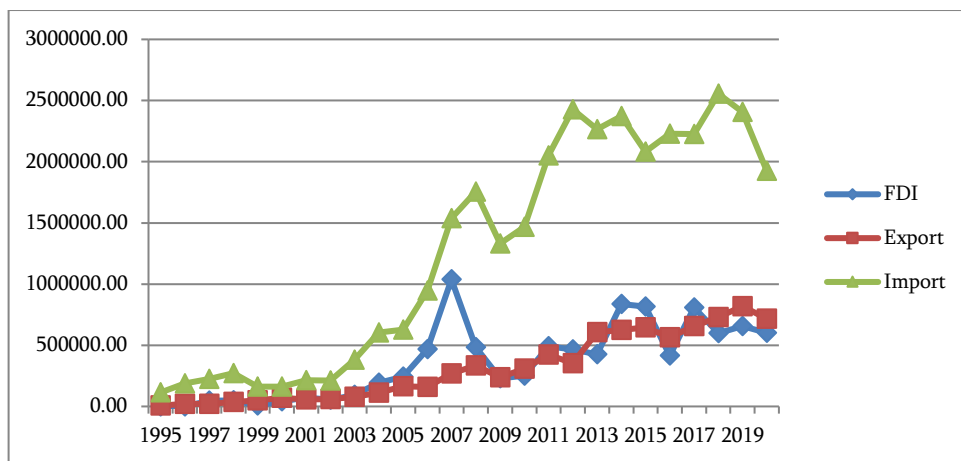


Fig. 2. FDI, Export and Import

At the same time, if the FDI and export dynamics are more or less volatile and reflect a slowly upward trend, imports show a fairly high growth rate as well as a fairly high degree of volatility - this is another proof that Georgia is an import-dependent economy, including imports from the EU. The quality is increasing.

In section 2.3. "Forecast for the adaptation of the Georgian business environment to the common conditions of the European Union" The Action Plan for Integration 2021-2023 is presented:

Table 20. 2021-2023. Goals related to integration

Goals	Tasks 2021-2023
Further improve the field of trade statistics	Calculation of foreign trade index; Mirror comparison of international trade statistics of goods; Production of international trade statistics for services.
Promoting exports to the EU	Diversification of export products on the territory of the EU; Improving access to finance for small and medium-sized businesses; Development of small and medium business opportunities in the field of export.
Legislative and institutional approximation in the field of technical barriers to trade with relevant EU legislation and best practice	Approximation of legislation with European; Institutional and infrastructural development required for the administration of technical regulation, standardization, metrology, accreditation, conformity assessment and market surveillance; Facilitate the training and adaptation of stakeholders, including economic operators, to the implementation of related legislation; Capacity building of relevant state bodies; Execution of market surveillance in accordance with DCFTA obligations.
Promoting trade in products subject to sanitary and phytosanitary measures and protecting the life or health of humans, animals and plants	Improving the welfare of sanitary and phytosanitary animals and other legislative measures; Raising the awareness of consumers and civil society in business circles and civil society; Improving the capabilities and skills of the competent body; Implementation of sanitary, phytosanitary and veterinary border control.
Approximation with EU legislation and best practices in the field of customs	Legal and procedural support for accession to the Common Transit Procedures and the Single Administration Document and the implementation of the New Computerized Transit System (NCTS); Information technology support for accession to the Common Transit Procedures and the Single Administration Document and the implementation of the New Computerized Transit System (NCTS); Promoting the implementation of the new Customs Code; Further approximation of the program of authorized economic operators of Georgia with the program of the European Union.
Legislative and institutional approximation in the field of establishment, trade in services and e-commerce with relevant EU legislation	Develop a legal framework in line with European best practices in telecommunications, e-commerce and postal services, and promote postal market development.
Legislative and institutional approximation in the field of public procurement with relevant EU legislation and institutional capacity building	Adopt a new law on public procurement and by-laws and develop manuals, methodological guidelines and instructions related to mathematics; Modernization of the unified electronic system of public procurement; Human resource development in the field of public procurement.
Approximation with EU standards and best practices in the field of intellectual property	Ensuring access to justice in the field of intellectual property; Institutional strengthening of LEPL-Georgian National Intellectual Property Center - "Sakpatenti"; Raising awareness in the field of intellectual property; Implement effective measures against counterfeiting and piracy.
Develop areas of competition and trade protection in line with EU best practices	Raising awareness of competition and trade policy in public and private sector; Improving the qualification of employees.
Promoting sustainable development	Sustainable management of natural resources and promotion of conservation; Fulfillment of international commitments / agreements related to climate change; Ensuring the protection of labor rights in accordance with international standards.
Ensure effective coordination and communication of DCFTA implementation	Disseminate information about the benefits, opportunities and benefits of the DCFTA; Facilitate the functioning of the coordination mechanism for the timely and quality implementation of its commitments.

Source: <http://www.dcfta.gov.ge/ge/implementation>

At the outset of the research, a hypothesis was created that the Georgian and European Union business environments would gradually become more similar over time. This time, the offered hypothesis will be quantified. Table 21 details this hypothesis.

As shown in the table, the modulus of the difference between integrated business environment indicators will steadily decline in importance between 2020 and 2025, reflecting the trend of Georgia's business environment adaption to the EU business environment. Fig. 3. illustrates the same hypothesis, but in graph form.

Table 21. Hypothesis about the change in the integrated indicators of the business environment and the modulus of difference between them

Year	Y _{Georgia}	Y _{European Union}	/ Y _{Georgia} – Y _{European Union} /
2002	-0,4269	-5,9075	5,4806
2003	-0,4392	-5,9425	5,5033
2004	-0,4493	-5,8547	5,4054
2005	-0,4482	-5,8013	5,3530
2006	-0,4378	-5,6225	5,1847
2007	-0,4156	-5,4398	5,0242
2008	-0,4415	-5,3191	4,8775
2009	-0,4008	-5,4172	5,0165
2010	-0,3597	-5,3227	4,9630
2011	-0,3645	-5,1934	4,8290
2012	-0,3532	-5,3379	4,9847
2013	-0,3281	-5,2790	4,9509
2014	-0,3121	-5,0271	4,7150
2015	-0,2683	-5,0566	4,7883
2016	-0,2751	-4,9643	4,6892
2017	-0,2527	-4,8181	4,5654
2018	-0,2256	-4,6287	4,4032
2019	-0,1782	-4,6113	4,4331
2020	-0,19	-4,5	4,3100
2021	-0,2	-4,4	4,2000
2022	-0,21	-4,3	4,0900
2023	-0,22	-4,2	3,9800
2024	-0,23	-4,1	3,8700
2025	-0,24	-4	3,7600

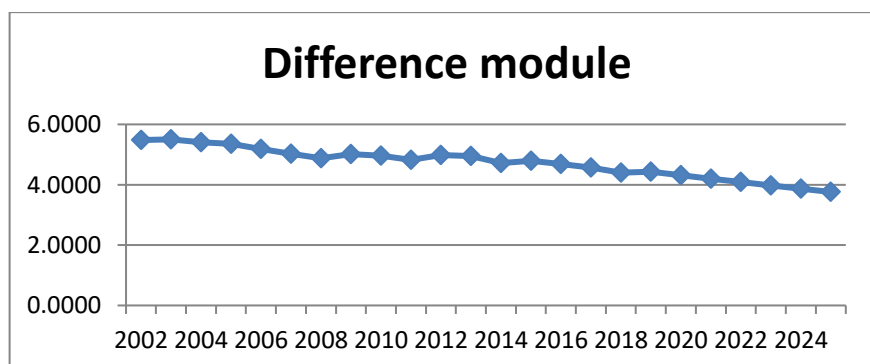


Fig. 3. Hypothesis about the value of the difference modulus

A forecast was made for IBM SPSS using the $Y_{\text{Georgia}} / Y_{\text{European Union}}$ / indicator shown in Table 22 and Figure 4.

Table 22. Difference Module Forecast 2020-2025

Forecast rate	2020	2021	2022	2023	2024	2025
$/ Y_{\text{Georgia}} - Y_{\text{European Union}} /$	4.43	4.43	4.43	4.43	4.43	4.43

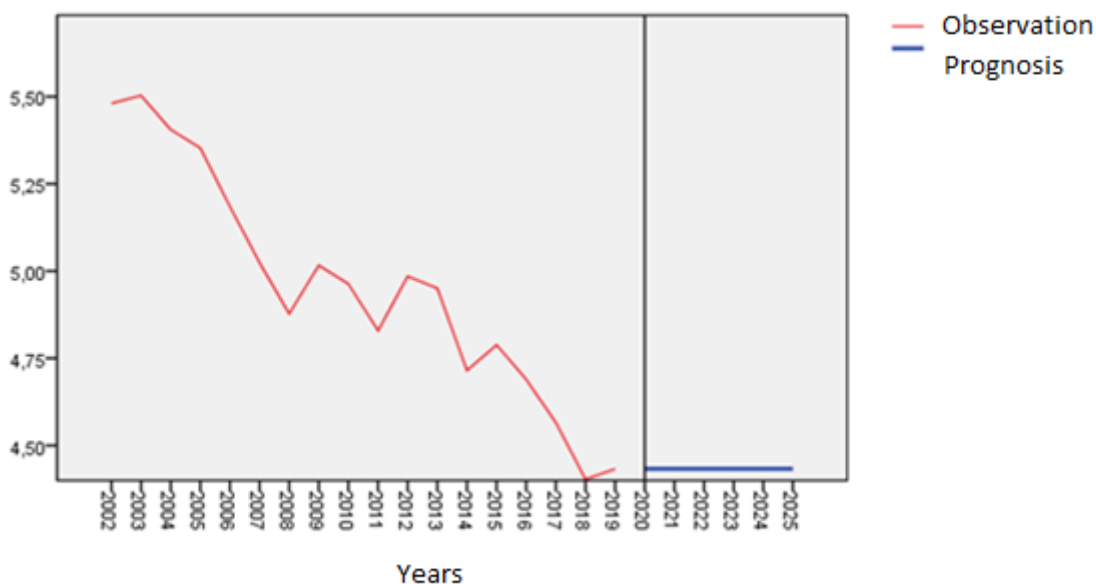


Fig. 4. Difference module forecast

The program appears to provide only one indicator for 2020-2025 - 4.43. Which, at first glance, contradicts the preceding hypothesis. However, Table 23. and Figure 5. provide a 95% confidence interval surrounding the forecast. As the table indicates, the figures assumed by the hypothesis for 2020-2025 are at the lower limit of the confidence interval, indicating that there is a possibility for the integrated indicators of Georgia's and the EU's business environment to be as close to each other as the hypothesis suggests.

Table 23. Confidence interval and hypothetical indicators

Forecast rate	2020	2021	2022	2023	2024	2025
$/ \text{Georgia} - \text{European Union} /$	4.43	4.43	4.43	4.43	4.43	4.43
The upper limit of the confidence interval	4.70	4.81	4.89	4.96	5.02	5.08
The lower limit of the confidence interval	4.17	4.06	3.97	3.90	3.84	3.79
Hypothesis	4.31	4.20	4.09	3.98	3.87	3.76

In any case, the arrival of hypothetical indicators in the confidence interval, at the lower limit of the interval, means only one scenario of the development of the situation. The forecast shows what can be seen in principle from the above analysis - despite the numerous measures that the Georgian government has already implemented and plans to implement in the near future, the process of integration of Georgia and the EU business environment may enter a phase of stagnation..

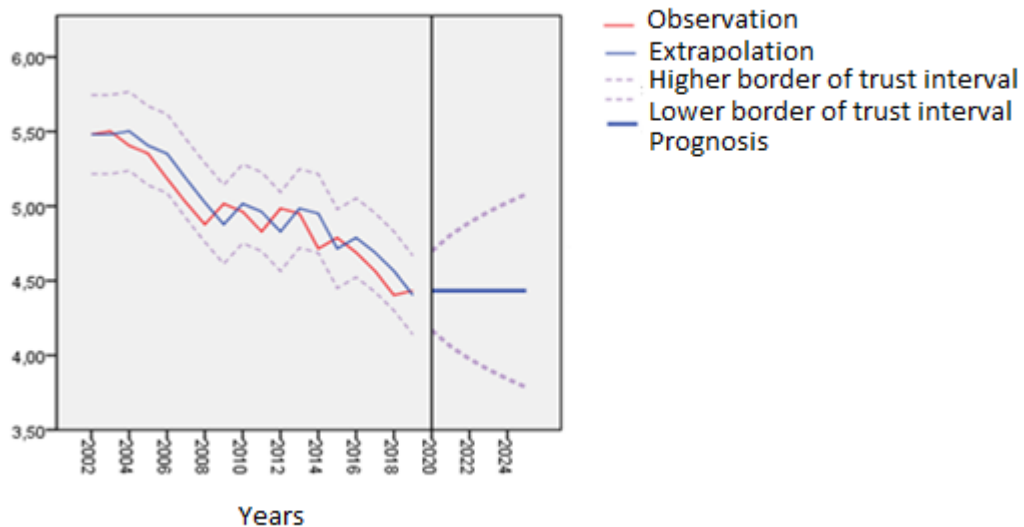


Fig. 5. Forecast and confidence intervals

Dissertation Chapter 3. **"Management of Threats to Georgia's Changing Business Environment in the EU Integration Process in Georgian Companies"** also consists of three subsections. In section 3.1. **"Identification of Integration Threats for Georgian Enterprises"** examines all the factors of the business environment separately and identifies where the "weaknesses" of integration are - which factor or factors are responsible for the integrated performance of the Georgian and EU business environments, either at a slow pace or They are always beyond.

Section 1.3 develops criteria that can be used to determine the extent to which business environment factors work to integrate the business environments of two economic systems. Several zones were identified, depending on whether the indicators deviated from each other or approached.

Table 24. Risk Zones for Business Environment Factors

N	Business environment factor	High risk zone The figures are mutually exclusive	Low risk zone The figures sometimes go beyond each other and sometimes get closer	No Risk zone The figures are converging
1	Economic growth rate		√	
2	Inflation		√	
3	Unemployment rate		√	
4	Poverty level		√	
5	The amount of harmful substances emitted per person			√
6	National currency exchange rate in dollars		√	

Source: Author

As indicated previously, it appears that the majority of indicators evolve in about the same way throughout time; they neither approach nor attempt to approach each other. 1.3. This was defined in the paragraph as a low-risk zone.

In paragraph 2.3, some findings addressing the business decisions that will define Georgian corporate organizations over the subsequent stages of integration were made.

It is vital to design a risk management strategy for these specific business decisions, albeit the first step will be to identify hazards.

Threats are classified in the same way as business environment elements are classified in risk management theory. As a result, the same classification system will be utilized to detect dangers. It is summarized in the table below.

Table 25. Business Entity Response to Changes in Business Environment Conditions

N	business environment	Factors	Challenges for the business sector	Business solutions	Dangers
1	Global	exchange rates	Each increase in the euro creates an opportunity for the company to export, but also increases the cost of the promotion in the European markets, as well as the cost of technical re-equipment of production.	Companies seek to replace suppliers of required intermediate goods, capital assets, promotional materials with local or other international suppliers. Companies choose to reduce export operations or take a break.	Sharp changes in the exchange rate will make it impossible to carry out business operations.
2	Macro	Economic Growth	European markets are growing at a small but steady pace, which means niche opportunities for the company, but a competitive environment requires minimizing unit costs of production, which in turn requires investment in mass production technologies.	Companies are trying to join forces and / or find an international partner to gain access to the financial resources needed to invest in modern mass production technologies. Companies choose to reduce export operations or take a break.	An economic recession will make it harder for markets to penetrate the EU.
		Unemployment	Companies see the need for qualified staff, especially in the product development and marketing sector, who will be	Companies choose to hire a specialist with foreign or international experience who is highly paid. Companies apply to	Low staff qualifications can lead to low quality product / service.

			able to effectively manage the key process in European markets but often fail to hire relevant qualified staff.	prestigious universities and still hire students.	
		Inflation	In addition to the imported inflation caused by exchange rate fluctuations, the company is facing an increase in logistics services, especially in a pandemic.	Companies continue to export operations and refuse to share in the profits in order to maintain the market however reduce the scale of operations or take a break.	Rising production costs due to increased transportation or other costs.
3	Micro	Quality of competition	The European business space offers the company many markets, segments and niches, but this diversity is accompanied by an increase in market entry costs and fierce competition, making it difficult and expensive to find, consolidate and maintain a suitable niche when Georgian industrial products are scarce. They know and do not trust.	Companies are trying to use the Georgian diaspora in the EU. Companies try to find a partner in the EU through various business forums, exhibitions and other communication tools.	Market, consumers will not accept Georgian products.
4	Social	Poverty	The domestic market is not enough for companies to use mass production technologies and minimize unit costs of production. Companies use relevant technologies and are thus not ready to fight in European markets.	Companies are trying to join forces and / or find an international partner to gain access to the financial resources needed to invest in modern mass production technologies. Companies are taking a break from implementing export operations plans in the EU.	The outflow of qualified personnel can lead to a shortage of personnel in a specific profession and problems in the technological adjustment and management of modern production.
		Political situation	Despite the common European approach to equality and the protection of economic rights, the political influence of pro-isolationism and anti-disintegration forces in the EU may be reflected in the imposition of certain barriers to specific new players.	Companies choose to reduce their export operations or take a break until they can better understand the details of the situation or find a reliable partner.	The growing influence of disintegrating, nationalist, isolationist forces in the EU will lead to a tightening of companies' access policies to European markets.
5	Ecological	Environmental	EU requirements for imported products, as well as other common European, domestic, sometimes city and region regulations, are so diverse that companies sometimes prefer to stop working to export to the EU.	Companies choose to reduce their export operations or take a break until they are better aware of the relevant regulations.	Lack of information on specific regulations in force in a particular European market may hinder or suspend the product launch process.

Source: Author

As can be seen from the table, there are several threats facing companies in the European integration process that are trying to take advantage of the opportunities created by this process. Exchange rate fluctuations, recessions, political problems, lack of information about Georgian products, problems with staff training and new technologies, lack of information about specific regulations may hinder or stop the process of selling Georgian goods and services in the EU.

Section 3.2, "Local Business Risks and Loss Reduction Trends in the Integration Process," provides a coherent context for the issues raised in the preceding sections of the study (Table 30). The risk identification framework "Simple Risks - Compiled Risks - Key Risk" was used to identify potential crises for Georgia on its road to European integration.

According to a pessimistic scenario of European integration, Georgia will become a supplier of human and capital resources to EU industrial centers, while subsisting on the transfers generated by these resources and EU aid. The business environment in this region will be formed in an anti-business manner.

Table 26. Business Environment Factors and State Policy for Dealing with European Integration Risks

Business environment factors	Simple risks	Compiled risks	The main risk
Economic Growth	Insufficient rate of economic growth to realize the potential of the factors of production	Reduced access to factors of production	In the process of European integration, the local business environment will deteriorate and the country will turn into a crisis region, which has supplied the EU with labor and capital and now lives on private and public transfers.
Unemployment	Outflow of labor in the process of European integration in the Eurozone		
Poverty	Locals dependent on labor flows to Eurozina	Unattractive investment environment	
Environment pollution	Establishing a production rule unfriendly to an environment unsuitable for European integration		
exchange rate	Imported inflation	Problems with the sale of national goods and services	
Inflation	Increased competitive pressure on local production by EU businesses in the open market		

Source: Author

Solving this problem will require the implementation of a multilevel state policy. Attempts to create such a political mechanism will be outlined below. Integration-oriented economic policy should be divided into two levels: macro-level measures and micro-level measures.

Measures to be taken at the macro level can be divided into four key elements: 1. Combining stimulating monetary and restrictive fiscal policies. 2. Obtaining special preferential conditions for investments from the European Union, creation of Georgian and European joint ventures, creation of enterprises with emigration capital. 3. Compatibility of the policy of enlarging the social package and tightening the conditions for receiving the

package; 4. Matching competition and technological development policies and maintaining balance.

At the micro level, four key areas should also be identified that will facilitate the more or less painless implementation of the European integration process: 1. Combining policies to increase access to education and stricter education standards 2. And technology assistance policies. 3. Policy for increasing the scale of tourism exchange with the EU. 4. Policy for inclusion of local industrial enterprises in the production chain of European goods and services.

The above risk management scheme is intended for government action, but changes in the business environment and their impact are primarily reflected in companies operating in new environments. It is they who take upon themselves the full gravity of the impact of the various dangers on themselves and try to come to terms with these dangers or otherwise manage them before the state authorities take the measures described above.

A summary of risk management measures is presented in the tables below.

Table 27. Business Entity Response to Changes in Business Environment and Threat Management

N	business environment	Factors	Challenges for the business sector	Business solutions	Dangers	Threat management
1	Global	exchange rates	Each increase in the euro creates an opportunity for the company to export, but also increases the cost of the promotion in the European markets, as well as the cost of technical re-equipment of production.	Companies are trying to replace suppliers of needed intermediate goods, capital assets, promotional materials with local or other international suppliers. Companies choose to reduce export operations or take a break.	Sharp changes in the exchange rate will make it impossible to carry out business operations.	Moving part of the business to the EU as a branch / representative office.
2	Macro	Economic Growth	European markets are growing at a small but steady pace, which means niche opportunities for the company, but a competitive environment requires	Companies are trying to join forces and / or find an international partner to gain access to the financial resources needed to invest in modern mass production technologies.	The economic recession in the EU will make it harder for markets to penetrate.	Markets diversification policy

			minimizing unit costs of production, which in turn requires investment in mass production technologies.	Companies choose to reduce export operations or take a break.		
		Unemployment	Companies see the need for qualified staff, especially in the product development and marketing sector, who will be able to effectively manage the key process in European markets but often fail to hire relevant qualified staff.	Companies choose to hire a specialist with foreign or international experience who is highly paid. Companies apply to prestigious universities and still hire students.	Low staff qualifications can lead to low quality product / service.	Lifelong training program for staff within the company.
		Inflation	In addition to the imported inflation caused by exchange rate fluctuations, the company is facing an increase in logistics services, especially in a pandemic.	Companies continue to export operations and refuse to share in the profits in order to maintain the market however reduce the scale of operations or take a break.	Rising production costs due to increased transportation or other costs.	Moving part of the business to the EU as a branch / representative office.
3	Micro	Quality of competition	The European business space offers the company many markets, segments and niches, but this diversity is accompanied by an increase in market entry costs and fierce competition, making it difficult and expensive to find, consolidate and maintain a suitable niche when Georgian industrial products are scarce. They know and do not trust.	Companies are trying to use the Georgian diaspora in the EU. Companies try to find a partner in the EU through various business forums, exhibitions and other communication tools.	Market, consumers will not accept Georgian products.	Joint efforts with other companies to raise the image of Georgian industrial product in general.
4	Social	Poverty	The domestic market is not enough for companies to use mass	Companies are trying to join forces and / or find an international	The outflow of qualified personnel can lead to a shortage of personnel in a	Lifelong training program for staff within the company.

			production technologies and minimize unit costs of production. Companies use relevant technologies and are thus not ready to fight in European markets.	partner to gain access to the financial resources needed to invest in modern mass production technologies. Companies are taking a break from implementing export operations plans in the EU.	specific profession and problems in the technological adjustment and management of modern production.	
		Political situation	Despite the common European approach to equality and the protection of economic rights, the political influence of pro-isolationism and anti-disintegration forces in the EU may be reflected in the imposition of certain barriers to specific new players.	Companies choose to reduce their export operations or take a break until they can better understand the details of the situation or find a reliable partner.	The growing influence of disintegrating, nationalist, isolationist forces in the EU will lead to a tightening of companies' access policies to European markets.	Moving part of the business to the EU as a branch / representative office.
4	Ecological	Environmental	EU requirements for imported products, as well as other common European, domestic, sometimes city and region regulations, are so diverse that companies sometimes prefer to stop working to export to the EU.	Companies choose to reduce their export operations or take a break until they are better aware of the relevant regulations.	Lack of information on specific regulations in force in a particular European market may hinder or suspend the product launch process.	Moving part of the business to the EU as a branch / representative office.

Source: Author

As can be seen from the table, there are four main areas of risk management: 1. Moving part of the business to the EU as a branch / representative office; 2. Market diversification policy; 3. Lifelong training program for staff within the company; 4. Joint efforts with other companies to raise the image of Georgian industrial product in general.

In section 3.3. "Assessment of the reliability of the research results" The Monte Carlo experiment was used to assess the reliability of the results of the regression analysis. The

experiment was performed in the following sequence: In Section 2.1. The obtained regression coefficients were considered as "real" coefficients; Production volume indicators for Georgia and the European Union were analyzed separately. The absolute value of the annual change was calculated, then the mean of this change was calculated to determine the range from which random numbers could be generated; A random number generator located at www.random.org was used to generate 360 random numbers for 20 experiments; Random numbers were used as random member regression equations (1) and (2):

$$Y^l_{small} = a_0 + a_1X_1 + a_2X_2 + \dots + a_6X_6 + U_{small}$$

and

$$Y^l_{big} = b_0 + b_1X_1 + b_2X_2 + \dots + b_6X_6 + U_{big}$$

Statistics on six factors for Georgia and the EU were then obtained and thus production volumes were calculated for twenty experiments and a dynamic range was obtained for Georgia and the EU, including the values of output volume, constant and explanatory six variables for 2002-2019; Regression analysis values were again obtained using the regression analysis using the IBM SPSS package; The scatter diagram was constructed separately for each regression coefficient to assess how well the obtained regression equations actually work and how well the experimental results are grouped around the "real" value.

It turned out that for Georgia, five of the seven regression coefficients are well condensed around the "true" value. And for the EU, two have a clear density, while three are more or less concentrated around the "real" meaning.

Overall, a conclusion can be drawn about the success of the Monte Carlo experiment - the regression equations obtained in Section 2.1 more or less accurately reflect the realities of the business environment in both countries.

R² was used to make a conclusion about the quality of the regression equations and the dynamic sequence. As it turned out: for the equation of regression of the Georgian business environment R² = 0.968. For the EU business environment regression equation R² = 0.982. For the dynamic sequence of the modulus of difference of business environment indicators R² = 0.860. In all three cases the value of R² is close to 1 which means that in all three cases the analysis provided a more or less accurate description of reality.

The Darbin-Watson criterion was used to show that there is no autocorrelation between the elements of the regression equations: for the Georgian business environment regression equation $d = 1,845$. For the EU business environment regression equation $d = 2,056$. In both cases d approaches 2 which means that there is practically no autocorrelation in the regression equation of the EU business environment, while in the case of Georgia there is little autocorrelation.

F-statistics were used to determine the degree of regression assessment: for the Georgian business environment regression equation $F = 56,286$; For the EU business environment regression equation $F = 97,371$. In both cases there is a high quality rating.

In order to confirm the reliability of the in-depth interview analysis, the material obtained from the in-depth interviews was provided to another researcher. The results of open, axial, and selective coding performed by another researcher in parallel mode largely replicate the results obtained in the interview coding process, thus confirming the reliability of the qualitative part of the present study.

The following conclusions were made within the framework of this study:

The factors that shape the modern business environment can be divided into four levels: macro (economic growth, unemployment, inflation), micro (degree of competition), social (poverty and political tension), eco (pollution) and global (exchange rate).

The response of a business entity to a change in the business environment involves making several types of decisions, including decisions to stop or implement an investment, relocate a business, or change the volume of production; Decisions about purchasing or spending inventories; Decisions about pricing policy changes, search for new markets, product differentiation; Decisions on changes in wage policy, investment in the labor force, change in the number of employees, implementation of social projects; Decisions about investing in eco technologies, investing in eco projects.

The process of integrating business environments can be considered in three aspects. The first aspect involves the interaction of business environments in the process of integrating economic systems of different sizes. 10 An analysis of such cases reveals that integration means adaptation, mixing, or leadership. Clearly, large economic systems dictate the terms of their business environment to other participants in the integration. The second

aspect is the relationship between business environments in the process of integrating different types of economic systems. 15 The analysis of such cases revealed the three types of interaction mentioned above, in addition, it was found that economic systems with a clear ideology usually dictate their own business environment conditions to other participants in the integration. The third aspect involves the integration of economic systems with different levels of development. A review of three such cases revealed only one, the process of adaptation. It is also clear that the business environment of a developed country is the unity of the conditions with which it adapts to the business environment of a developing economic system.

The six-phase scenario of the integration process involves a) the formation of an ideology; B) promotion; C) implementation of technical works; D) partial integration; E) full formal integration; F) full integration.

Each phase was discussed in five aspects: a) economic; B) social; C) institutional; D) ideological; E) Political. As it turned out, the leading role changes at different phases, ranging from the activity of academic circles to the ideology formation phase, ending with the integration of informal institutions into the full integration phase.

For a particular business entity, the integration process poses the same type of challenges as for the business environment as a whole. He has to or adapt to completely new conditions; Or a business environment is created around him that is more or less familiar to him; Or the business environment around it does not change at all as it is a major player and leader in integration.

It can be said that 6 indicators can be used to describe the process of integrating the business environment of two economic systems. However, it is possible to describe the business environment not through 6 but through one integrated indicator, in which these 6 indicators contribute.

Formalizing the process of integration of two economic systems includes the following steps: 1) collecting data on the business environment indicators of the two economic systems; 2) Assess the relationship between business environment factors and production volume through multifactorial regression analysis; 3) Transformation of regression coefficients into a formula for calculating an integrated indicator of the business

environment; 4) Report on the integrated indicators of the business environment of the two economic systems and identify the differences between them by years; 5) use the methodology of time series analysis to determine how big the difference is and how it will change in the future; 6) Comparative consideration of the 6 factors of the business environment of both economic systems in order to separate high risk, low risk and risk-free zones for integration and to develop risk management measures.

Investing in new technologies, raising the qualification of the workforce, blocking its outflow, introducing a quality management system, introducing the principle of eco-friendliness in the company - these are the key challenges for the business entity when the small system business environment integrates with the large business environment.

The degree of development of competition as an informal institution means that Georgia is characterized as a mixed economy that is highly skewed towards a market economy, while the EU is a mixed economy that is very close to the market.

Changes in Georgia's business environment in the process of EU integration can be described as "adaptation" - the business environment will have to take on the characteristics that it will "meet" in the process of integration in a large, developed economy in the EU.

As a result of the transformation of regression coefficients, it was possible to calculate the integrated indicators of the business environment for Georgia and the European Union and to calculate the difference between them. It seems that in the retrospective of 2002-2019, the difference between these figures is gradually decreasing.

At the same time, in-depth interviews with Georgian companies showed that the EU creates opportunities for them and in some cases they use them successfully, although in most cases the activity of Georgian companies in expanding their activities in the EU is more experimental. Due to financial, regulatory difficulties, as well as the inability to achieve low costs per unit product, they either stop working in this direction or take a break.

Georgia, on the one hand, and the European Union and the European Atomic Energy Union, on the other, and the Association Agreement, Georgia has made a number of commitments on internal government reforms, trade facilitation, convergence of standards, sanitation and phytosanitary measures, public procurement, competition, energy. And other matters.

The visa-liberalization regime immediately had an effect on the increasing number of Georgian citizens visiting the EU. This regime also opened up another opportunity for emigration for labor.

A number of structures have been set up to coordinate the implementation of the Association Agreement.

Ideologically, integration did not turn out to be for foreigners, as Georgia has historically had such aspirations. At the same time, in such a "natural" attitude towards European integration, there is a danger that it will turn into a certain nihilism.

The direction of change in macroeconomic indicators of the EU and Georgia over the years is practically the same in almost all indicators, which means that the socio-economic life of Georgia and the EU is practically the same, similar global and regional conditions, which sets similar conditions for both participants in economic integration.

In 2015-2020, the Government of Georgia implemented a number of measures to comply with the terms of the Association Agreement, including the DCFTA. These measures were aimed at strengthening the skills of local entrepreneurs to fight in the European market, bringing local standards and regulations closer to the EU, and more.

Unfortunately, FDI, export and import figures do not show drastic changes since the entry into force of the Association Agreement. At the same time, the high and fluctuating growth of imports from the EU once again confirms the fact that Georgia is an import-dependent country. At the same time, it shows that despite the convergence of Georgia's business environment with the European business environment, the response of the business sector, which would be reflected in the mass expansion of import-substituting production, a sharp increase in exports and accelerating the attraction of European investment, is still delayed.

In the future, the Government of Georgia will continue to fulfill its obligations under the Association Agreement and adjust its economic practices in Georgia to European standards through regulation, reform of public institutions, simplification of trade procedures and recognition and implementation of European standards.

For the quantitative expression of such adaptation of the business environment, a hypothesis has been formulated that shows how the difference between the integrated indicators of the business environment is decreasing in 2020-2025.

Using the IBM SPSS program, this difference was forecast for 2020-2025 and it turned out that according to the forecast, this difference will remain unchanged at the level of 2019 - Georgia's business environment will not continue to be closer to the EU business environment.

Through the same program, confidence intervals were formed for the forecast indicator at the level of 95% and it was found that the hypothetical indicators meet near the lower limit of this interval.

A separate review and comparative analysis of Georgia and EU economic growth rates, inflation, unemployment, poverty, environmental pollution, exchange rate data for 2002-2019 revealed that Georgian and EU businesses operate in the same global and regional business environment.

The main threats that may arise for Georgian businesses in adapting to the Eurozone business environment in the context of EU integration arise from one of the negative features of Georgia's current economic system. "Speaking in the role of a territory for the European Union. There is a wide range of risks for companies, from which can be distinguished distrust of Georgian products, lack of qualifications and difficulties in the process of mastering new technologies, lack of information about various regulations, etc.

Reduced access to factors of production, an unattractive investment environment, and problems with the production of goods and services of national production are the key risks that may arise for Georgia in the European integration process, leading to a major risk: If things had labor power and capital and now live on private and public transfers.

To prevent or mitigate or deal with this threat, it is necessary to implement a complex system of measures, which include both macro and micro-level actions, namely: a) a combination of stimulating monetary and restrictive fiscal policies. B) Receiving special preferential conditions for investments from the European Union, for the establishment of Georgian and European joint ventures, for the establishment of enterprises with emigration capital. C) Combining the policy of enlarging the social package and tightening the

conditions for receiving the package. D) Combining competition aggravation and technological development policies. E) Combining policies to increase access to education and tighten education standards. F) Combining policies for subsidizing and competitively accessing highly competitive markets for agricultural products, promoting agro-industrial complex development and technological assistance. G) Policy for increasing the scale of tourism exchange with the EU. H) Policy for inclusion of local industrial enterprises in the production chain of European goods and services.

As for the management of threats in Georgian companies, they are related to operations such as raising the image of Georgian industrial products in the European business space, training of employees, opening branches in the EU and market diversification policy.

Figures from the Monte Carlo experiment, the R², the Darbin-Watson test, and the F-statistics prove that both the regression equations and the results from the dynamic sequence analysis accurately reflect reality. In addition, the results of the qualitative analysis conducted in parallel mode also argue that open, axial, and selective coding also deserve trust.